



La

# KARYS

1991  
LIEPA - RUGPJŪTIS  
JULY - AUGUST  
Nr. 4



Leidžia — L.K.V.S. RAMOVĖ

---

**TURINIO SKYRIAI:** Karinės žinios, Mokslas ir Technika, Spaudoje pasižvalgius, Žvilgsnis į politiką, Kronika ir Šaulių priedas — Tremties trimitas.**Redaktorius —** Balys Raugas, 415 Main St., Delran, N.J. 08075**Administratorius —** Alfonsas Samušis

---

**KARYS** išleidžiamas kas du mėnesiai. Jam skiriamus straipsnius siųsti redaktoriaus adresu. Įvairių autorių straipsniai, skelbiami **KARYJE**, nevisada reiškia redakcijos nuomonę. Straipsniai gali būti trumpinami bei taisomi. Korespondencijos spausdinamos tik apie ramovėnų, šaulių ir birutiečių veiklą bei jų narius. Rankraščiai ir nuotr. redakcijoje nesaugoma.

---

**Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$26.00, pusmečiui U.S. \$13.00, atskiro nr. U.S. \$4.50**Pinigus siųsti šiuo adresu: **KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207, USA**Čekius arba Money Orders adresuoti tik **KARYS** vardu, - ne "Warrior" ar kt.  
Keisdami adresą nedelsdami praneškite **KARIUI**, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

---

**KARYS (ISSN 0022-9199)** is published bi-monthly by Lithuanian Veterans Assoc. **RAMOVĖ**, a Not-For-Profit Corporation, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Subscription \$26.00 per year (single copy \$3.00). Second class postage paid at Brooklyn, N.Y. Postmaster. Send Address changes to: **KARYS, 341 Highland Boulevard, Brooklyn, N.Y. 11207.**

---

**TURINYS***Viršelyje:* Gediminas

(Valdovų paveikslai iš Aleksandro Gvaninio "Sarmatiae Europae descripto", 1578 m.)

Z. Raulinaitis — Prieš 650 metų mirė DLK Gediminas .....	177
O. Žadvydas — Červenės žudynių 50-metį minint .....	184
Vyt. Skuodis — Knygos, kurios primena reikšmingą istorijos skimirką .....	186
Br. Ramūnas — Kapinės be kryžių .....	187
M. Tytuvėnis — Lietuvos karininko keliai .....	192
Vyčio kryžiaus ir jo ordino kavalieriai .....	197

**KARIO SKYRIAI:**

Karinės žinios .....	208
Mūsų spaudoje pasižvalgius .....	211
Žvilgsnis į politiką .....	218
Iš grožinės literatūros .....	224

**KARIO PRIEDAS:**

"Tremties trimitas" .....	227
---------------------------	-----

<b>MŪSŲ MIRUSIEJI</b> .....	237
-----------------------------	-----

---

**ATSTOVAI****Baltimore — K. Česonis, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis, Aurora, Col. —  
Br. Masiokas, Boston — V. Senūta, Detroit — V. Kutkus, Australia — V. Šalkūnas.**

---

Isteigtas Lietuvoje 1919 —  
Nepriklausomybės kovų —  
metais.

# KARYS

Atgaivintas Jugtinėse  
Amerikos Valstybėse  
1950 metais.

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 4

LIEPA – RUGPJŪTIS

1991

## PRIEŠ 650 METŲ MIRĖ DIDYSIS LIETUVOS KUNIGAİKŠTIS GEDIMINAS

Z. RAULINAITIS

Lietuvos valstybės istorijoje didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino asmuo išskyla didingai ir labai ryškiai. Dar iki šių dienų su jo vardu siejame sostinės Vilniaus įkūrimą, Geležinio Vilko legendą, heraldikoje — Gedimino stulpus, o svarbiausia, jį laikome Gediminaičių dinastijos pradininku. Iš tos dinastijos kilo eilė žymiausių valdovų, sukūrusių galingą senąją Lietuvą. Gedimino vardas švyti mūsų istorijoje, didingu aidu jis atsiliepia ir mūsų kaimynų — lenkų ir rusų — istorijoje.

Anot dr. Z. Ivinskio: “Gediminas buvo pirmasis valdovas, kuris Lietuvą padarė stiprią ir galingą valstybę... jis pakėlė savo valstybės reikšmę kaimynuose ir padarė ją žinomą visoje Europoje”.<sup>1</sup>

Istorikai spėja, kad Gediminas gimė apie 1275 metus. Mirus broliui Vyteniui, jis perėmė valdyti Lietuvą 1316 metais, taigi jau nebe jaunuolis. Jeigu Vytenis pasižymėjo sėkmingais karais, tai Gediminas, kaip sako A. Šapoka, iš viso nemėgo kariauti ir rėmėsi ne ginklu, bet diplomatija: “Jis pirmasis bandė nugalėti savo priešus diplomatija”.<sup>2</sup> D. L. k. Gediminas ypač pasižymėjo, prijungdamas prie Lietuvos rusų rytinių žemių didžiulius kraštus, pvz., Pinsko ir Turovo kunigaikštijas. Jis save vadino Lietuvos, arba Lietuvos ir Rusų karaliumi. Didžiuoju kunigaikščiu pirmą kartą jį pavadino lenkų senasis istorikas J. Dlugošas XV amžiuje.

Jo Rytų politika buvo stipriai nukreipta prieš Maskvą, tačiau, kaip dr. V. Sruogienė paryškina: “Gediminas išplėtė Lietuvos sienas į rytus ne tiek su rusais kariaudamas, kiek vesdamas su jais labai atsargią ir tolerantišką politiką... Todėl tai Gedimino



Dail. A. Kašuba

ir Gediminaičių vardas buvo gerbiamas rusuose per ištisus šimtmečius”.<sup>3</sup> Reikia pasakyti, kad ta pagarba yra jaučiama dar ir dabar.<sup>4</sup>

Vakaruose ir šiaurėje Gediminas tęsė nesibaigiančias savo pirmtakų kovas su kryžiuočiais, įsitvirtinusiems Prūsijoje ir Livonijoje. Visi tie karai, mūšiai ir žygiai dar tebelaukia mūsų karo istorikų tyrinėj-

mų ir įvertinimo. Yra manoma, kad Gediminas pats asmeniškai vadovavo tik dviem karo žygiams, būtent, grobio ir naikinimo žygiui į Livoniją 1329 m.<sup>5</sup> ir Bajerburgo apgulai, būk tai savo paskutiniam žygiui. Nežiūrint istorikų abejojimo, Gedimino gyvenimo pabaiga iki paskutiniųjų dienų vis buvo rišama su jo tariamu žuvimu prie Veliuonos, ties kuria

mybėje. Tačiau, 1335 m. sutvarkę reikalus su lenkais, ordino abi šakos vėl skubiai ruošėsi į karą su lietuviais. Prūsų kryžiuočiams didžiausias ir patogiausias kelias veržtis į Lietuvą buvo Nemunė srovė. Numačiusi tuo keliu naudotis, ordino vadovybė nusprendė statyti pilis-tvirtoves pagal Nemuną. Į ginas stiprių įgulų pilis atsiremdama, ji tikėjosi įsi-



Lietuvos Aukštosios Karo Mokyklos III laidos klausytojai prie Gedimino paminklo ant Veliuonos piliakalnio 1938 m. J. Bulikos nuotr.

kryžiuočiai pastatė Bajerburgo pilį.<sup>6</sup> Šiame straipsnyje aptarsime ir panagrinėsime tą tariamą Gedimino žuvimą, kurį naujais istorikų tyrinėjimai, atrodo, galutinai išaiškino.

### Ordino veržtas į Lietuvą Nemuno keliu

Įsivėlęs į karą su Lenkija 1330-1334 metais, kryžiuočių ordinas trumpam paliko Lietuvą ra-

veržti į Lietuvos valstybės pačią gilumą ir taip ją užkariauti.

Todėl, atstatę 1236 m. lietuvių sugriautą Jurbarko pilį, kryžiuočiai ėmėsi naujos pilies, Marienburgo, statybos ties Nemuno ir Dubysos santaka. Tų metų bėgyje susilaukęs gausios paramos iš Vakarų, didysis magistras Dietrichas von Altenburg, pagal Nemuno srovę besiverždamas, sunaikino kunigaikščio Margirio gintą Pilėnų pilį. Tačiau Marien-

burgo statybą lietuviai pajėgė sutrikdyti.

Atėjo 1337 m., į Prūsus traukė skaitlingi būriai kryžininkų iš įvairių kraštų (Burgundijos, Prancūzijos, Bohemijos ir kt.). Žymiausias ordino svečias buvo Bohemijos karalius Jonas, atvykęs su sūnumi Karoliu, būsimu imperatoriumi. Tačiau karalius Jonas “dėl iškilusios voties negalėjo žygiuoti į Prūsus, nei į jokią pagonių žemę, kaip buvo norėjęs”.<sup>7</sup> Taip paaiškino Vygandas Marburgietis savo kronikoje, pagrindiniame šaltinyje apie Bajerburgo prie Nemuno apgulą. Toliau jis pasakoja:

*“Prasidėjus 1338 metams (iš tikrųjų — 1337 m., nes žygis vyko tarp kovo pradžios ir birželio mėn.), brolis Dietrichas von Altenburg, Bavarijos kunigaikštis Henrikas ir skaitlingi kiti, daugybe laivų atvyko į Lietuvą, į kokią tai salą arti Veliuonos, kur įsitvirtino sau stovyklą (sugriauto Marienbugo vietoje, kur būta dviejų priešpilių ar bokštų). Ten jie pastatė dvi pilis (domos), kuriose galėjo gintis, o netoliese pastatė kitą stiprią pilį (fortem domum), kurios bokšte (propugnaculo) įkūrė 100 karių ir 40 narsių brolių (kryžiuočių riterių) su tiek pat šaulių; juos ten paskyrė saugoti tvirtovę (čia kalbama apie Bajerburgo pilį,<sup>8</sup> taip pavadintą Bavarijos kunigaikščiui Henrikui pagerbti). Be notangų ir sembų daug dar ir kitų vitingų<sup>9</sup> buvo paskirtų, kad gintų ir ten (apylinkėje) budėtų”*<sup>10</sup>

Lotyniškąjį Vygando Marburgiečio kronikos vertimą papildė Schützas, kuris naudojo tos kronikos vokiškąjį originalu, dabar jau dingusiu: “Su tokia (kryžiuočių) parama didysis magistras patraukė prieš pagonis, kurie jo kariuomenę buvo atmušę nuo Marienburgo. Priešų žemę jis nuterėjo toli ir plačiai ir liepė pilį atstatyti ir užimti, kad įgula ir jos gyventojai galėtų gerai atlaikyti priešų antpuolį. Su likusia kariuomene jis terėjo ir vėl toli ir plačiai po Lietuvą, paėmė daug belaisvių ir didelį grobį” (T. p.).

Kronikininkas skyrė Žemaičius nuo Lietuvos. Taigi, tada atsivesta ordino didž. magistro skaitlinga kariuomenė, greičiausia, apnaikino ir apgrobė kairįjį Nemuno krantą, dabartinių Šakių ir Kauno apskričių apylinkes.

Ordino kariuomenė į 1337 m. žygį buvo gabenama laivais iš Karaliaučiaus, kur ji susitelkė. Trumpas vandens kelias ėjo Priegliaus upe aukštyne iki Tepliaivos, toliau Deimena į Kuršių marios iki Gilijos žiočių, ir Gilija aukštyne — į Nemuną.<sup>11</sup>

Užbaigęs greitomis įsitvirtinti Bajerburge ir nusiaubęs Nemuno pietinio kranto apylinkes, did. ma-



XIV amžiaus karys

gistras tuoj pasirūpino apsaugoti prieigas į Sembą ir ypač pridengti Karaliaučių: “Po to jis liepė pasienyje įrengti tris dideles sanpilas (*grosze, schüttungen*) ir pastatyti įtvirtinimų (*plockheuser*), juos groviais ir pylimais sustiprinti, kad per tas vietas lietuviai negalėtų daugiau taip lengvai užpuldinėti Sembos”.

Kurioje vietoje pasienyje tos tvirtovės-įtvirtinimai buvo statomi, dabar yra sunku nustatyti, greičiausia, prie Skalvos ir Žemaičių sienos. Magistras žinojo, kad lietuviai netrukus bandys atsilyginti kryžiuočiams už tą žygį Nemunu į Bajerburgą.

#### Sąmokslas prieš Bajerburgą

Nors ir greitomis, tačiau Bajerburgo pilis buvo baigta įtvirtinti ir buvo aprūpinta labai stipria įgula (40 riterių!)<sup>12</sup> ir gausiu apylinkėse prisiplėštu grobiu. Atrodo, kad tuo metu Gediminas dar nesiruošė atsikratyti nauja priešų pastatyta Bajerburgo pilimi, ir todėl jos stipri įgula galėjo jaustis labai saugi. Tačiau aplinkybės staiga pasikeitė. Schützas, sekdamas Vygando kronika, įrašė: “Tuo tarpu kryžiuočių

ponai (*creutzherren*) galvojo, kad savo tvirtovėje jie yra gerai apsaugoti nuo pagonių (*unchristen*), tačiau jiems grėsė tokia nelaimė, kuri visam jų reikalui būtų sudavusi didelį smūgį ir, būtent, iš ten, iš kur jo mažiausiai galėjo tikėtis”.

Koks gi buvo tas nelauktas pavojus, galėjęs staiga ištikti stiprią Bajerburgo tvirtovę? Apie jį Schützas papasakoja gan smulkiai, plačiau kaip kronikos lotyniškoji versija:

“Bajerburgo pilies (*hause Beiern*) iguloje buvo du bedravardžiai vitingai,<sup>13</sup> užmiršę garbę piktadariai, pakrikštyti prūsai; jiedu vienas su kitu susitarė piktam tikslui, kaip išduoti pilį lietuviams, vildamiesi, kad už tokį drąsų žygi, kartu su padėka, jiems bus ir gerai atlyginta. Jiedu nusprendė, kad vienas iš jų turės raitas skubiai nuvykti pas didįjį kunigaikštį Gediminą (ar pas vieną iš jo sūnų)<sup>14</sup> ir jį paraginti sutelkti kariuomenę ir vesti į (Bajerburgo) pilį, o kai atvyks ir pradės kautis, tai antrasis iš jų turės padegti pilį nakties metu ir slaptai atverti vartus. Pirmasis nuvyko pas kunigaikštį, jam atvėrė sumanymą, sakydamas, kad medinė pilis yra blogai suręsta (pilis medinė ir blogai moliu surišta — lotyniškame tekste) ir iš vidaus ne per stipriai ginama, todėl paminėtu būdu bus lengvai užkariauta. O, be to, visi keliai lietuviams yra užkirsti — ginami, kad jie negalėtų veržtis į Prūsus ir pulti savo priešus, kaip kad darė anksčiau. Didysis kunigaikštis leidosi įkalbamas ir įsakė savo vyrams visomis jėgomis pasirošti. Tuo tarpu, pas didįjį kunigaikštį buvo jaunas krikščionis belaisvis, vokiečių kilmingųjų luomo jaunuolis, kuris jau devynierius metus pas jį išbuvo ir taip gerai elgėsi, kad jis paėmė jį sau asmens jaunu tarnu (pažu). Šis gi, nepastebėtas, visko klausėsi, ką tie išdavikai ruošė. Jam buvo labai gaila gerų krikščionių, todėl užmiršęs pavojų ir kita ką, jis pasiryžo, nežiūrind pavojaus savo gyvybei, atidengti tą begėdišką sumanymą ordino broliams ir tuo pačiu atgauti savo laisvę, o abiems išdavikams atitinkamai atmokėti ką jie užtarnavo. Tuo tikslu, nakties metu, slapta, kuo skubiausiai jis išėjo į Bajerburgo pilį; ten prisistatė ir buvo greitai įleistas pilin. Viršininkams jis atskleidė išdavystę ir kad vienas iš išdavikų randasi Lietuvoje, o kitas čia, toje pilyje. Pasilikęs pilyje vitingas buvo tuojaus suimtas ir visą samokslą, kurį buvo paruošę kartu su savo bendru, dar smulkiau išdėstė, parodydamas, kad jau viskas buvo parengta vykdyti”.

## Bajerburgo puolimas

Vitingų paruoštas slaptas planas liko išduotas, tačiau apie išdavimą Lietuvos valdovas nesužinojo. Vygando kronikos lotyniškajame tekste įrašyta: “Tada, šv. Trejybės šventėje (birželio 15 d.), kai minėta tvirtovė (Bajerburgas) buvo jau pastatyta, karalius (*rex*) Gediminas, sužinojęs išdaviko žodžius, su didele kariuomene, su svaidymo mašinomis, sien-grioviais ir kitais pabūklais, apgulė tvirtovę”. Tuo tarpu pirma cituotas Schützas, sekdamas Vygando vokiškąjį originalą, rašė apie Bajerburgo puolimą, nepaminėdamas Gedimino vardo. Jis rašė, kad “Lietuvių galinga kariuomenė atžygiavo prie pilies, tikėdamasi ir laukdama, kad pilies išdavimas tikrai pavyks”.<sup>15</sup> Toliau jis pasakoja plačiau, negu Vygando Marburgiečio lotyniškasis tekstas:

“Tuo metu ant pilies sienos (išorėje) buvo pakartas išdavikas; antrasis vitingas tada aiškiai suprato, kad jų sąmokslas buvo išduotas. Dėl to lietuvių bajorai (*boioren*) taip smarkiai supyko, kad įsiutę sukapojo jį į gabalus. Nežiūrind to, jie nenorėjo, kad žygis būtų vykęs veltui — tuščiom, ir, norėdami išmėginti laimę, visom jėgom puldinėjo pilį kasdien per ištisas dvidešimt dvi dienas, tačiau nepajėgė jos užkariauti, nežiūrind, kad besikaudami prarado daug vyrų”.

Schützo pasakojime nėra nė žodžio apie Gediminą. Iš viso nėra paminėtas joks vadas, kuris būtų vadovavęs Bajerburgo puolimui. Tačiau yra kalbama apie “*Littawischen boioren*”, kad jie puolė (*sie... sturmeten*), t. y., jų vedama lietuvių kariuomenė puolė ir bandė užkariauti pilį. Tuo ir baigiasi Bajerburgo puolimo epizodas, kaip jį atpasakojo Schützas. Tenka vėl grįžti prie Vygando lotyniškojo teksto, kuriame skaitome apie kovų prie pilies pabaigą ir apie tariamą Gedimino žuvimą:

“Taip atsitiko, kad tūlas brolis (*kryžiuotis riteris*), vardu *Tilemanus de Sunpach*, šaulių vadas, ugnine strėle (*telo igneo*) sudegino (lietuvių) vėliavą ir tuoj po to, strėle pataikęs tarp menčių į nugarą (į sprandą), sužeidė pagonių Trakų karalių (*regem de Tracken*) ir tas mirė, dalindamasis pasmerktųjų (t. y. žustančiųjų pagonių) likimu, ir, taip patyrę didelius nuostolius, įpykę pagonys pasitraukė (nuo pilies). Išėję (iš pilies) broliai, mašinas ir kas buvo (pagonių) palikta susigabeno į pilį. O ponas *Henrikas Bavarietis* apdovanojo pilį ginklais ir reikalingu maistu, vėliava<sup>16</sup> ir antspaudu”.

Kovų prie Bajerburgo pilies sienų aprašymas

istoriniuose šaltiniuose, kaip matome, yra trumpas, tačiau iš jo yra aišku, kad 22 dienas trukęs pilies puldinėjimas buvo nesėkmingas: nepadėjo nei lietuvių atsigabentos svaidymo mašinos, nei kiti pabūklai. Tuo tarpu Bajerburgo įgula sėkmingai gynėsi šaulių-lankininkų ginklais, tikriausiai, stiprią pramušamąją jėgą turinčiais arbaletais. Juk *“rex de Tracken”* dėvėjo tikrai gerai ir brangiais šarvais, tačiau mirtina strėlė, pramušusi tuos jo šarvus, jį pervėrė.

Idomus kovų prie pilies sienų momentas, kai liepsnojančia strėle (greičiausia, smaluota) buvo padegta lietuvių vėliava, telkimosi ir vadovybės ženklas. Sudegus ir dingus iš akių vėliavai, dingo ir telkimosi ir puolimo krypties ir taško nuoroda; kariai, tikriausiai, ėmė pasimesti ir pakriksti. Tačiau, kas dar svarbiau, kad sekanti šaulių vado šauta arbaletu strėlė (ne ugninė) pakirto prie vėliavos, ar arti jos, buvusį patį kautynių vadą — kurį Vygandas pavadino Trakų kunigaikščiu. Kad tas Trakų kunigaikštis vadovavo Bajerburgo puolimui, rodo dar ir tas faktas, kad jam kritus, pasibaigė ir pilies puolimas, nežiūrint to, kad, anot kronikos, pagony pasitraukė “įpykę”, reiškia, traukėsi nenorom, būtų kovoje ir toliau, jeigu nebūtų žuvęs jų vadas. Kad žuvus Trakų kunigaikščiui, kito vado nebuvo, taigi ten nebuvo ir Gedimino, rodo netvarkingas lietuvių kariuomenės pasitraukimas, greičiau, pakrikęs bėgimas, net paliekant atsigabentas svaidymo mašinas. Schützas taip pasakoja: “Didysis magistras pasiuntė vyriausią maršalą Heinrichą von Duszmer su geriausiai pasiruošusiais kariais, kad persekiotų priešus... Jis daugybę jų, dar vis bebėgančių, pasivijo, bet taip pavargusių, kad daug jų buvo pagauta ir grąžinta atgal”.

J. Dlugošas, skaitydamas jam specialiai paruoštą vokiečių eiliuotos Vygando kronikos lotyniškąjį vertimą, suprato, kad tas bevardis *“rex de Tracken”* buvo ne kas kitas, kaip didysis Lietuvos kunigaikštis Gediminas. Pagal tą kronikos lotyniškąją versiją, Gediminas, būk tai, pats atvedė lietuvių kariuomenę prie Bajerburgo. Taip klaidingai supratęs Vygando kroniką, Dlugošas rašė savo istorijoje:

*“Vienas kryžiuotis, geras strėlių šaudytojas, ugninėmis strėlėmis kamavo (pilį apsupusius) barbarus ir vieną dieną ugnine strėle persmeigė Lietuvos kunigaikštį Gediminą, perverdama per nugarą jo kūną, taip kad mirdamas sužeistas tuoj pat iškvėpė dvasią”*.<sup>17</sup>

Tokį klaidingą didžiojo Lietuvos kunigaikščio

Gedimino žuvimą prie Veliuonos (mat Bajerburgas buvo labai arti), ir dargi nuo šūvio ugnine strėle (atsieit — nuo kulkos), perėmė ir kartojo kiti lenkų istorikai (M. Miechovita, juo sekė M. Strijkovskis ir kiti), pavertę “ugninę strėlę” į paraku šaunamą ginklą. Tokią Gedimino žuvimo versiją perėmė ir mūsų istorikai, pvz., A. Kojelavičius, savo veikale *Historiae Lituanae*, pasipiktinęs tokio naujo ginklo vartojimu, taip aprašė Gedimino mirtį:

*Artėdami prie gynybinio pylimo, lietuviai čia patyrė smarkų pralaimėjimą, nes buvo pavartoti ligi tol neregėti negirdėti ginklai. Pasak metraštininkų, tada kryžiuočiai ėmę vartoti geležinius vamzdžius, kurie, užtaisyti paraku ir sviediniais, purkšdami liepsnojančių paraką, be galo smarkiai ir su baisiu trenksmu išmeta sviedinį į priešų. Išmoningas to amžiaus išradimas, tačiau kaip jis išniekino buvusią karinę šlovę: kur dėtis buvusiam šaunumui bei drąsai, jeigu silpna ranka, bemaž nieko neveikdama, klate iškloja nesuskaitomas narsiausių karių krūvas? Kai kovojama kalaviju, ietimi, kai grumiamasi rankomis, paaiškėja, kas tikras vyras; kai vartojami tokie vamzdžiai, atsitiktinumas lemia mirtį, kurios narsiausias karys negali išvengti, už kurią negali atkeršyti, nes nežino, iš kieno rankos ji ateina. Šitokiu ginklu ir buvo pašautas Gediminas kaip tik tuo metu, kai uoliai rūpinosi apsiaustimi, norėdamas užimti abi pilies; jis krito be dvasios kovos rikiuotėje”*.<sup>18</sup>

Nuo Kojelavičiaus neatsiliko ir mūsų Simonas Daukantas:

*“Gediminas, norėdamas Veliuoną išliuosuoti, Fridburgą ir Bajerburgą, pilies kryžievių, netoli Veliuonos, stipriai apgulęs, 20 dienų vėtravojo, vienok išlaužti tenai negalėjo. Taipogi lietuviai, lipdami ant pylų, daug savo kareivių nustojo nuo taip vadinamų šaudyklių, kurias tame laike buvo išradę; patį didį knigaikštį, kursai, drąsindamas savuosius, priešaky vien su kryžievių vyresniaisiais it levas grūmė, nušavo iš pamūrio kryžievis. Tai pirmas iš karalių ir viešpačių DLK Gediminas nuo šaudyklės, kurią šiandien strielba vadina, karėj mirė”*.<sup>19</sup>

Ir taip, beveik iki šių dienų buvo priimta laikyti Gedimino žuvus 1237 metais prie Veliuonos. Nors mūsų istorikai jau pradėjo abejoti tokia Gedimino mirtimi, tačiau Lietuvos valdovo tariamo žuvimo aplinkybės buvo išaiškintos visiškai neseniai istoriko E. Gudavičiaus.<sup>20</sup>

Kas gi tada prie Bajerburgo žuvo? Tas nukautasis *“rex de Tracken”*, greičiausia, buvo nežinomo

vardo Gedimino sūnus, kuriam buvo pavesta valdyti Trakus. Galimas dalykas, jog vitingas, skubėdamas į Vilnių pas Gediminą, sustojo Trakuose pas kunigaikštį ir jam pranešė apie jo ir bendravardžio išdavimo planą. Taigi, tas Trakų kunigaikštis-kunigas, Vygando vokiškojoje kronikoje vartęs "königu", o lotyniškoje jos versijoje — "rex'u"-karaliumi, Gedimino pavestas, vadodavo Bajerburgo puolimui ir ten žuvo. Didysis Lietuvos kunigaikštis Gediminas tame žygyje, greičiausia, iš viso ir nedalyvavo. Taip galima manyti, nežiūrint Vygando lotyniškojo teksto prieštaravimų, Schützo pasakojimui, paremtam Vygando kronikos originaliuoju (vokišku) tekstu.<sup>21</sup>

Baigdamas tą klausimą nagrinėti, istorikas E. Gudavičius padarė taiklią išvadą: "... prie Bajerbur-

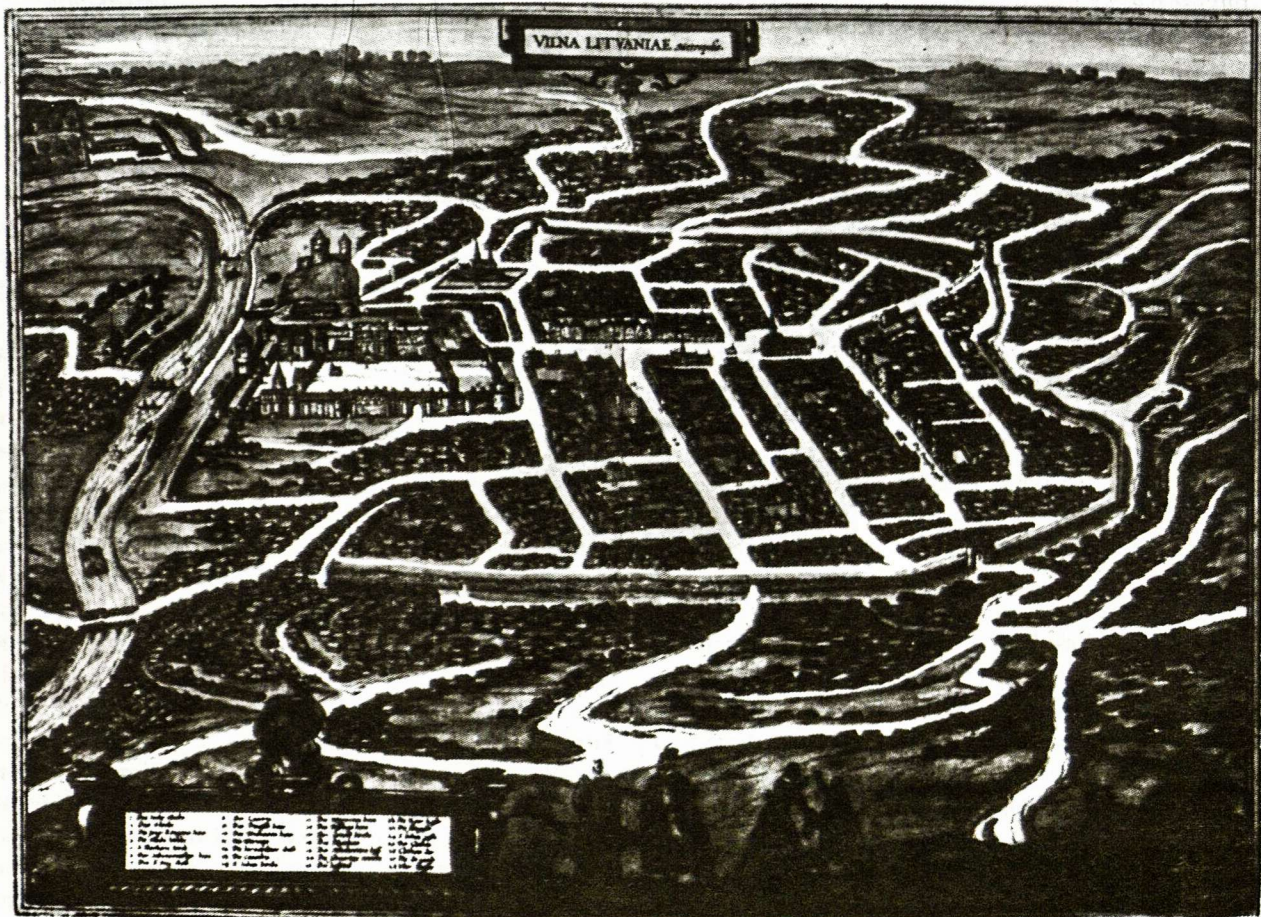
go Tilmanas Zunpachas nušovė ne Gediminą, o anoniminį Trakų kunigaikštį. Gediminą "nušovė" Dlu-gošas ir visa juo sekusi istoriografija".

### Gedimino mirtis

Dar tebelieka klausimas, į kurį reikia rasti atsakymą: kada ir kaip Gediminas numirė?

Kai kurie istoriniai šaltiniai liudija, kad Gediminas buvo gyvas po Bajerburgo 1337 m. užpuolimo. Iš Gedimino laiškų sužinome, kad 1338 m. jis sudarė prekybinę sutartį su Livonija. Tačiau bene svariausia žinia yra pateikta Naugardo I metraštyje:

*"6849 m.<sup>22</sup> tą žiemą numirė caras pagonis Uzbekas. Tą pat žiemą numirė didysis Lietuvos kunigaikštis pagonis Gediminas".*



Vilniaus miesto planas, Georgius Bruin ir Franciscus Hogenbergius, 1588



Tokiu būdu, Gedimino mirties metai — 1341 m. yra nebeginčijami. Tačiau Naugardo I metraštis nepaaiškina, kaip Gediminas numirė. Tą išaiškino jaunas Lietuvos istorikas A. Nikžentaitis, paskelbęs straipsnį „Lietuvos Istorijos Metraštyje“ 1974 m. Jis išnagrino Gedimino valdymo paskutiniuosius metus ir nustatė, kad Lietuvos valdovas buvo rimtai pasiryžęs priimti krikščionybę ir sukrikščioninti Lietuvą. Tačiau krašto vidinės politinės aplinkybės buvo tam labai nepalankios. Krikščionybės priešai Lietuvoje buvo labai stiprūs ir jų pasipriešinimas buvo labai didelis. Susidarė antikrikščioniška koalicija, kuri ėmėsi kraštutinės priemonės, kad sustabdytų Gedimino užmojų, būtent, — nužudymo.

Žinia apie Lietuvos valdovo nužudymą buvo rasta Bohemijos (Čekijos) kronikoje. Bohemijos kronikininkas Benešas iš Veitmilės trumpai aprašė tokį įvykį:

*Tais metais (t. y. 1341 m.) Lietuvos kunigaikštis pasikvietė pas save 10 kunigų ir daug krikščionių, pageidaudamas pagaliau priimti krikščionių tikėjimą. Savieji dėl to susirūpinę, patį kunigaikštį nunuodijo*”<sup>23</sup>

Tiek žinome apie didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino mirtį prieš 650 metų. Jis, greičiausia, mirė Vilniuje, kur nuo 1332 m. nuolatos rezidavo. Prisimindami šiais metais Gedimino mirtį, galime sutikti su Simonu Daukantu, kuris aukštai vertino tą Lietuvos valdovą ir jo valdymo aprašymą užsklendė tokiais žodžiais:

*“Tas didis kunigaikštis yra didžiai garbingas Lietuvos daruose (istorijoje). Kaipogi ansai Volynę, Ukrainą visą, Podoliją užėmęs, su Lietuva sunėrė ir carystę, arba visą monarchiją, Gudų po valdžia savo užėmė. Paliko didžiai plačią giminę...”*<sup>24</sup>

#### I š n a š o s

1. Zenonas Ivinskis, *Lietuvos Istorija iki Vytauto Didžiojo mirties*. LKM Akademija, Roma, 1978, p. 225.
2. Taryb. Liet. Enciklopedija (I, 587) vadina jį galinčiausiu Rytų Europos valdovu.
3. *Lietuvos istorija*, red. A. Šapoka. “Patria” (tremtyje), p. 67.
4. Dr. V. Daugirdaitė-Sruogienė, *Lietuvos Istorija, Lietuva — Amžių Sūkury*, Tėvynės Myl. Dr., Chicago, 1956, p. 113.
5. Žr. Renkasi Vyrai — Žygis Bus... Į Vilnių! Rugsėjo 28 d. rinksis ir Gediminaičiai. DIRVA, 1991, birželio 6 d.: “Labiausiai pasisekusi priemonė buvo vakaras-susitikimas, skirtas Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio Gedimino mirties 650-osioms metinėms pažymėti. Į jį pakviesti Maskvoje gyvenantys Gedimino ainiai — rusų kunigaikščių ir bajorų giminių — Golicinų, Kurakinų, Chovansų, Trubeckojų ir kitų palikuonys. Jie vadinami Gediminaičiais”.
6. Gedimino žygis į Livoniją yra aprašytas Z. R. knygoje *Grobio ir Naikinimo Žygis*, KARIO leidinys, 1979.
7. B. Kviklys, *Mūsų Lietuva (II t., Veliuona)*, 1965. Č. Kudaba, *Kur Nemunas Teka*, Vilnius, 1970.
8. S. R. P., II, p. 429.
9. “Ši pilis buvo pastatyta Nemuno saloje už 2 km nuo Veliuonos, — ten, kur Gistus upelis įteka į Nemuną”. — L. E., II, p. 51. Zenonas Ivinskis Bajerburgą buvus nurodo ant Nemuno kranto, tarp Veliuonos ir Peštės, prie upelio Kvalkės. — T. p., p. 236. Č. Kudaba, *Kur Nemunas Teka*, Vilnius, 1970, p. 101: “Plaukiame tolyn. Klonis ir upės vaga tiesūs. Dešinėje pusėje virš žalių medžių iškilusi Raudonės pilies bokšto galva, o atgal atsukęs Veliuonos šlaitus matai. Dešinėje prie Gystaus upelio — nedideli piliakalniai; spėjama šičia kryžiuočių Bajerburgo pilį stovėjus”.
10. *Vitingai* — apkrikštyti kilmingi ir laisvi prūsai, tarnavusieji ordinui ginklu.
11. Čia turima omenyje Sembos ir Karaliaučiaus saugumas.
12. Ordino kariuomenė pasinaudojo tuo keliu 1275 m., kai užpuolė ir sunaikino skalvių Raigainės pilį.
13. Toks didelis riterių skaičius pilies įguloje buvo neįprastas. Didžiosios — koventinės — kryžiuočių pilys teturėdavo po 12 riterių įguloje, kas reiškė stiprią įgulą. Reikia manyti, kad Bajerburgo pilies įgulai, be gynimosi, buvo skirti dar ir kiti uždaviniai, būtent, vykdyti grobio ir naikinimo žygius į Žemaičius ir į Lietuvą.
14. Galimas daiktas, jiedu buvo broliai.
15. Turbūt turima omenyje, Trakuose tuo metu valdęs nežinomo vardo Gedimino sūnus.
16. Schützo tekste leidėjai rado išbrauktus žodžius: “kam de groszfurste”, ir: atvyko su daugybe “seines folcks”. Taigi, patikrinęs Vygando originalą ir neradęs ten Gedimino, Schützas išbraukė tuos žodžius, taip pataisdamas savo tekstą.
17. Viename dokumente yra pasakyta: “Kad puolamuose žygiuose prieš lietuvius ta vėliava eitų visų vėliavų priekyje, o pasitraukiant, kad ji būtų paskutinioji”.
18. Paulius Rabikauskas, *Kaip mirė didysis Lietuvos kunigaikštis Gediminas*. Laiškai Lietuviams, 1988, rugsėjis.
19. A. Vijukas-Kojelavičius, *Lietuvos Istorija (vertimas)*, Vilnius, 1988, p. 216.

# ČERVENĖS ŽUDYNIŲ PENKIASDEŠIMTMEČIŲ MININT

OSVALDAS ŽADVYDAS

Červenės miestelis yra Gudijoje, anksčiau vadinosi Igumen, apie 60 km į pietų rytus nuo Minsko, pelkėtame slėnyje. Igumen ir kaimyniniai kaimai ligi XV a. vidurio priklausė Kęsgailoms. Tačiau Stanislovas Kęsgaila, Lietuvos stalininkas, Igumen ir apylinkę apie 1447 m. perleido Vilniaus vyskupijai. Rusijos imperatorė Kotryna II 1799 m. Igumen miesteliui suteikė apskrities miesto teises. Tarybų Sąjunga nuo 1925 m. Igumen pavadino Červene. Lietuviams, gudams ir lenkams Červenė primena žiaurias žudynes-genocidą, kurias įvykdė enkavedistai 1941 m. birželio 26 - 27 naktį.

Praslinko 50 metų, niekas nužudytų kalinių kapo neprižiūrėjo, nelankė, apaugo krūmais, dingo pėdsakai. Paskutiniaisiais metais, Gorbačioviui vykdant "perestroiką", truputį atleisti varžtai leido ir spaudoje išskelti tikrovę — ne vien tik melą. *Gimtame krašte* 1990 m. rugsėjo 6 - 12 d. Nr. 36 ir (plačiau) išspausdinta *Nemune* Nr. 8 straipsnis "Mirtininkų gretose" buvusio "liaudies priešo". Anot lietuvių, gyvenančių dabartinėje Lietuvoje, išsireiškimo — Červenės žudynes tai tabu, uždrausta net kalbėti.

Červenėje nužudytų kalinių giminės susirūpino savo artimaisiais. Gavau laišką iš Martyno Šarausko, plk. Juozo Šarausko brolio. Cituoju:

"1990 m. spalio 15 d. buvau nuvykęs į Červėnę

ieškoti sušaudytųjų kapo. Kelionėje labai daug padėjo Algis Steponavičius. Aplankiau ten esančias trejas kapines, bet tokio kapo neradau. Klausiau daugelio vietinių gyventojų, bet jie apie tų kalinių sušaudymą ar jų kapą nieko nežinojo. Susitariau su Červenės 3-osios vidurinės mokyklos istorijos mokytoja, kad ji pasistengtų ką nors sužinoti ir parašytų man. Pažadėjo.

Prie kelio iš Červenės į Bobruiską, kur buvo sušaudyti politiniai kaliniai, tarp jų ir mano brolis pulkininkas J. Šarauskas, pastatėme mažą baltą kryželį su užrašu "čia 1941 m. birželio 26 d. buvo sušaudyta apie 400 politinių kalinių". Po kryželiu pabėriau saujelę žemės iš Lietuvos, o iš ten žemės saujelę parvežęs išbarsčiau ant mano brolio Juozo simbolinio kapo, kuris yra Baisogalos bendrume Šarausų (tėvų) kape. Beje, mano brolio majoro Broniaus, žuvusio tremtyje Vorkutoje, simbolinis kapas, nes jo palaikų irgi nepavyko rasti. Prašau man padėti surasti mano brolio Juozo kapą".

Nubraižiau Červenės senkapių ir sušaudytųjų kalinių kapo planą ir jam pasiunčiau. Antrame laiške jis parašė: "Červenėje buvo sušaudyta daug lietuvių, kurių giminės gyvena Lietuvoje. Manau, jog reikia visiems susirūpinti ir pagerbti ten sušaudytus artimuosius. 1991 m. birželio 26 d. sukaks 50 metų nuo

19. Simonas Daukantas, *Raštai, I*, Vilnius, 1976, p. 278.

20. Gudavičius E., *Kas žuvo 1337 m. prie Bajerburgo?*, LTSR Mokslų Akademijos Darbai, A serija, 1984, t. 4 (89).

.Eduardas Gudavičius, *Ką reiškė "ugninė ietis" (Telum Igneum) Vygando Kronikoje?*, Liet. Ist. Metraštis, 1984, Vilnius, 1985.

.Tuo tarpu Juozas Jurginis 1987 m. Vilniuje išleistoje jo knygoje *Lietuvos Krikštas*, p. 135 teberašo: "Gediminas žuvo kautynėse 1341 metais prie Veliunos".

21. *Vygando Marburgiečio kronikos* redaktorius, Theodor Hirsch, taip apibūdina šios kronikos lotyniškąjį vertimą: "Jis darytas 1464 m., neramiais laikais, J. Dluogošo užsakymu: vertimas darytas skubiai, vertėjas dvasiškis iš Geismaro, Hessene, prisi-

pažįsta vertimą padaręs per 22 dienas ir, kad darė pakartotinus žymius sutrumpinimus, nes jam atrodęs originalas "zu wortreich". Tuo tarpu apie Schützą jis sako: "Caspar Schütz yra pirmasis prūsų istorikas, kuris taiko kritišką mastą naudojamų šaltinių autoriams". Be to, jis kartais yra nuodugnesnis. Kronikininką Vygandą Marburgietį, buvusį heroldą, Schütžas priskiria prie nerūpesti: gų rašytojų. — *SRP, II*, p. 434-447.

22. E. Gudavičius nurodo, kad Naugardo I metr. yra įrašyti 6849 metai kovo stiliumi ir tie įvykiai datuoti 1341.III.1-1342.II.28. "Todėl labiausiai tikėtina, kad Gediminas mirė 1341-1342 m. žiemą, gal net 1342 m. pradžioje".

23. P. Rabikauskas, *t. p.*

24. S. Daukantas, *Raštai I*, p. 278.

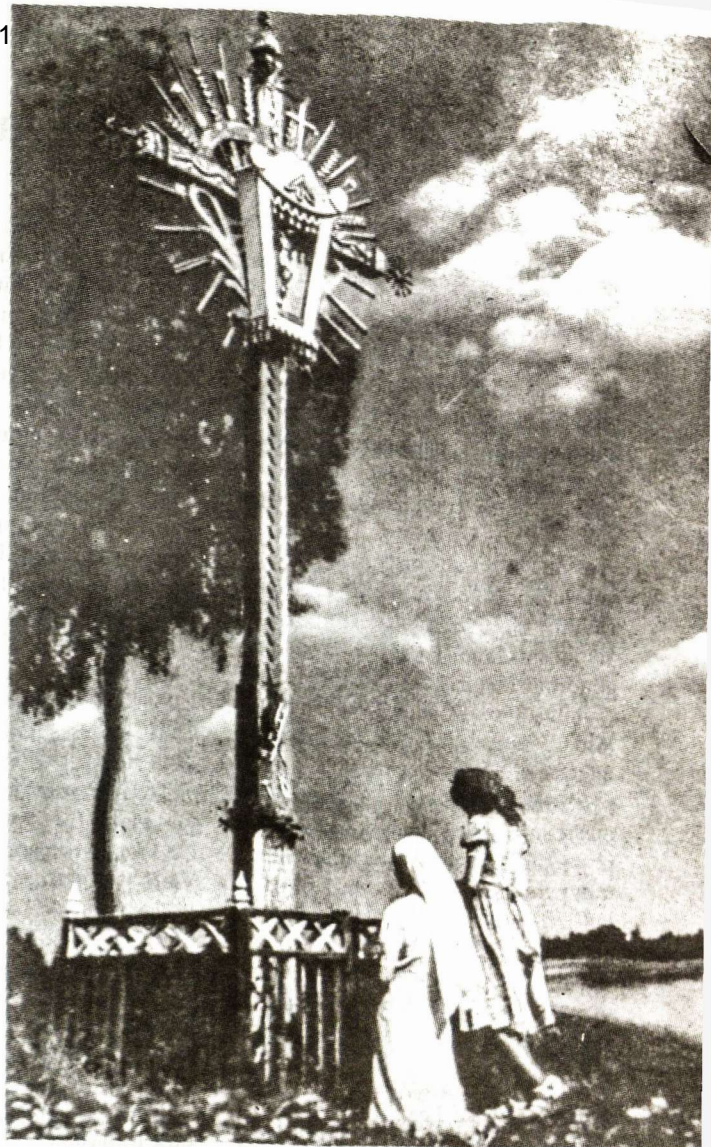
tragiškos dienos. Galvoju organizuoti išvyką į Červenę. Važiuosime keliu, kuriuo buvo vežami pasmerktieji, o iš Minsko iki Červanės 64 km pėsčiomis varomi. Aplankysime sušaudymo vietą ir kapą duobę, į kurią jie buvo suversti ir užkasti. Sutvarkysime kapą ir aplinką. Nutarsime, kokį paminklą ten pastatyti. Gražu būtų, jei skautai ir šauliai paremtų darbą lėšomis statant paminklą ir aplankytų vyriausio skautininko, Šaulių s-gos tarybos bei valdybos nario pulkininko J. Šarausko kapą. Prašau norinčius aplankyti savo artimuosius, jų sušaudymo vietą bei kapą, parašyti man šiuo adresu: M.Š. Žemaičių g. 92 - 1, Kaunas 23300, tel. 227695”.

M. Šarauskas yra baigęs Karo mokyklą 1932 m. XV laidą ir tarnavo Šarvuočių rinktinėje iki bolševikų okupacijos.

Džiugu, kad esu nepamirštas savo tautiečių Lietuvoje gyvenančių. Ir vėl laiškas — Červanės reikalui. Rašo A. Ž., Vilniaus universiteto žurnalistikos specialybės studentė — diplomantė. Ji sumanė rašyti diplominį darbą apie Vincą Daudzvardą, žurnalistą, visuomenininką, nužudytą Červenėje. Prašo suteikti žinių, nes Lietuvoje nėra medžiagos. Surinkau žinių iš dviejų šaltinių: *Lietuvių enciklopedijos* ir *Šaulių sąjungos istorijos*, o taip pat prisiminimus, kai drauge su V. Daudzvardu atlikome golgotos žygį nuo Minsko iki Červanės. Be to, abu veikėme Šaulių sąjungoje ir dažnai susitikdavome, viens kitą gerai pažinome.

Po sušaudymo praslinkus porai dienų, t.y. birželio 29 d. rytą, kažkas įsibrovė į senkapius, mūsų laikiną buveinę. Pro erškėtnus pamatėm grupę vyrų su kastuvais, kurie pradėjo kasti plačią, ilgą gilią duobę. Kai duobė buvo iškasta, vežimais vežė lavonus ir paėmę už rankų, kojų metė kaip pagalius į duobę. Tai buvo mūsų kolonos sušaudyti kaliniai. Mes keturi: ltn. Alfonsas Žebrauskas, Anatolijus Chmieliauskas, Kazys Grušas ir šio straipsnio autorius, lindėdami erškėtyne, matėm šias laidotuves. Bet tai buvo prieš 50 metų. Nužudytųjų kapo neliko nė pėdsako, o liudininkų trejetas iškeliavo amžinybėn. Likau “paskutinis mohikanas”, tačiau nenusimenu. Mohikanai buvo išgarsinti F. Cooperio apysakoje, bet tikrumoje ir dabar gyvena Themės upės rezervate, o aš brolių ištremtas į Kalifornijos dykumą, esu kai kam naudingas.

Lietuviai žuvo nuo enkavedistų nevienodose aplinkybėse. Vieni buvo nubausti mirties bausme Kaune. Jie į Minską buvo atvežti kartu su IV mirtininkų skyriumi. Pradžioje trumpam laikui jie buvo



bendroje kameroje. Pažinau plk. Steponą Rusteiką, av. kpt. Albertą Švarplaitį, Raupį. Vanda Pranckonienė buvo patalpinta kitoje kameroje. Juos iššaukė į kalėjimo raštinę, ir jų daugiau nesitikom. Vietinių kalinių žiniomis, jie buvo išvesti iš kalėjimo anksčiau už mus ir Minsko apylinkėje sušaudyti. Tai įvyko 1941 m. birželio 24 d.

Mjr. Vladas Opulskis, Bikinas ir Zavistanavičius buvo enkavedistų sušaudyti žygio metu. Tretieji sušaudyti birželio 26 - 27 naktį keletą kilometrų nuo Červanės miško. Kiek žuvo masinėse žudynėse, žinių neturiu. Prisimenu tik tuos, kuriuos pažinau asmeniškai. Būtent: plk. Balį Giedraitį, plk. Juozą Šarauską, av. mjr. V. Špokevičių, vyr. ltn. Tatarincevą, Vincą Daudzvardą, Adomą Jonaitį ir Petrą Kupčiūną.

## KNYGOS, KURIOS PRIMENA REIKŠMINGĄ ISTORIJOS AKIMIRKĄ

Atidžiai sekant dabartinę mūsų tautos kovą už Lietuvos laisvę, kada beginkliai lietuviai, praradę baimės jausmą plikomis rankomis drąsiai stoji prieš sovietinius tankus ir automatais ginkluotus uniformuotus žmogžudžius, prisimena 1944-jų metų pavasaris, kada apsilpusiai vokiečių armijai traukiantis į Vakarus, vėl iškilo sovietinės okupacijos grėsmė. Tada susiorganizavo Lietuvos savanorių kariuomenė, oficialiai vadinta Lietuvos Vietinė Rinktinė, o žmonės dažniausiai ją prisimena kaip generolo Plechavičiaus armiją.

Rinktinės tikslus apibūdino generolo P. Plechavičiaus sukurtas prisaikos tekstas:

“Aš, Vietinės Rinktinės karys savanoris, Visagalio Dievo akivaizdoje prisiekiu, kad nesigailėsiu savo jėgų ir gyvybės, ginsiu Lietuvos žemę nuo bolševikinių bandų, stropiai vykdysiu visus viršininkų įsakymus, būsiu narsus ir sąžiningai atliksiu savo tarnybinę pareigą, kaip dera doram ir garbingam Lietuvos kariui, Taip man, Dieve, padėk”.

Ir dabar, Lietuvos Krašto Apsaugos departamentui paskelbus savanorių telkimą, susirinko tūkstančiai savanorių apginti Lietuvos Parlamentą ir kitus svarbius valstybinius objektus. Jie taip pat priėmė priesaiką ginti Lietuvos laisvę.

Dabartinių savanorių ryžtą ir dvasią parodo, kad ir toks pavyzdys. Vienas lietuvis inteligentas, labai sunkiai sužeistas sausio 13-osios tragiškų įvykių Vilniuje metu, ir beveik du mėnesius išgulėjęs ligoninėje, savo laiške rašo:

“O ir dabar naktimis pasikankinu dėl skausmo. Bet nesigarsinu, nes nenoriu, kad išbrauktų iš savanorių Krašto Apsaugoje”.

Nors Lietuvos Vietinės Rinktinės savanoriams, dėl labai trumpo tos Rinktinės gyvavimo, dalyvauti mūsųose už Lietuvos laisvę neteko,

tačiau jų pasišventimo Lietuvai dvasia gyva ir šių dienų savanoriuose. Ji ateina iš 1918-jų metų. Ji buvo labai ryški ir 1941 metų birželyje sukilimą įvykdžiusiame Lietuvos Aktyvistų Fronte.

Rašau dabar apie tas istorines analogijas ir matau akyse visada ramų aštuoniasdešimtmetį senuką, sutiktą Mordovijos lagerių politinių kalinių zonoje, dvigubą Lietuvos savanorį Antaną Vaivadą. Jis buvo Lietuvos Vietinės Rinktinės viršila ir 1918-jų metų savanoris. Už tai, kaip “karo nusikaltėlis” atliko 15 metų bausmę kalėjimuose ir lageriuose. A. Vaivada 1984 metais sugrįžo į Lietuvą ir po metų mirė.

Tur būt, retas kuris dabartinių neginkluotų Lietuvos laisvės kovotojų žino ką nors daugiau apie Lietuvos Vietinę Rinktinę. Ir aukščiau cituoto laiško autorius tada buvo vos kelių metų vaikelis. Tačiau jo ir vėlesnės karto tautiškai susipratusių lietuvių sąmonėje visada buvo gyvi Lietuvos himno žodžiai: “Iš praeities tavo sūnūs te stiprybę semia”.

1944 m. vasario 21 d. pradėjus registruoti savanorius į Lietuvos Vietinę Rinktinę:

“Per kelias dienas įstojo savanorių daugiau negu reikėjo, ir 1944 m. vasario 27 d. buvo sustabdytas naujų savanorių priėmimas. Kai kuriuose apskrityse, nežiūrint blogo oro ir labai blogų kelių, kasdien atvykdavo per pusantrą tūkstančio vyrų. Vokiečių nustebimui nebuvo ribų, nes į jų sudarytas komisijas 1943 metais niekas neatvyko”.

Taip 1945 metų rudenį generolas P. Plechavičius rašė savo rašte Vyriausiajam Lietuvos išlaisvinimo komitetui.

Prisimenu visam gyvenimui didelį įspūdį palikusias Lietuvos Vietinės Rinktinės savanorių išleistuves Pavenėžio geležinkelio stotyje. Jų tarpe

buvo daug vyresniųjų klasių gimnazistų. Mergaitės gimnazistės tada gražiai dainavo lietuvių patriotines dainas. O mes, žemesniųjų klasių gimnazistai, su pavydu žiūrėjome į prekiniuose vagonuose esančius ir prie atvertų durų be langų susibūrusius ir besišypsančius mūsų vyresnius draugus. Jie tada jautė savo vertę. O mes neabejojome, jog jie tikrai apgins Lietuvą nuo iš Rytų atslenkancios agresijos.

Lietuvos Vietinė Rinktinė ir jos vadovybė, deja, patyrė tragišką likimą. Tačiau ji įrodė, koks didelis yra mūsų tautos pasiryžimas ginti Lietuvos laisvę ir už ją aukotis. Toji pasiryžimo dvasia lydėjo pokario metų Lietuvos partizanų kovas. Ji ypatingai ryški ir šiandieninėse laisvės kovotojų gretose.

Dabar su daugiatomiais knygų konteineriais, pasiūstais į Lietuvą, pateko ne vienas egzempliorius gausiai iliustruotos knygos *Gen. Povilas Plechavičius*, kurią 1978 metais išleido žurnalas *Karys*. Jos pirmąją dalį parašė Petras Jurgėla, antrąją — atsiminimų dalį suredagavo Paulius Jurkus. Tos knygos paruošimo ir išleidimo iniciatorė buvo generolo P. Plechavičiaus jauniausioji sesuo Elena Legeckienė. Lietuvos naujausiųjų laikų istorijos tyrinėtojams ši knyga yra didelė vertybė.

1990-jų metų pabaigoje Vydūno Fondas Čikagoje išleido knygą *Dokumentai Lietuvos Vietinės Rinktinės istorijai*. Jos parengėjas Z. Raulinaitis. Knygos išleidimo iniciatorė vėl buvo ponija Elena Legeckienė. Ji apmokėjo ir visas knygos spausdinimo išlaidas. Toji knyga, tai lyg priedas prie anksčiau išleistosios monografijos *Gen. Povilas Plechavičius*. Gerą įspūdį daro tos knygos akademinė išvaizda. Joje — 400 puslapių. Knygos įžangoje pabrėžiama:

“Lietuvos Vietinės Rinktinės istorija, kurios aiškinimui turi pasitar-

# KAPINĖS BE KAPŲ

(Tęsinys iš Nr. 3)

BRONIUS RAMŪNAS

Kalbų, spėliojimų įvairių, tačiau mūsų likimui tai jokios reikšmės neturėjo. Maskvą pasiekėm naktį. Ties mūsų vagonais stovėjo kitas ešelonas, girdėjom šnekant estiškai, moterys, vaikai spietėsi prie langelių. Tai mūsų bendrakleiviai. Virš miesto šimtai galingų prožektorių, aerostatai. Maskva jau bombarduojama. Nežinojome, kad prie mūsų sąstato buvo prikabinoti vagonai su latvių ir estų karininkais. Keliaujame į rytus, prasilenkdami su šimtais karinių ešelonų. Oras tvankus, dieną dūstam, paeiliui atsigaudami prie langelių. Dažnai ir ilgai stovime stotyse arba laukuose, pro šalį dunda kariniai traukiniai. Maitina vieną kartą, pridėdami prie dienos davinio po dvi tris žuvis, vadinamas "vobla". Tai plokščios džiovintos žuvelės — viena druska. Vandens vos po pusę puoduko, ir tas, matyt, pasemtas iš balos ar griovio — šiltas. Rytai patikrinimas, pavadinome jį "beždžionių šoku". Sustojus traukiniui laukuose, sulipa į vagoną trys keturi enkavedistai, liepia visiems pereiti į vieną vagono galą, po to po vieną pereiti į kitą galą. Skaičiuoja: "Odin, dva, tri..." Ir taip kasdien. Skaičiuojame dienas. Jau 25 dienos, kai mes belaisviai. Privažiuojame Uralą, pasiūkiuose galėjome suskaičiuoti sąstatą — apie 40

vagonų. Kai kurie jau negali atsikelti, priėti prie langelio bent kiek atsigauti šviežiu oru.

Liepos 16 d. vienas kapitonas (neatmenu pavardės) mirė. Jau dieną prieš tai pastebėjom, kad jam blogai, sėdėjo atsirėmęs į sieną, stengėmės pagelbėti atiduodami savo džiuvesių ir vandens normą, nieko neėmė, tik ranka davė ženklą, kad jam jau nieko nebereikia. Paguldėme prie durų, joms atsivėrus norėjome perduoti sargybiniams į rankas, o jie: "Brosaitė". Čiupo už kojų, numetė ant žemės. Vienas iš sargybinių mūsų akivaizdoje tuoj pat numovė batus. Tai buvo pirmoji ir vienintelė auka mūsų vagonė. Kiek dar tęsis ta šurpi kelionė?

Liepos 22 d. traukinys sustojo. Žinojome — tai Krasnojarskas. Nejaugi tai nežmoniškos kelionės pabaiga? Iš vagonų lipo žmonės, vos besilaikydami ant kojų. Daugybė ginkluotų sargybinių. Matau daug pažįstamų veidų — tai Pabradės poligono "duoklė", girdėti latvių, estų kalba. Visi karininkai. Kiek čia mūsų? Gal tūkstantis, gal daugiau. Surikiavo kolonoms, prasidėjo naujas žygis į nežinią. Priemiestis, plati, smėlėta gatvė. Jenisiejaus pakrantė. Eilė didelių sandėlių, prie kranto keletas baržų. Sutalpino į sandėlius, atskirai lietuvius, latvius, estus. Jėgos,

nauti šis raštų rinkinys, tikrąja prasme, yra lietuvių pastangų ir kovos dėl savosios ginkluotos jėgos, Lietuvos kariuomenės istorijos trumpas, bet didžiai reikšmingas tarpsnis".

Pirmąją dalį, kuri užima pusę knygos, sudaro dokumentinė medžiaga, kuri vienaip ar kitaip liečia Lietuvos Vietinę Rinktinę. Dalis dokumentų jau anksčiau buvo skelbti įvairiose išeivijos spaudoje. Kitus dr. Bronius Nemickas surado vokiečių okupacinės valdžios archyvuose, atsidūrusiuose Vašingtone. Yra nemaža to meto Lietuvos pagrindžio spaudoje paskelbtų straipsnių ir atsišaukimų. Dokumentinę medžiaga šiai knygai rinko ir B. Kviklys, dr. V. Sruogienė Čikagoje, V. Nemickienė Niujorke,

J. Ivanauskas Vokietijoje ir kiti. Knygos pradžioje yra visų dokumentų numeruotas sąrašas, pagal kurį nesunku surasti norimą dokumentą.

Antrąją dalį sudaro atsiminimai, kurie nesikartoja su anksčiau paskelbtais knygoje *Gen. Povilas Plechavičius*. Atsiminimai savo dokumentališkumu ir vaizdingumu labai papildo knygos pirmąją dalį.

Gerai, kad sudarytojai nevengė pabaigoje įdėti trijų sovietinių autorių rašinių ištraukų. Jos pavaizduoja sovietinių okupantų ir jų kolaborantų požiūrį į Lietuvos Vietinę Rinktinę. Jų biologinę neapykantą rodo ir aukščiau paminėto Antano Vaivados likimas. O tokio ar dar žiauresnio likimo susilaukė šimtai. Tik gal reikėjo duoti

trumpą bendrą komentarą dėl šmeižtų, nukreiptų prieš Lietuvos Vietinę Rinktinę ir vyriausiąjį jos vadą generolą Povilą Plechavičių.

Knyga *Dokumentai Lietuvos Vietinės Rinktinės istorijai* svariai papildo Lietuvos istorijos šaltinius. Šia prasme ji yra nepasenstanti.

Vytautas Skuodis

*DOKUMENTAI LIETUVOS VIETINĖS RINKTINĖS ISTORIJAI. Sudarė Z. Raulinaitis. Išleido Vydūno fondas 1990. Spaudė Vydūno fondas. Tiražas 1000 egz. Reg. Library of Congress 90-083570. Spaudos išlaidas apmokėjo Elena Plechavičiūtė-Legeckienė.*

įkvėpus šviežio oro, lyg atsigavo, vagono pragaras jau praeityje, pirmoji naktis be ratų dundėjimo. Sunku dabar prisiminti, ką jautėme kiekvienas, ko tikėjomės.

Rytą į darbą. Pasirodė grupė civiliai apsirengusių žmonių, tai mūsų darbdaviai. Čia pat didžiulės plytų krūvos. Jas reikia ant nugaros nešti per lieptą ir versti į baržą. Tai labai sunkus darbas, ypač nusilpusiems ir vyresnio amžiaus žmonėms. Jei kas suklumpa po našta — vargas jam. Prišoka sargybinis ar civilis, apspardo, liepia išbyrėjusias plytas surinkti ir nešti į vietą. Taip pėda už pėdos, žmogus už žmogaus, saulei kepinant, nešėm savo nelaimės kryžių nuo ryto iki vėlyvo vakaro. Pietų pertrauka — ne tik atokvėpis, bet ir gana sotus maistas. Tikra puota po vagono “raciono”. Nesunku suprasti, kodėl taip gerai maitina, — žinojo, kokia “darbo jėga” atvyko po tokios kelionės, o jiems juk reikėjo stiprių rankų ir kojų. Liepos 28 d. visos baržos pakrautos. Įsakymas sulipti į baržas. Ant plytų patiestos lentos — mūsų guoliai. Plaukiame Jenisiejumi žemyn. Jokio supratimo neturėjome apie Norilską. Žinojome, kad plytos — tai statyba. Jei statysim, tai gerai, išmoksime amato, grynas oras, o gal ir maitins kaip darbininkus. Kokie naivuoliai mes buvome! Ant denio išeiti buvo draudžiama, tik labiau nusilpusius išleisdavo atsigauti grynu oru. Kaušas košės ir apie 400 g duonos — dienos davinys. Rugsėjo 9 d. baržos priplaukė prie kranto. Daug medinių namų, minios žmonių. Girdėjosi kalbos “nemcy”, “fyny”. Tai Dudinka, didžiausias uostas už speigračio. Plytų iškrauti mums neteko, tai atliks kiti kaliniai. Nuvedė prie siaurojo geležinkelio, sulaipino ant platformų po keturiasdešimt žmonių. Stovėjo du sąstatai po dvylika trylika platformų. Buvo apie 17 val., saulė dar aukštai. Žinojome, kad tolimoje šiaurėje nuo gegužės iki liepos mėnesio pabaigos saulė visiškai nenusileidžia, o nuo spalio iki vasario vidurio — naktis. Aplink, kiek akys užmato, žalia lyguma, kur ne kur blykčioja nedideli ežerai. Kelionė tęsėsi labai ilgai, supratome, kad jau nakties metas, o šviesu kaip dieną. Leidžiamės žemyn, dešinėje aukštas, gal 600 m Šmidto kalnas, pavadintas Norilsko atradėjo vardu, priekyje atsivėrė miesto panorama, daug dviaukščių ir triaukščių medinių namų.

Mūsų jau laukė būriai kariškių. Surikiavo grupėmis arti šimto žmonių, nuvedė į pirtį. Ankstyvas rytas, žmonių gatvėse sutikome nemažai. Girdėjome “nemcy, fašisty, finy”, bet niekas negrūmojo ir nesikeikė. Kol viena grupė maudėsi, kiti laukė apsupti sargybinių. Praėję plačia gatve,

už miesto, tarp dviejų aukštų kalnų, išvydome kitą — barakų miestą. Tai bus mūsų namai. Keturiomis eilėmis sustatyta dešimtys barakų. Zona aptverta penkių eilių spygliuota viela, keletas sargybos būdelių ant aukštų stulpų. Sustojome prieš “rojaus vartus”, vadinamus vachta. Ten mūsų jau laukė kariškiai ir civiliai pareigūnai. Zonoje gal šeši šimtai žmonių, rikiuojamų kolonomis žygiui. Juos veda pro mus. Tai lenkų karininkai ir civiliai, linksmi, juokaujama, mojuoja mums. Ar toli jie nužygiuos? Įėjome į naujo gyvenimo zoną. Suskirstė po keturiasdešimt, suvedė į barakus. Prieangis ir į abi puses durys, tai dvi sekcijos — po keturiasdešimt žmonių kiekvienoje. Mediniai dviejų aukštų gultai, stalas, gale mažytis langelis, viduryje geležinė krosnelė. Paskyrė brigadininkus, mes atsidūrėme majoro Baršausko brigadoje. Brigadininkais skirdavo vyresnio amžiaus žmones, daugmaž mokančius rusų kalbą. Lagerio numeris — 7.

Zonoje ginkluotų sargybinių nesimato. Pirmą sykį pasijutome laisvi nelaisvėje. Susitikimai, kalbos, pažintys, spėliojimai. Pirmos pažintys su latviais, estais. Kiek čia suvartyta Pabaltijo karininkų, neįmanoma suskaičiuoti, gal tūkstantis, gal daugiau. Būriuojamės apie vyresnius karininkus, geriau suprantančius padėtį.

Majoras Baršauskas: “Mūsų padėtis aiški, kas mūsų laukia, nesunku suprasti, daug vargo teks pakelti, laikykimės vieningai”.

Leitenantas Danilevičius: “Kas bus su mumis, nuo mūsų nepriklauso, pagalvokime, kas darosi Lietuvoje, koks mūsų tautos likimas. Kad Lietuvoje vokiečiai — nėra abejonės, nuo jų Lietuva mažiau nukentės nei nuo tų atėjūnų, per metus sunaikinusių mūsų inteligentiją”.

Zonos viduryje didelis medinis pastatas — virtuvė. Keletas langelių, pro kuriuos matėsi didžiuliai katilai garuojančios košės, kaliniai virėjai, būsimieji mūsų maitintojai. Buvo paskirtas “nariadčikas” (darbų skirstytojas) — kalinys rusas, mūsų tiesioginis viršininkas zonoje. Virėjai, darbų skirstytojai, duona-raikiai, sandėlininkai — visi rusų kaliniai, nutukę jžūlūs tipai. Vienas barakas buvo sargybinių saugomas. Ten baigė savo dienas ispanai belaisviai. Visi sirgo dizenterija. Po kelių dienų iš barako virto dūmai — darė dezinfekciją, tai reiškė, kad gyvo neliko nė vieno.

Išdavė patalynę: čiužinio užvalkalą, pagalvėlę, antklodę. Barakuose jau buvo gyventa, ant sienos matėsi kovos su blakėmis pėdsakai — tamsiai rudos dėmės... Naktį pajutome, ką tai reiškia. Miegojome

ant lentų nenusirengę, čiuzinio užvalkalą teko panaudoti nuo tūkstančių mus atakuojančių blakių. Ry tą darbų skirstytojas įsakė eiti į nuošaliai stovintį baraką. Gavome naują „uniformą“, kerzinius pusbačius, gabalą medžiagos autams, medvilnines kelnes, palaidinę, kepurę, daugiasiulę, vadinamą „telogreika“. Rūbai buvo gerokai padėvėti, su išdeginomis skylėmis. Mūsų gražios uniformos atrado naujus šeiminkus. Taip praėjo dvi dienos, į darbus nevarė. Trečios dienos rytą, 6 val., darbų skirstytojas įžengė į baraką. Keltis, ruoštis į darbą. Pusryčiai — samtukas skystos sriubos, 200 g sorų košės, be duonos. Duona bus vakare. Zonoje, ties vachta, rikiuojasi brigados, eilėje po penkis žmones. Prie vartų keli enkavedistai, darbų skirstytojai su fanerinėmis lentelėmis. Pirmyn. Skaičiuoja „pervaja, vtoraja“, kol praeina visos brigados. Už vachtos laukia sargybieniai. Žygiuojame link fabrių rajono. Prieiname kitą vachtą. Ten vyksta ta pati skaičiavimo ceremonija. Atsiduriame teritorijoje, aptvertoje aukšta kelių eilių spygliuota viela. Tai „promploščiadka“, pramonės įmonių zona, jos plotą sunku aprėpti, kaip vėliau sužinojome, tai 2x3 km teritorija. Šioje zonoje dirba tūkstančiai darbininkų kalinių. Daug fabrių, aukštų kaminų, įvairių pastatų. Pagalvojau: kiek reikėjo plytų, medžiagų, kiek nieko nekainuojančių darbo rankų! Kombinatą pradėtas statyti 1935 metais, per šešis metus šitiek padaryta! Tai šimtų tūkstančių kalinių darbo vaisius. Teko kalbėti ne su vienu kaliniu, dirbusiu čia nuo 1935 m. Vežė tūkstančius žmonių, nei namų, nei palapinių, skubiai statė barakus, dygo lageriai. 1941 m. jų buvo jau dvylika. Mirtingumas siaubingas, su tuo niekas nesiskaitė, be perstojo vežė ir vežė naujus tūkstančius aukų.

Pirmoji darbo diena. Prisistato dešimtininkas — tai mūsų tiesioginis viršininkas darbe. Piktas tipas. Pirmoji užduotis nebuvo sunki — iš nemažos aikštės surinkti akmenis, uolienas. Čia bus statomas naujas fabrikas. Iš aplinkinių fabrių sklinda užesys, melsvi dūmai. Tai iš metalo liejyklos. Kaip žmonės gali dirbti tokiam nuodingame kvaitulyje? Dirba, nes jie kaliniai. Vakare, po 12 valandų darbo dienos, žygiuojame „namo“, prie abiejų vachtų: „pervaja, vtoraja“. Barake ant stalo sudėti gabaliukai duonos, juos atnešti iš duonos raikytuvės buvo mūsų „dnevalno“ — tvarkdariu, brigadininko paskirto vyresnio amžiaus žmogaus, pareiga. Visą dieną burnoje nieko neturėjus, tie gabalėliai atrodė labai viliojančiai. Sriuba, košės 200 g.

Naiviai galvojome, kad viskas bus gerai, darbas nesunkus, maisto gal ir užteks. Po vakarienes vėl būriuojamės zonoje, susitikimai, kalbos. Vyrai, kuriuos areštavo Pabradės poligone, papasakojo, kas ten darėsi tą lemtingą birželio 14 dieną. Suiminėjo palapinėse, valgykloje, buvo sutelkta daug enkavedistų. Mano jaunystės bičiulis leitenantas St. Buzas pasakojo, kad areštams vadovavo divizijos ypatingojo skyriaus viršininkas Vladimiras Krestjanovas, buvęs jo klasės draugas Jėzuitų gimnazijoje. Likimo ironija: klasės draugas areštuoja klasės draugą! Gimnazijoje jis buvo pasivadinęs Vladu. Kiek ant jo sąžinės guls aukų?

Gavome naują darbą. Reikėjo kasti maždaug trijų metrų gylio griovį vandentiekio trasai. Gilų todėl, kad tokiam gylyje amžino įšalo jau nėra. Po 20 centimetrų atšilusios žemės sluoksnio prasideda amžinas įšalas. Toliau jau eina į darbą kaplys. Bergždžios pastangos. Nakčiai užpilame anglių, uždegame. Ry tą atšilusį žemės sluoksnį kastuvais išmetame. Kai griovio gylis siekia du ar daugiau metrų, tenka žemę mesti ant lentinės pakopos, o nuo jos — į viršų. Mūsų darbą seka dešimtininkas, bara, keikiasi, grasina badu numarinsias, o tai vadinosi „štrafnų pajok“ — 200 g duonos, kaušelis sriubos. Kas tai per duona, sunku suprasti, neatrodo, kad ten būtų kiek miltų. Griovį baigėme kasti, naujas darbas — „kotlovanas“. Tai 3-4 m gylio, 3x3 m ploto duobė. Vėl kapliai, kastuvai, laužai. Rugsėjo pradžioje oras labai pabjuro, vėjas, šlapdriba. Rūbai vasariniai. Grįžę į lagerį neturime galimybės išsidžiovinti šlapių drabužių, batų. Jau nemažai sergančių, atleisti nuo darbo. Naktimis, du kartus per mėnesį, vykdomas „šmonas“ — krata. Visus išvaro iš barako į lauką, o enkavedistai ir darbų skirstytojai rausiasi, ieško — gal užslėptų vertingesnių daiktų, gal dar ko. Veltui jų pastangos, mes jau seniai apiplėšti, ir ne kartą. Mažai miegoję, vėl rengiamės drėgnais rūbais, rikiuojamės prie vachtos. Gal kartą per mėnesį naktimis vesdavo į pirtį. Tai nemigo naktys. Kol viena grupė išsimaudo, kiti, jau po pirties, turi laukti lauke keletą valandų. Reikia turėti liūto sveikatą, kad po maudymosi išstovėtum keletą valandų šaltyje ir nesusingtum. Pirmoji auka — leitenantas Danilevičius. Mūsų šaunuolis, energingas ir tvirtas vyras, naktį buvo išvežtas iš stacionaro. Jis, kaip ir daugelis kalinių, sirgo virškinimo sutrikimu. Nenuostabu, juk maitinomės kažkokia tešla, vadinama duona, apipuvusiais kopūstais, supelėjusiomis kruopomis.

Rugsėjo 28 d. prasidėjo tardymai. Spėliojame,

ar turi jie kokių nors duomenų apie mus. Nuomonė buvo vieninga — neturi, nes žinojome, kad bėgdami nuo vokiečių apie dokumentus vargu ar turėjo laiko pagalvoti. Kai kas jau pabuvojo tardyme. Klausimai standartiniai: kas esi, kas tėvai, kuo vertėsi, kur, kokį darbą dirbai. Rugsėjo 30 d. išvedė į tardymą mane. Už zonos atskiras namas. Sėdi, ant stalo pasidėjęs pistoletą, leitenantas tankistas. Nelabai panašus į rusą, gal iš azijatų. Nutariau gerokai meluoti. Rusų kalbos nemokėjau, bet šį tą jau galėjau suprasti.

Atsakinėju — tėvas darbininkas, motina mirusi, neturui nei brolių, nei seserų. Užrašė. Klausia: “Kak vstretil sovetskiju vlastj?” Supratau, o atsakyti nemoku. Klausimas gal lemtingas. Tyliu. O jis piktai: “Položitelno ili otricatelno?” Man tai negirdėti žodžiai. Dažo pieštuku į stalą, nervingasi. Ką atsakyti? Šiek tiek mokėjau lenkų kalbą, pamaniau, kad “položitelno” gal negerai, nes lenkiškai “polożić” reiškia paguldyti — gal primušti, o gal ir užmušti. Gana įtikinamai atsakiau: “otricatelno”. Užrašė, šypstelėjo. Gal ta šypsena man ir kainavo 8 metus: grįžus į baraką paaiškėjo, kad tai buvo lemtinga klaida. Visi, dar nebuvę tardyme, suprantama, padarė atitinkamas išvadas. Papasakojau latviams ir estams. Gal kam ir padėjo?

Spalio 14 d. į mūsų lagerį atvyko nauja grupė karininkų, puskarininkų, kareivių, tarp jų mano geras bičiulis, gimnazijos draugas K. Kvedaras, 2-ojo pulko leitenantas. Jie visi buvo suimti prie Velikije Lukų. Rusų kariuomenės daliniuose neapsakoma panika. Mano kuopos puskarininkis Poškus, tuo metu jau tapęs tankistu kulkosvaidininku, papasakojo, kaip rusai sušaudė keletą mūsų karininkų, tarp jų mūsų pulko kapitoną Klemką. Miško pakraštyje stovėjo keletas tankų. Pro jo tanką vorele pravedė grupę mūsų karininkų. Rusai pasitraukė į šalį, iš gretimo tanko paeista kulkosvaidžių papliūpa visus sušaudė. Leitenantą Kvedarą po kelių dienų išvedė iš lagerio “s veščami” — negrižo.

Atėjo žiema. Spalio pradžioje jau dideli šalčiai. Daug labai nusilpusių žmonių. Iš darbo eidami jau vedame už parankių draugus, patys vos besilaikydami ant kojų. “Šmonai”, naktinės pirtys nepalaujami kartojosi.

Vienas iš barakų buvo gyvųjų lavoninė, vadinama stacionaru. Čia suguldydavo visus jau netinkančius darbui gyvus skeletus. Mirties prieangis. Tie nelaimingieji, aišku, suvokia, kad kito kelio iš čia nėra, žino, kad ne šiandien, tai rytoj juos sukraus

kap malkas ant rogių, nuogai nurengtus, išveš už “rojaus vartų” į nežinią. Jokių kapinių nėra ir negali būti. Kapinės — tundra. Taip ir išnyksta žmogus. Gydytojai — kaliniai. Keturi lietuviai, du latviai. Jų darbas graudus ir pavojingas. Rytais tikrina susirgusių sveikatos būklę. Jei temperatūra 37,4 — atleidžiama nuo darbo, jeigu kuris tokios temperatūros nepasiekia, nors ir labai norėdami, jam padėti negali — jie griežtai kontroliuojami, įspėjami, jeigu per daug atleidimų — patys atsidurs “kotlovanuose”. Vaistų jokių, vienintelis instrumentas — termometras. Rizikuodami jie stengėsi kaip įmanydami padėti draugams. Labiausiai tuo pasižymėjo mūsų mylimas gydytojas St. Tuminas, neatsiliko Bačiulis, Janulevičius, ko negalima pasakyti apie gydytoją Daugirdą. Saunorio brigadoje beliko 23 žmonės, šeši perkelti į klipatų baraką, jie vadinosi “slabosilki”. Šiek tiek pailsės ir vėl į pragarą. Mūsų brigadoje liko 27 žmonės, Ponelio brigadoje — 31.

1942 m. vasario 6 d. atėjęs į baraką darbų skirstytojas iškilmingai, su šypsena perskaitė mūsų pavardes, prie kiekvienos pridurdamas “vosem”, “desiatj let”, nei mažiau, nei daugiau. Dar pridėjo: “Osoboje soveščianije”.

Kai kurie nepajėgdavo atsikelti ir rytą nueiti į ambulatoriją. Po “razvodo” į baraką ateina darbų skirstytojas, tikrina atleistųjų pavardes. Vargas tam, kieno pavardės nėra sąrašė. Jo laukia baisi nelaimė — “dovodas”, tai reiškia papildomą išvedimą į darbą. Daugelis tų “simuliantų” buvo visiškai nusilpę, juos nutraukia nuo gultų, varo į lauką, rikiuoja prie vachtos. Retas kuris nueidavo iki darbo vietos, kiti rogėmis būdavo parvežami į zoną, tiesiai į stacionarą. Mirtingumas estų barakuose stulbinantis. Keista, juk tai šiaurės žmonės, labiau įpratę prie šiaurės gyvenimo sąlygų.

Nesibaigiantis darbas “kotlovanuose”. Kiek dar statys tų fabrikų? Rytą, atėję į darbo vietą, turime išmesti sniegą iš gilių duobių. Jeigu sninga, pusto, tai nakčiai laužų nekuriame. Išmetę sniegą, kapliais daužome amžinai įšalusią žemę. Bergždžias darbas, o planą reikia vykdyti. Pavasaris, 1942 m. vasara. Niekas nesikeičia: režimas, maistas, darbas. Daug netekome žmonių. O praėjo tik vieneri metai! Laikas bėga, skaičiuodamas aukas. Lageryje pasirodė daug naujų kalinių, rusų kariškių, pasitaiko ir aukšto rango karininkų — “liaudies priešų”. Visi labai priblokšti, nekalbūs. Vienas ryšių leitenantas Libermanas, žydas, pasakojo, kaip grupė karininkų, kovodami, sprogindami vokiečių karinius ešelonus, prasiveržė



per fronto liniją iš apsupimo, manydami, kad bus apdovanoti ordiniais už žygdarbį. "Apdovanojo" visus po 15-20 metų lagerio.

Atėjo 1943 m. baisi tamsos žiema. Jautėme, kad daugeliui iš mūsų ji bus paskutinė. Du mano gerus bičiulius, Teišeriūną ir Bukšnį, paguldė į stacionarą. Radau gulinčius greta. Jie žinojo, kas jų laukia. Gulėjo jau ne žmonės, o gyvi lavonai, tik akys, akys! Ar įmanoma rasti nors vieną žodį, vienintelį žodį, žvelgiant į mirties apvilktas akis? Paliečiau jų rankas. O viešpatie — jie nusišypsojo! Nei guosti, nei ilgiau prie jų pasilikti nebuvo jėgų. Tą pačią naktį jie ir greta gulėjęs estas pulkininkas mirė.

Juodoji pūga! Neįsivaizduojamai šiurpus gamtos reiškinys. Iš barako vienam nueiti į virtuvę beveik neįmanoma. Nesimato nei barakų, nei virtuvės. Vėjo gūsiai verčia viską, kas pasitaiko jų kelyje, pragariškas staugimas. Daugelis ir nėjo į virtuvę, nepasitikėdami savo jėgomis. Tačiau juodoji pūga kaliniams buvo lyg šventė. Į darbus nevarydavo — galėdavome išsidžiovinti prie krosnelės rūbus, veltinius. Žiemą, po darbo sugrįžus į barakus, sekcijos tvarkdarys turėdavo surinkti veltinius ir nunešti į džiovyklą. Mažai kas naudojosi šia paslauga, nes rytą nelengva buvo atsirinkti savo apavą, dažnai net neišdžiovintą.

Nuotaika visų prislėgta, mažai kalbų, gyvename kiekvienas paskendęs savo mintyse, gal svajonėse, o gal ir viltyse. Kaip eina karas, kas Lietuvoje, galėjome tik spėlioti. Iki ko priveda žmogaus protą badas! Dažniausiai prisimindavome tuos laikus, kai maisto turėjome pakankamai, maitinomės gerai ir žmoniškai. Kiti ant cemento maišų popieriaus lapelių rašėsi įvairiausių patiekalų pavadinimus, gaminimo būdus, netgi vaikščiojo į latvių bei estų barakus, o ten tokių "kulinarų" irgi netrūko, dalijosi "patirtimi". Kai kūrė buvo pasigaminę net storus bloknotėlius. Ir juokas, ir ašaros.

Rugsėjo 22 d. dirbome prie fabriko statybos. Mūsų darbas buvo ant transporterio juostos krauti plytas, atvežus jas karučiais iš netoli esančios plytų krūvos. Oras labai bjaurus, šlapdriba, tamsu, kojos klimpsta purve. Staiga išgirdome riksmą. Transporteris į purvą įspaudė pulkininką Stankaitį. Su puolėme kelti transporterį. Pulkininko koja sulaužyta. Iš kur gauti bent kokią pagalbą? Tarp mūsų medikų nėra, ką daryt? Daryti kažką skubiai reikia. Bėgame ieškot kokio nors vežimo. Suradome, nuvežėme prie vachtos. Netrukus atvažiavo kalinių lignonės mašina. Išvežė. Į lagerį negrįžo. Dar viena eilinė auka. Lapkričio 26 d. kapitonas Draugelis

išvežtas iš stacionaro į kapines be kapų. Mirties angelas įsišėlo.

Vieną tykią, bet labai šaltą lapkričio dieną brigadininkas pašaukė, kad lipčiau iš "kotlovano". Stovėjo du vyrai, laisvi žmonės. Brigadininkas paaiškino, kad jie ieško žmogaus, sugėbančio braižyti ir piešti. Kodėl brigadininkas pasirinko mane, gal prisiminė mūsų pokalbius, gal kada sakiau, kad moku piešti? Vienas iš dviejų vyrų buvo vandentiekio cecho vyr. inžinierius Lazarevas. Štai taip atsidūriau būdelėje, kurioje dabar sėdžiu. Pervedė mane į kitą brigadą. Ten vieni rusai, vandentiekio tarnybos žmonės. Jau esu pramokęs rusų kalbos, išskyrus keiksmazodžius, kurių tenka girdėti ir iš laisvų, ir iš kalinių lūpų, net ausys linksta. Sako, kad net italų jūrininkai keikiasi rusiškai. Be pagrindinio darbo — atsukinėti kraną, gavau nemažai kitų užduočių. Nubraižiau "promploščiadkos" vandentiekio schemą, paįščiau įvairias karikatūras sienlaikraščiu, ką labai mėgo vyr. inžinierius. Grįžęs į lagerį, kas vakarą užėinu į savo brigadą. Skaudančia širdimi stebiu jų vargus, matau, kokia neveltis sukaustė jų veidus. Jiems padėti juk aš niekuo negaliu.

Metai turi 365 dienas, o kiek gyvybių tos dienos nusinešė į nebūtį. Ar įmanoma suskaičiuoti, jei kas dieną miršta ne vienas ir ne du žmonės. Baisūs 1944 metai. Mūsų brigadoje liko 14 žmonių, kitose — ne kiek ne geriau. Lėta dar gyvų žmonių agonija.

1945 m. pavasaris. Vokiečiai karą pralaimėjo. Visų dar likusių gyvų draugų nuotaika kiek prašviesėjo. Gal kas pasikeis mūsų gyvenime?

Majoras Baršauskas: "Likimas rytoj gal atneš mums kokį palengvėjimą, gal pasikeis režimas, gal maistas. Mes jų rankose, padėkime vieni kitiems, ypač silpniesiems, laikykimės, kol jėgos leidžia".

Kas vyksta Lietuvoje, abejoti netenka — ji vėl okupuota. Sakoma, geriau turėti kultūringą okupantą, negu sužvėrėjusį "draugą". Vokiečių naguose nutautinimas garantuotas, žinome prūsų likimą, tačiau kas darėsi 1940-1941 metais — irgi matėme. Žodžiu, visos kalbos, spėliojimai galų gale vesdavo prie vieningos nuomonės: Lietuva, kap valstybė, pražuvo.

Brigados papildomos rusų kaliniams, daugiausia suomių krašto ir šio karo dalyviais, karininkais. Visi kartu velka katorgininkų naštą. Laimei, mūsų lageryje nėra kriminalinių nusikaltėlių. "Promploščiadkoje" dirba tūkstančiai kalinių iš kitų lagerių. Teko iš tolo stebėti šiurpų vaizdą: susirėmė dvi kalinių grupės, rusai su azijiečiais. Ginkluoti kastuvais, kapliais, geležiniais strypais.

(Bus daugiau)

# LIETUVOS KARININKO KELIAI

MARIUS TYTUVENIS

(Tąsa iš "Kario" Nr. 3)

Seda!!!

Apsistojame 4 km į rytus nuo Sedos prie Barstyčių kelio. Pulko štabas apsistoja prie kelio mokykloje, aš nuošaliai, stambioje ūkininko sodyboje. Atsiranda vokiečių plk. Moeder ir jo adjutantas kpt. Stafinski. Plk. Moederis parašytu nuleistas į Šiaulių apsupimą išvedė iš ten vokiečius. Čia jie organizuos stiprią ir gerai ginkluotą Lietuvių diviziją. Man tenka būti jo vertėju. Mano kuopa turėtų gauti 4 rusų prieštankinius pabūklus, 12 Panzerschreck, 36 Panzerfaustus ir 17 sunkiųjų kulkosvaidžių.

Kareivių nuotaika labai pakili, visi dirba su užsidegimu — pagaliau turėsime lietuvių pulką, savo karininkų vadovaujamą ir kovosime už savo žemę. Be to matosi keliu riedantys vokiečių tankai Mažeikių kryptimis ir gana didelė kariuomenės masė — gal pagaliau vokiečiai pradės stumti rusus atgal.

Mjr. Urbonas duoda man išversti iš vokiečių kalbos pulko apmokymo 6 mėn. programą. Aš sutraukiu ją į 6 savaitių skubaus kautynių apmokymo programą, peteikiu, ir jis ją patvirtina. Pulko štabe niekas nemoka gerai vokiškai. Kiekvieną kartą kai plk. Moeder šaukia Sedoje karininkų susirinkimą, aš turiu sėsti ant arklio, joti į Sedą ir būti jo vertėju.

Apverčia mane darbai. Turiu paruošti sunkiuosius kulkosvaidžius, apmokyti tarnybą ir apginkluoti 3 batalionų sunkiųjų kulkosvaidžių kuopas.

Siunčiu į apylinkes savo kareivius sekvestruoti arklius ir pašarą, turiu apkalti aplinkui daržines arklių sutalpinimui, kurių turiu jau apie šimtą ir dar daugiau jų reikia. Ltn. Putna prisiglaudžia prie manęs. Jo uždavinys yra organizuoti artilerijos grupę. Gerai tai, kad jis nusimano apie arklius ir prižiūrės jų maitinimą. Be to, dar atsikrausto pulko ginklininkas ir daktaras su savo gurguolėmis. Pilnas didelio ūkininko dviejų aukštų namas. Apačioje 2-juose kambariuose gyvenu aš ir ltn. Putna, viršuje ginklininkas, daktaras ir graži mokytoja, dėl kurios jie abu smarkiai rungtniauja.

Mano kuopa pasidarė lyg pulko aprūpinimo punktas, vyrai stengiasi, prakaituoja išsijuose. Turiu vieną atsargos leitenantą, kuris padeda man tvarkytis, ir gerą viršilą Dudėną.

Atsiunčia pabėgusius į Dresdeną lietuvius kari-

ninkus, kurių skaičius gana didelis, apie 75. Atrodo, užteks suorganizuoti keletą pulkų ir artilerijos pulką. Mūsų pulkas įgauna pulko vaizdą. Pulko vadas kpt. Puodžiūnas, 2-ro bataliono vadas ltn. Norkevičius, trečio bataliono vadas atsargos kapitonas, artilerijos grupės vadas ltn. Putna, prieštankinės kuopos vadas, aš, pulko ginklininkas, daktaras ir intendentas. Turime kuopų vadus ir net būrių vadus. Plk. Naujokas organizuoja 2-rą pėstininkų pulką.

Sutinku kpt. Jatulį ir jam paminiu, kad jau būtų laikas ieškoti lietuvių generolo ar pulkininko divizijos vado pareigoms, bet atrodo jis pats nori būti divizijos vadu ir į mano pasiūlymą nekreipia dėmesio. Susidaro mano labai geri santykiai su Moeder adjutantu kpt. Stafinski. Kiekvieną kartą, kai jis pasijunta alkanas, atvažiuoja pas mane ir žino, kad geras ūkvedys dar turi rūkytų bekonų ir jų pavaišins.

Gaunu 2 rusiškus prieštankinius pabūklus, Jie gana gražūs ir gerai sukonstruoti. Vokiečių kariuomenė tokių neturi. Blogai tik, kad jokių informacijų nėra, nežinau jų pramušimo galios nei tolianašos. Bandymo metu reikės nusatyti bent jų taiklumą.

Santykiai su pulko vadu mjr. Urbonu šalti ir aš nežinau kodėl. Gal jis pavydi, kad aš moku vokiškai ir esu vertėju. Negaunu nė vieno iš Dresdeno atvykusio karininko, neturiu nė vieno būrio vado. Mano padėjėjas, atsargos leitenantas, mažai ką beišmano.

Spalio 6 dieną vokiečių voros traukiasi pro Sedą Barstyčių link. Keista, frontas ne ta kryptimi. Po pietų paimu rusų prieštankinius pabūklus ir mėginasi nustatyti jų taiklumą ir tarnybos pasiruošimą juos aptarnauti. Pastatau taikinį 500 metrų atstume ir paleidžiu kelis šūvius. Pabūklai labai taiklūs. Atvažiuoja kpt. Stafinski. Jis pasiveda mane į šalį nuo kareivių ir praneša, kad rusai pralaužė Ventos frontą ir rytoj rytą jau gali atsirasti prie Sedos. Jis sako, kad mūsų pulkas turės eiti į pozicijas ir ginti Sedą. Mano kuopa turinti irgi vykti. Aš užsiutau ir jam sakau:

— Kpt. Stefanski, aš gavau du pabūklus ir prie jų po 10 sviedinių. Nežinau jų paskirties, ar jie yra žemės taikiniams, ar tankams. Turiu du sunkesnius kulkosvaidžius, bet negavau Panzerschreck, nei Panzerfaustų, kuopa ginkluota tik šautuvais. Manai,

kad mes sustabdysim rusų tankus su šautuvais? Ne, aš atsisakau vykti į Sedą ir užimti pozicijas su neginkluota kuopa.

Kpt. Stefinski apsisuka, nuvažiuoja į pulko štabą ir praneša pulko vadui mjr. Urbonui apie mano atsisakymą vykti į pozicijas.

Nuimu pabūklus ir grįžtu į kuopos būstinę. Mjr. Urbonas skambina telefonu.

— Leitenante, tamsta su kuopa turi vykti 6 val. į Sedą ir užimti gynimo poziciją.

— Ponas majore, aš atsisakau vesti neginkluotą kuopą į pozicijas! — jam atsakau.

— Ponas leitenante, jei tamsta nevykdysi mano įsakymo, atsiųsiu SS-vokiečių ir jie tamstą sutvarkys! — jis atšauna.

— Ponas majore, aš atvyksiu 6 val. į Sedą, bet jei kada mes grįšime prie normalių sąlygų, aš būsiu pirmas, kuris patrauksiu jus Kariuomenės Teisman už metimą į kautynes neginkluoto pulko. Tuo pokalbą ir baigiame.

Turiu vykti į pozicijas, jau 4 val. po pietų, mažai laiko beliko. Mjr. Urbonas Lietuvos laikais buvo ryšio batalione ir atrodo neturi jokie supratimo apie kautynes.

6 val. atvykstu į Sedą. Gaunu įsakymą kuopą paskirstyti batalionams. Su vienu pabūklų vykstu į ltn. Norkevičiaus bataliono ruožą. Jo batalionas užėmęs pozicijas šiaurinėje Sedos pusėje su uždaviniu ginti kelią, ateinantį iš Mažeikių. Pozicijos ant kalvos, geras matomumas. Vokiečių apkasai. Įrengta didelė požeminė slėptuvė su vienu įėjimu ir išėjimu. Užtektų įmesti vieną granatą ir visi būtų uždaryti milžiniškame kape. Pastatau pabūklą į pozicijas ir perduodu bataliono vado ltn. Norkevičiaus žinion.

Vykstu į 1-mo bataliono gynimo barą, kpt. Puodžiūno vadovybėje, rytiniame Sedos pakraštyje. Rytinis pakraštys atskirtas giliais, plačiais prūdais, einančiais iš šiaurės pietų link, apjuosia bažnytėlę ir pasuka į rytus. Masyvus tiltas jungia su Seda.

Batalionas užima pozicijas rytiniame priemiesčio pakraštyje ginti kelią, ateinantį nuo Papilės, Triškių ir Telšių. Išstatau pabūklą ir kulkosvaidžius į pozicijas ir perduodu barą ginančiam kuopos vadui ltn. Pačebutui.

Trečias batalionas lieka Sedos miestelyje su pulko vadu mjr. Urbonu ir plk. Moeder.

Grįžtu atgal į užpakalyje esančią kleboniją, kur randasi kpt. Stefanski, kpt. Puodžiūnas, ltn. Putna. Ltn. Putna turėjo vieną artilerijos pabūklą ir jį išstatė dešiniame bataliono sparne tiesioginiam šaudymui į tankus atviroje pozicijoje. Likę mano kuopos

vyrai, ginkluoti šautuvais, yra čia.

Gauname sausą maisto davinį — lietuviškos dešros ir pyrago. Kramtydamas pradėdau žvalgytis kur mes pakliuvome. Atrodo, kad atvykome į jomarką. Pulko vadas neiškraustė miestelėnų — visi sėdi prie savo namukų ir žiūri kas čia darosi. Nuo Sedos mus skiria gilūs prūdai, apsupa mus ir dešinėje eina tiesiai į priešų pozicijas. Vienintelis pasitraukimo kelias eitų per tiltuką į Sedą. Kas atsitiktų, jei pirmas ir trečias batalionai pasitrauktų? Mes liktume maiše.

Pulko vadas nedavė jokių nurodymų, ką daryti ir kur trauktis, jei neatlaikysim rusų puolimo. Neturime jokio saryšio su pulko štabu ir su pirmu batalionu, išskyrus pasiuntinius. Mane ima nors sukalti kokį nors plaustą, kad reikalui esant galėtumėm persikelti per prūdus, tačiau neturiu nė vienos minutės laisvo laiko tam, ir jau naktis.

Apie 10 val. kpt. Stafinski atveža Panzerschreck ir Panzerfaustus ir prašo mane, kad aš klebonijoje, prie žibalinės lempos, apmokyčiau kareivius kaip juos naudoti. Aš pasiunčiu jį po velnių ir išeinu iš kambario. Pasiveja jis mane, ištraukia iš savo lauko mašinos butelį konjako, susėdame ant mašinos pakopos, nugeriamo keletą gurkšnių, ir nervai pamažu atsileidžia. Pradedam svarstyti padėtį. Pakliuvome į velniavą, tai aišku. Pamažu aš nusiraminu, atsikeliu, einu į kleboniją ir pradėdau mokyti savo vyrus kaip šaudyti iš Panzerschreck ir Panzerfaustu į tankus. Paryčiu išsiunčiu savo vyrus su naujais ginklais į 1-mo ir 2-rą batalionų gynimo barus. Nesumerčiau akių per naktį, ir saulutė jau pradeda sveikinti naują, spalio 7 dieną.

Negaliu sau dovanoti, kad nesukaliau plausto.

Vokiečių kolonos dar vis traukiasi pro Sedą Barstyčių link, matosi ir tankai, riedantys atgal, o mes čia su šautuvais turime dengti jų pasitraukimą. Pikta!

Pamažu nustoja riedėjusios vokiečių kolonos. Užstojo mirtina tyla. Po kokio pusvalandžio 1-mo bataliono ruože pasigirsta šūvių garsai, kurie darosi garsesni ir ryškesni. Atrodo rusai pradėjo pulti 1-mą batalioną. Po kurio laiko ir 2-ro bataliono ruože pradeda traškėti šautuvai ir mano pabūklas. Įs rusų pusės pasipila visuotina ugnis. Kpt. Puodžiūnas, ltn. Putna ir aš sėdime apkase, dešiniame bataliono sparne, iš kur nieko nesimato, kas vyksta pirmame batalione ar Sedoje. Be to, nematome nė savo bataliono pozicijų, sėdime dauboje, priekį uždengia krūmai. Neturime jokio ryšio su jokiais daliniais. Mano šuo, jaunas vilkas iš Polocko, kuris prisiglaudė prie manęs, netekęs ltn. Masiulio, šoko iš apkasos, drasko žemę ir kaukia. Aš įtraukiu jį už sprando atgal į

apkasus, bet jis vėl iššoka ir tai pradeda veikti į nervus. Išsitraukiu pistoletą ir noriu jį nušauti, bet jis pabėga. Keista, jis niekuomet nuo manęs nesi-skirdavo. Atrodė jo nervai irgi negali pernešti tos pragaro muzikos. Aš iššokau iš apkaso ir bėgu prie bažnyčios, kur randu savo kuopos viršilą. Įsakau jam sėsti ant arklio, joti į kuopos būstinę ir įsakyti gurguolėms trauktis Kretingos link.

Kautynės pirmo bataliono ruože verda visu smarkumu. Mūsų bataliono ruože rusai dar neartėja. Tolumoje tarp krūmų stovi rusų tankai ir mus vaišina jų pabūklų ir kulkosvaidžių ugnimi. Daugiau nesi-girdi nė mano pabūklų šaudymo, atrodo, pritrūko šaudmenų. Iš rytų pusės atūžia rusų lėktuvai ir žemu skridimu apipila bombomis. Krentu šalia mūrinės šventoriaus sienos ir prisispaudžiu. Priekyje užklydusi senutė, prisispaudusi prie žemės, nežmoniškai dejuoja, šaukiasi Dievulio pagalbos. Praūžus lėktu-vams atsiranda mano padėjėjas iš pirmų pozicijų ir praneša, kad ltn. Pačebutą kulka pakirto. Į kaktą...

Nutilo ugnis pirmo bataliono kautynių ruože, o mūsų ruože rusai pliekia iš savo tankų, bet jau nesigirdi mūsų bataliono ugnies. Mano leitenantas lipa per šventoriaus mūro sieną ir nori bėgti per tiltą į Sedą. Aš griebiu jį ir noriu sustabdyti, bet jis persirita ir mauna tilto link. Staigiai iš Sedos į tiltą pasipila kulkosvaidžių ugnis. Sedoje rusai!

Pirmas ir trečias batalionai atrodo pasitraukė ir mums nieko nepranešė. Rusai pradeda mus apšau-dyti iš Sedos, jau iš užpakalio. Pakliuvome į maišą. Lakstau kaip zuikis tarp švilpiančių kulku, išoku į duobę, kol truputį apimsta rusų ugnis, vėl iššoku ir ieškau būdų, kaip persiristi per tuos prūdus. At-siranda ir bataliono vadas kpt. Puodžiūnas, tariamės kaip išeiti iš tos peklos. Nutariame eiti pagal prūdą rusų fronto linkme, kur mus dengia krūmai. Paėję kokį 400 metrų randame iš lentų padarytą lieptą per prūdą, tik vienos lentos. Rusai mus pliekia, tačiau jų sprogstamos kulkos atsimuša į krūmus ir spro-ginėja. Iš Sedos jie gerai mus mato ir atidengia pabūklų ugnį.

Gerai, kad slėnis apaugęs krūmais ir jaunais beržais — mes dingstame tarp jų. Šalia manęs žygiuoja mano ištikimas kareivis Remeikutis su Pan-zerfaustu. Traukiamės slėniu, 1 km atstume nuo kelio, bažnyčios link. Kartais iš sodybų rusų partizanai ar mūsų komunistėliai paleidžia į mus šūvius. Iš paskos seką kareiviai man praneša, kad kpt. Puodžiūnas buvo pakirstas einant per lieptą.

Gana toli matyti Barstyčių aukštumos. Pasiva-

rome iš ūkininkų pastote ir važiuojame. Priartėjus prie aukštumų į mus kažkas šaudo. Tenka iškelti baltą vėliavą. Nemanom, kad ten būtų rusai, gal koks kareivis savivaliauja. Atvykus į aukštumas ran-du pulko vadą mjr. Urboną sėdintį šalia kelio grio-vyje. Jis klausia manęs, kodėl aš kaip zuikis ten laksčiau. Drąsuolis, mat, pirmas išnešė kudašių. Aš atvykau paskutinis. Ima didelė pagunda paleisti jam šūvį kakton. Susivaldau.

### Barstyčiai

Atsiranda kpt. Stafinski, prašo, kad parinkčiau plk. Moeder vadovietę ir duočiau savo vyrus jo ap-saugai. Surandu ant kalvos pastatus, surenku savo kuopos 18 vyrų jo apsaugai. Dešimtadalis mano kuopos beliko. Atrodo mūsų narsus pulko vadas gins Barstyčių aukštumas vėl tik su šautuvais.

Rusų žvalgai motociklais važinėja po mūsų no-simis. Mano nuotaika kaip nekaltai primušto šune-lio. Nemiegojęs, alkanas ir pavargęs. Apie 10 val. vakaro, plk. Moeder nuėjus gulti, aš kalbinu kpt. Stafinski.

— Kapitone, aš glaudžiai bendradarbiavau su pačiu. Esu alkanas ir pavargęs. Pats esi alkanas taip pat. Esi man skolingas paslaugą. Turi mašiną — bėkim į ją ir važiuojam paieškoti mano gurguolių ir ūkvedžio. Jie turi būti sustoję kur nors nakvynei ant Kretingos kelio.

Kai paminiu savo gerą ūkvedį, kapitonas žino, kad jis turi rūktyų bekonų — sutinka važiuoti. Sėdame į mašiną, važiuojam Kretingos link, sustoda-mi prie kiekvienos gryčios ir kaimo, pakelėje. Apie 12 val. atrandu savo gurguolę ir mano gerą maisti-ninką. Viršila Dudėnas, kurį buvau pasiuntęs iš Se-dos, nepasirodė kuopos būstinėje, atrodo, užšoko ant rusų Sedoje. Ūkvedys, išgirdęs pabūklų garsus Sedoje, pats išveda gurguoles Kretingos link.

Užvalgius mane apima neapsakomas nuovargis ir nebeturiu jokio noro grįžti į Barstyčius. Sakau kpt. Stafinskiui:

— Kpt. Stafinski, važiuok vienas atgal į Barsty-čius, o aš gulsiu pamiegoti ir, jei rytoj jūs dar būsite Barstyčiuose, aš atvažiuosiu.

Ką aš pasakysiu plk. Moeder apie tave? — klaus-ia kpt. Stafinkis.

— Pasakyk ką nori, tu moki dailinti, — atsakau jam. Jis nenoromis sutinka ir išvažiuoja be manęs, o aš virstu daržinėje ant šieno nors kiek pamiegoti. Apie 2 val. ryto mane kelia mano ūkvedys.

— Vade, visi kareiviai jau nori važiuoti Kretingos link. Jei nori prisijunk prie mūsų, jei ne — mes važiuosime vieni.

Keliuosi. Kareiviai jau susėdę į gurguoles, stovi ir man pabalnotas arkllys. Važiuojam Kretingos link.

Apie 12 val. motociklu mus pasiveja plk. Naujokas — 2-ro lietuvių pulko vadas su kpt. Žygu. Jis duoda man į sakymą apsisukti ir važiuoti į Mosėdžius. Aš prieštarauju, į ką kpt. Žygas sušunka:

— Kas čia, leitenante, pasidarei nedrausmin-gas, neklausai pulkininko įsakymo ir maištauji!

— Žinai, kapitone, kad ateina laikas, kai turi igno-ruoti įsakymus. Atrodo dabar aš neklausyčiau nė generolo įsakymo. Bet sustosiu čia ir lauksiu jūsų grįžtant iki 3 val. Jei jūs negrįšite — aš važiuosiu toliau. Plk. Naujokas buvo pasakęs, kad jis važiuoja į Kretingą, grįš atgal ir važiuos į Mosėdžius.

Apsistojų sodyboje netoli pakelėje ir laukiau grįžtant plk. Naujoko. Mano kareiviai tuo labai nepatenkinti, tačiau paklauso. 3 val. plk. Naujokas su smarkiu kapitonu negrįžta, ir mes traukiame Kretingos link.

### Kretinga

Apie 5 val. atsiduriame Kretingoje. Mieste pilna vokiečių sunkvežimių ir gurguolių ir niekas niekur nejudą. Mes sustojame prie Kretingos Komen-dantūros. Mano kareiviukas Remeikutis prašo, kad aš jam paskolinčiau savo arklį, nes čia netoli gyvenanti jo mergaitė, jis norėtų pasakyti jai sudiev. Jis grįšiąs už kelių valandų. Duodu jam savo arklį, palinkėdamas sėkmės.

Komendantūroje susibūrę apie 50 lietuvių karininkų. Komendantas plk. Bagdonavičius gavo traukinio vagoną, ruošiasi išsiųsti juos į Dresdeną ir prašo mane būti vadovu palydėti karininkus į Vokietiją. Paklausiu, ką jis mano daryti su lietuvių kareivių mase, kurie sėdi lauke gurguolėse ir laukia vadų įsakymo. Nėra atsakymo. Rusų artilerija iš Kartenos pusės jau apšaudė geležinkelio stotį. Atsiranda kpt. Jatulis ir klausia mano patarimo, ką dabar daryti? Aš atsakau, kad neturiu jokio patarimo dabar. Kuomet buvo laikas, kai jis organizavo Vietinę Rinktinę, aš siūliau jam surasti lietuvių divizijai gerą aukštesnio laipsnio karininką, bet jis tuomet nekreipė dėmesio į mano patarimą. Dabar jau šaukštai po pietų.

Aartėja vakaras, o mano Remeikutis negrįžta. Einu pas plk. Bagdonavičių ir atgsisakau būti karininkų transporto vadovu į Dresdeną. Aš vesiu Vo-

kietijon paliktus Dievo valiai kareivius. Įsikišu į kišenę vieną "Marschbefehl".

### Aplenkiamo Klaipėda

Turiu dar žemėlapi ir jį pastudijuoju. Jei mes patrauktumėm nosies tiesumu per laukus Priekulės link, aplenkume Klaipėdą, nes visi keliai Klaipėdos link prigrūsti kariuomenės ir civilių — nejudą ir stovi vietoje ir nėra jokios vilties pro juos prasimušti.

Vedu savo gurguoles per prigrūstą turgavietę, kur susispietę daug lietuvių gurguolių. Jie, mane pamatę, pradeda sekti. Atrodo mano veidas yra jiems pažįstamas, gal daugelį iš jų aš vedžiau iš Šiaulių apsupimo. Per visą Žemaitiją, be jokių klausimų, jie akiai mane sekė.

Nuo turgavietės patraukiu nosies tiesumu tiesiai per daržus, per laukus ir arimus, per stačius upelių kriaušius. Kareiviai stabdo, stumia ir traukia gurguoles. Nakties mėnesienoje judame ir prakaituojam visą naktį. Pakelyje prašosi priimamas į vorą senas prietelis ltn. Pliūra, besistumiąs apkrautą dviratį. Pasiūliau užmesti dviratį ant gurguolės ir prisijungti. Suplūkę ir išvarge rytą prasimušame už Priekulės ant plento, einančio Šilutės link. Per naktį, tokiu judėjimu, sukorėm apie 40 km, palikdami Klaipėdą užpakalyje.

Plentu kiek pavažiavus judėjimas sustoja. Priekyje ir užpakalyje plentas pilnas kariuomenės sunkvežimių ir gurguolių.

Gražus, saulėtas rytas, o toluomoje dunksi kautynės. Žvalgausi aplink ir žiūriu į dangų. Mano padai pradeda svilti — ta ilga vora rusų lėktuvams būtų didelė pagunda apdaužyti. Pereinu savo gurguolių vorą ir sakau sekti mane — suksime į už puskilometro esantį kaimą. Jei kas klaustų kur važiuojam — atsakyti, kad važiuojam pašerti ir pagirdyti arklius.

Išsukam ir pavažiuojam į kaimą. Gyventojai išsikraustę. Patys šeriam arklius ir patys taip pat užkandame. Sakau kareiviams iškrauti visas gurguoles, mesti į krūmus šautuvus, šaudmenis ir visą nereikalingą aprangą, pasilikti tik maistą. Mūsų ruošą pertraukia bombų sprogimai. Rusų lėktuvai daužo vorą ant plento... Ilga vora paskendusi dūmų ir dulkių debesyje.. Atrodo, mes laiku iš jos išsprukom.

Vėl studijuoju žemėlapi. Geriausia būtų pasukti Kuršių Marių link ir mėginti apeiti Šilutę ir traukti į Rusnę. Tai gana didelis vingis, apie 40 km. Visą dieną važiuojame šunkeliais ir pavakarėje atsiduriame už kelių kilometrų nuo Rusnės, kur kelias užkimštas kariuomenės sunkvežimių ir civilių gurguolių.

Sustojame. Rytuose žėri gaisro pašvaistės, dunda artilerijos pabūklai ir duslūs bombų sproginiai. Naktis šviesi, graži mėnesiena, gali knygą skaityti. Mano gurguolės įspraustos tarp vokiečių kariuomenės sunkvežimių, vokiečių žandarų ir rudmarškinių gurguolių. Kelias siauras. Abipus kelio pilni vandens grioviai.

Stoviu prie gurguolės ir matau ateinančią karininką su dviem gražiom mergaitėm — viena iš dešinės, kita iš kairės. Aha, tai ne kas kitas, kaip ltn. M., — jis visuomet iš visur traukia su dviem mergaitėm — lengva atskirti. Mano kuopa irgi turi vieną mergaitę, išvežtą iš Šiaulių, Jadvygėlę, kuri savo gražiu balsu traukia liūdnas ir gražias mūsų daineles. Mano kareiviai mėgsta ją ir globoja, mėgstu ją ir aš. Užkalbinu priartėjusį ltn. M.: “Iš kur tu čia?” “Iš Rusnės”, — jis atsako. “Kas Rusnėje?” — klausiu jį. “Rusai”, — trumpas atsakymas. Čia mes stovime ir laukiame kada visa vora pajudės Rusnės link, o ten, pasirodo, jau rusai. Reikia trauktis iš silkių bačkos atgal.

Einu prie vokiečių leitenanto, sunkvežimių voros viršininko, ir jam pranešu, kad rusai yra Rusnėje. Prašau, kad jis patrauktų savo sunkvežimius prie kelio krašto ir leistų mūsų gurguolėms apsisukti. Taip pat lai ir jis apsisuka ir važiuoja atgal. Prašau, kad tai darytų tyliai ir nesukeltų voroje panikos. Jis man padėkoja, pritraukia sunkvežimius priekelio krašto, aš apsku gurguoles ir važiuoju atgal.

Vokiečių žandarai ir rudmarškiniai atrodo nugirdo mano pasikalbėjimą su ltn. M. Jie, prūsai, moka lietuvių kalbą, ir jie seks mane iš paskos. Traukiame atgal Kuršių Marių link. Išsikalbu su vokiečiais žandais. Kai kurie pažįsta šias vietas ir sako, kad kairėje turėtų būti plaustas per Nemuno intaką.

Po nakties žygio, saulei tekant, atsiduriame prie plausto. Milžiniška masė kariuomenės ir civilių suplaukusi čia. Plaustas mažas, tegali paimti dvi gurguoles ir tam tikrą skaičių pėsčių. Netoli Rusnėje verda kautynės. Darosi neramu stovėti ir laukti, atrodo visą dieną užtruks, kol tu sulauksi, kol ta laukiančių masė bus perkelta. Mano vežimų vora gana didelė. Pereinu vorą ir sakau kareiviams pasiimti tik maistą ir šautuvus, eiti ant plento ir keltis, o gurguoles palikti. Paplojame savo arklukus ir paliekame juos stovinčius virtinėje.

Antroje intako pusėje surenku vyrus i vedu prie sekančios Nemuno atšakos. Atrodo ten turėtų būti kitas plaustas. Randame plaustą ir didelę masę be-

laukiančių: kariuomenės, vokiečių civilių ir lietuvių kareivių su gurguolėmis. Neatrodo, kad jie būtų iš mūsų pulko, daugiausia iš policijos ir statybos batalionų. Atsiranda ir keleta lietuvių karininkų. Perkėlimą per vandenį plaustu tvarko vokiečių kapitonas. Kelia tik kariuomenės gurguoles; vokiečių civilių, daugumą žandarų ir rudmarškinių ir mūsų gurguolių nepriima.

Po kokios valandos kapitonas perkelia savo dalinį. Lieka vokiečių viršila su vokiečių daliniu. Jis su juo atsisveikina ir palieka jį savo vietoje. Vokiečių viršila tvarko toliau vokiečių karių perkėlimą. Man darosi truputį piktoka, kad neleidžia perkelti mūsų karių. Pradedu truputį atsiminti vokiečių lauko statuto nuostatus. Pasiimu du lietuvius karininkus, sakau jiems sekti mane iš kairės ir dešinės ir einu prie vokiečių viršilos pasikalbėti.

Priėjęs prie viršilos, kuris nesiteikė net atiduoti man pagarbos, jį paklausiu:

— Kas yra čia pakrovimo karininkas?

— Aš, — išdidžiai atsako man.

— Pagal Karo Lauko Statuto nuostatus pakrovimo karininku tampa vyriausias laipsnis. Tu matai jį? Aš būsiu pakrovimo karininkas. Pasitrauk į šalį!

Vokiečių viršila deda ranką ant parabelio.

— Mes irgi turime pistoletus, — ir aš dedu ranką ant savojo. Pamatęs mūsų trijų karininkų nedviprasmiškus gestus, jis nuima ranką nuo savo parabelio. Čia pat stovi vokiečių žandarai ir rudmarškiniai, jie pradeda urzgėti. Gali būti velniava. Aš prakalbu:

— Dėmesio! Aš esu pakrovimo karininkas. Dar bus tokia tvarka: viena kariuomenės gurguolė, viena vokiečių civilių ir viena Hiwi.

— Das ist gut, das ist gut, — murma patenkinti žandarai ir rudmarškiniai.

Krauname vokiečių viršilos vieną gurguolę, vieną civilių ir vieną lietuvių karių. Perkėlimas vyksta labai sklandžiai, Perkėlus viršilos dalinį, atvyksta kitas dalinys, vokiečių kapitono vadovaujamas. Jis prieina prie manęs, pasisveikina ir klausia kokia yra persikėlimo tvarka. Aš jam pasakau. Jis padėkoja ir kelia savo dalinį.

Trunka apie 3 val., kol perkeliu visas lietuvių gurguoles. Lieka viena gurguolė ir pagalvoju, kad laikas ir man persikelti. Perduodu savo pareigas vokiečiui ir keliuosi plaustu. Apie 10 metrų nuo kranto lynas nutrūksta. Tenka bristi į vandenį ir plaustą pritraukti.

(*Bus daugiau*)

# VYČIO KRYŽIAUS IR JO ORDINO KAVALIERIAI

(Perspausdinta iš 1939 m. lapkričio mėn. "KARIO")

Vyriausias ginkluotų pajėgų Vadas respublikos Prezidentas **Antanas Smetona** 1927 m. buvo apdovanotas Vyčio kryžiaus ordino 1, 2 ir 3 laipsniais. Apie tai 1927.VII.15 Įsakyme Kariuomenei Nr. 84 randame Vyčio kryžiaus ordino Tarybos šį nutarimą:

"Šių metų liepos mėn. 6 d. Vyties Kryžiaus Ordino Taryba nutarė prašyti Vyriausybės tarpininkauti, kad Jo Ekscelencija Respublikos Prezidentas Antanas Smetona suteiktų malonės priimti Vyčio Kryžiaus 1-os rūšies 3-jo, 2-jo ir 1-jo laipsnio Ordinus už šiuos Tėvynei Jo padarytus nuopelnus:

3-jo laipsnio už tai, kad Tėvynei esant didžiausiame pavojuje, pirmas griebėsi iš sveikiausių ir geriausių Tautos sūnų sukurti Lietuvos krašto apsaugą — Lietuvos kariuomenę, kurią sukūręs, pasiuntė prieš Lietuvos Nepriklausomybės priešus ir tuo būdu davė jiems pirmąjį ginkluotą pasipriešinimą;

2-jo laipsnio už tai, kad būdamas Valstybės ir Krašto ginkluotų pajėgų priešaky 1919 metais, paskatino garbingąją Lietuvos kariuomenę laimėti eilę kovų su bolševikais ir atvaduoti iš jų pagrobtą Lietuvos teritorijos dalį;

1-jo laipsnio už tai, kad tais pačiais 1919 metais kovose su įsiveržusiais į mūsų kraštą bermontininkais, susikūrusiais savo avantiūros lizdą Šiaurinių ir Radviliškio rajonuose, būdamas valstybės priešaky ir Vyriausioju krašto ginkluotų pajėgų viršininku, narsios kariuomenės pagalba visiškai likvidavo tą avantiūros lizdą.

Šių ir daugelio kitų kovų eile Jo Ekscelencija Antanas Smetona, būdamas Valstybės priešaky, parodė pasauliui, kad Lietuva yra stipri savo dvasia ir ginklo pajėga, ir turi lygias teises, kaip ir kitos valstybės, būti nepriklausoma..."

Visiems dėl Lietuvos nepriklausomybės žuvusiems kariams pagerbti ir

jų narsiems žygiams įvertinti Respublikos Prezidentas 1934 m. lapkričio 23 d. aktu Nr. 788 **Nežinomąjį Kareivį**, žuvusį dėl Lietuvos laisvės 1919 m. ir palaidotą 1934.XI.23 Kaune, Vytauto Didžiojo karo muziejaus aikštėje (prie paminklo žuvusiems), apdovanojo 3 laipsnio Vyčio kryžiumi.

## Apdovanotieji Vyčio kryžiaus ordiniais 1919-1929 m.

Buv. krašto apsaugos ministras ats. plk. ltn. Merkys Antanas 5 lp.

Buv. kariuomenės vadas ats. gen. Žukauskas Silvestras 1, 4 ir 5 lp. (miręs).

Buv. kariuomenės vadas gen. ltn. Stanaitis Juozas II rūš. 3 lp. (jau

## 1 pėst. D.L.K. Gedimino pulko kariai

† Karininkas Juozapavičius Antanas  
Ats. b. gen. Čaplikas Julius

Ats. b. gen. Ladyga Kazys 4 ir 5 lp.

B. gen. Reklaitis Mikas

Dim. b. gen. Jackus Jonas

Plk. Genys Petras

Ats. gen. št. plk. Skorupskis Vladas  
4 ir 5 lp.

Gen. št. plk. Sprangauskas Kazys

Ats. plk. Šaudzis Vincas 4 ir 5 lp.

Ats. plk. Dundulis Povilas 4 ir 5 lp.

Gen. št. plk. Čepauskas Albinas II

Ats. plk. ltn. Bilminas Bronius

Plk. ltn. Bužinskas Jonas

Plk. ltn. Daukšys Petras

Plk. ltn. Murnikas Petras

Ats. plk. ltn. Plenta Juozas

Plk. ltn. Pošiūnas Antanas II rūš.

Ats. mjr. Džiūvė Adomas

Mjr. Repšys Mikas

Ats. mjr. Zabulionis Napoleonas

Ats. mjr. Žemaitis Antanas

Kpt. Bagdonas Stasys

Ats. kpt. Durcholc Otto

Kpt. Ikamas Vladas

Ats. kpt. Kinduris Vincas

Ats. kpt. Marcinkevičius Stasys 4 ir 5 lp.

Kpt. Povilaitis Antanas

Ats. kpt. Treideris Adomas

Dim. kpt. Zolotorius Jonas

Ats. ltn. Bartaševičius Jonas

Ats. ltn. Šmidtas Alfredas

Ltn. Zablockas Petras

† J. ltn. Sidaravičius Jurgis

Ats. j. ltn. Lukoševičius Petras 4 ir 5 lp.

Ats. j. ltn. Rulinskas Edvardas

Vrš. Gembickis Bolius 2 ir 3 lp.

Vrš. Bagušas Petras

Vrš. Stikliūnas Adomas 2 ir 3 lp.

Vrš. Striupkus Juozas

Vrš. Kazlauskas Juozas 2 ir 3 lp.

Vrš. Valinavičius Stasys

Vrš. Šimukonis Juozas

Vrš. Umbrasas Kostas

Vrš. Dikinis Juozas

Vrš. Astrauskas Valerijonas

Vrš. Vaickelionis Vladas

Psk. Adomavičius Mikas

Psk. Antaninas Kazys

Psk. Beržinskas Juozas

Psk. Budzeika Juozas

Psk. Bulota Kazys

Psk. Burdulis Vincas

Psk. Raguckas Vincas

Psk. Lebednikas Feliksas

Psk. Veiveris Jonas

Psk. Navickas Juozas

Psk. Adomavičius Mikas

Psk. Knochneris Antanas

Psk. Zabaraukas Vincas

Psk. Pyragas Antanas

Psk. Marcinkaitis Simas

Psk. Tutlys Antanas

Psk. Lukoševičius Petras

Psk. Pampolas Juozas

Psk. Sanda Povilas

Psk. Matonis Antanas

Psk. Jakimavičius Stasys

Psk. Daunys Pranas

Psk. Stelionis Jonas

Psk. Kuosa Juozas

Psk. Mikalauskas Leonas

Psk. Morkūnas Pranas

Psk. Jurkiūnas Petras

- Psk. Jablonskis Vincas 2 ir 3 lp.  
 Psk. Musteikis Jonas  
 Psk. Reventas Povilas  
 Psk. Daunoras Petras  
 Psk. Bukučinskas Pranas 2 ir 3 lp.  
 Psk. Lebednikas Petras  
 Psk. Zalenka Juozas  
 Psk. Skvorcas Jurgis  
 Psk. Stribulskis Jonas  
 Psk. Malinauskas Jurgis 2 ir 3 lp.  
 Psk. Grėbliauskas Kazys  
 Psk. Leipus Antanas  
 Psk. Bužinskas Juozas  
 Psk. Ezerskis Aleksas  
 Psk. Krušinskas Juozas 2 ir 3 lp.  
 Psk. Laurinaitis Baltrus 2 ir 3 lp.  
 Psk. Draudželauskas Jonas 2 ir 3 lp.  
 Psk. Sutkus Stasys 2 ir 3 lp.  
 Psk. Kaganas Volfas 2 ir 3 lp.  
 San. psk. Kutra Jonas  
 J. psk. Aliulis Juozas 2 ir 3 lp.  
 J. psk. Bučionis Alfonsas 2 ir 3 lp.  
 J. psk. Matusevičius Petras  
 J. psk. Anza Vincas  
 J. psk. Urbanėlis Zakaras  
 J. psk. Juodagalvis Mikas  
 J. psk. Puiša Juozas  
 J. psk. Sarulis Pranas  
 J. psk. Lapinskas Antanas  
 J. psk. Mešlius Jurgis  
 J. psk. Kvietkauskas Jonas  
 J. psk. Vitkauskas Alfonsas  
 J. psk. Veiveris Jonas  
 J. psk. Pupka Jonas  
 J. psk. Stankevičius Alfonsas  
 J. psk. Buraitis Matas  
 J. psk. Orentas Antanas  
 J. psk. Vižlenskas Juozas  
 J. psk. Muraška Juozas  
 J. psk. Zencevičius Juozas  
 J. psk. Mickevičius Juozas  
 J. psk. Kuosa Juozas  
 J. psk. Pimpė Raulynas  
 J. psk. Stankevičius Jonas  
 J. psk. Grigonis Antanas  
 J. psk. Griškaitis Jonas  
 J. psk. Dirsė Vincas  
 J. psk. Uždaviny Benadas  
 Gr. Strazdas Jurgis  
 Gr. Gaidelis Antanas  
 Karo inv. Jurelionis Antanas  
 Karo inv. Pratevičius Jurgis  
 Eil. Kudzys Pranas  
 Eil. Lekavičius Juozas  
 Eil. Tamošaitis Jonas  
 Eil. Starkevičius Pranas  
 Eil. Murinis Jurgis  
 Eil. Žilinskas Antanas  
 Eil. Gusčinas Pranas  
 Eil. Jazenauskas Domas  
 Eil. Javarauskas Vincas  
 Eil. Kuosa Jonas  
 Eil. Šklerys Julius  
 Eil. Lavininkaitis Antanas  
 Eil. Kriauciūnas Antanas  
 Eil. Juodvalkis Jurgis  
 Eil. Šiugždinis Povilas  
 Eil. Petrukonis Pranas  
 Eil. Džerus Petras  
 Eil. Mikušauskas Pranas  
 Eil. Oškutis Valentas  
 Eil. Kiaulevičius Stasys  
 Eil. Kardišauskas Juozas  
 Eil. Klimantavičius Matas  
 Eil. Šiugždinis Pranas  
 Eil. Rutkauskas Bronius  
 Eil. Žekavičius Bolius  
 Eil. Vingelevičius Mikas  
 Eil. Pasaulis Stasys  
 Eil. Vadeiša Jonas  
 Eil. Mikalajūnas Juozas  
 Eil. Miliūnas Pranas  
 Eil. Mordosas Jonas  
 Eil. Raginė Andrius  
 Eil. Morkūnas Feliksas  
 Eil. Sinkevičius Liudas  
 Eil. Masionis Antanas  
 Eil. Sakalauskas Feliksas  
 Eil. Pipas Kazys  
 Eil. Krasnauskas Mikas  
 Eil. Šuminas Vincas  
 Eil. Kepalas Povilas  
 Eil. Zdanavičius Juozas  
 Eil. Lastauskas Petras  
 Eil. Mališauskas Juozas  
 Eil. Ališauskas Andrius  
 Eil. Pačesa Adomas  
 Eil. Nanartavičius Mikas  
 Eil. Gulbinas Jonas  
 Eil. Šteinbergas Abromas  
 Eil. Maižiešius Kazys  
 Eil. Pocius Kazys  
 Eil. Krikščiūnas Juozas  
 Eil. Gerulaitis Jonas  
 Eil. Obolevičius Jonas  
 Eil. Vaitkevičius Petras  
 Eil. Birfys Judelis  
 Eil. Keršis Antanas  
 Eil. Treideras Simas  
 Eil. Niaura Jonas  
 Eil. Miliauskas Vincas  
 Eil. Petrauskas Pranas  
 Eil. Jakovlis Nikodemus  
 Eil. Sejūnas Kazys  
 Eil. Miškonis Antanas  
 Eil. Mikonis Jonas  
 † Eil. Sadauskas Stasys  
 Eil. Lickas Antanas  
 Eil. Novopolskis Jokūbas  
 Eil. Vileita Pranas  
 Eil. Lušys Pranas  
 Eil. Visockis Pranas  
 Eil. Kriščiūnas Antanas  
 Eil. Svetulevičius Aleksas  
 Eil. Nedzinskas Pranas  
 Eil. Zinkevičius Viktoras  
 Eil. Samuolis Jonas  
 Eil. Raginskas Jonas  
 Eil. Zaborauskas Petras  
 Eil. Degutis Liūdas  
 Eil. Skučas Antanas  
 Eil. Miklušis Zenonas  
 Eil. Vasermanas Simas  
 Eil. Bingelis Bernardas  
 Eil. Vizbaras Juozas  
 Eil. Knyšius Jonas  
 Eil. Valickevičius Stasys  
 Eil. Petkevičius Antanas  
 Eil. Stuglys Silva  
 Eil. Meškėla Jonas  
 Eil. Baškevičius Bronius  
 Eil. Miškinis Juozas  
 Eil. Janulevičius Petras  
 Eil. Žukauskas Simas  
 Eil. Taraškevičius Juozas  
 Eil. Gilius-Gilevičius Kazys  
 Eil. Gudmanas Ciprijonas  
 Eil. Belevičius Juozas  
 Eil. Butkevičius Juozas  
 Eil. Jurkštis Vincas  
 Eil. Kugaudas Mikas  
 Eil. Liutkus Juozas  
 Eil. Lušys Petras  
 Eil. Mėlynis Alfonsas 2 ir 3 lp.  
 Eil. Milušauskas Antanas  
 Eil. Rakauskas Petras  
 Eil. Rancevas Izidorius  
 Eil. Šatas Petras  
 Eil. Tulkačiovas Stepas  
 Eil. Žakevičius Bolius  
 Eil. Grigonis Bronius 2 ir 3 lp.  
 Eil. Vaikutis Alfonsas 2 ir 3 lp.  
 † Eil. Kaušinis Petras 2 ir 3 lp.  
 Eil. Masionis Teofilius  
 Eil. Kalėda Juozas



Eil. Juzėnas Mikas  
Eil. Valukonis Juozas  
Eil. Sabeckas Pranas

## 2 pėst. D.L.K. Algirdo pulko

Ats. b. gen. Grigaliūnas-Glovackis Vincas 4 ir 5 lp.  
Plk. Butkevičius Andrius 4 ir 5 lp.  
Ats. plk. Butkus Jurgis 4 ir 5 lp.  
Gen. št. plk. Šova Antanas II rūš.  
Ats. plk. ltn. Gincas Emilijus  
Ats. plk. ltn. Kynas Augustas  
Plk. ltn. Laurinaitis Jonas 4 ir 5 lp.  
Ats. plk. ltn. Mockevičius Kazys 4 ir 5 lp.  
Ats. plk. ltn. gyd. Petraitis Antanas  
Ats. plk. ltn. Zubrys Antanas 4 ir 5 lp.  
Plk. ltn. Žutautas Vladas  
Ats. plk. ltn. Ivanauskas Bronius II  
† Mjr. Ramanauskas Kazys  
Mjr. Ališauskas Kazys  
Ats. mjr. Butleris Kostas  
Ats. mjr. Dabulevičius Stasys  
Ats. mjr. Motiejūnas-Valevičius Jonas  
Ats. kpt. Budrys Antanas 4 ir 5 lp.  
† Kpt. Noreika Eduardas 4 ir 5 lp.  
Ats. kpt. Gaidelis Mikas  
Ats. kpt. Kairiūnas Jonas 4 ir 5 lp.  
Ats. kpt. Kučiauskas Eduardas  
Ats. kpt. Miliauskas Povilas  
Ats. kpt. Puzinas Stasys  
Kpt. Samosionka Jonas  
Dim. kpt. Gričius Vladas II rūš.  
† Ltn. Andriūnas Juozas 4 ir 5 lp.  
Ats. ltn. Jakobsonas Martynas  
† J. ltn. Oželis Serafinas  
† J. ltn. Urbakonis Petras  
Ats. j. ltn. Briedis Jonas  
Ats. j. ltn. Valaitis Pranas  
† Karin. Sinickas Antanas  
Ats. karin. Draugelis Bronius  
† Vrš. Žadeika Pijus 2 ir 3 lp.  
Vrš. Baronaitis Juozas  
Vrš. Juška Bronius  
Vrš. Urbakonis Pranas  
Vrš. Kybartas Juozas  
Vrš. Muraška Jonas  
Vrš. Miškinis Vincas  
Vrš. Petkevičius Aleksas  
Vrš. Talauskas Juozas  
Psk. Jankauskas Antanas 2 ir 3 lp.  
Psk. Varkala Petras 4 ir 5 lp.

Psk. Puodžiukynas Juozas 4 ir 5 lp.  
Psk. Kasperavičius Kazys 4 ir 5 lp.  
Psk. Liutkaitis Pranas  
Psk. Milėcius Stasys  
Psk. Stukšys Juozas  
Psk. Survila Antanas  
Psk. Baltramavičius Julius  
Psk. Širvaitis Juozas  
Psk. Krušinskas Jonas  
Psk. Švilpa Mikas  
Psk. Masilūnas Kazys  
Psk. Gužulaitis Juozas  
Psk. Venckūnas Mikas  
Psk. Medelinskas Juozas  
Psk. Čekauskas Petras  
Psk. Avižius Antanas  
Psk. Puodžiūnas Jonas  
Psk. Krapovickas Pranas  
Psk. Piešynas Stasys  
Psk. Kušeliauskas Antanas  
Psk. Rekauskas Jurgis  
Psk. Liutikas Pranas  
Psk. Danilevičius Juozas  
Psk. Girskis Vincas  
Psk. Mačiulis Stasys  
Psk. Benešiūnas Andrius  
Psk. Tamulevičius Andrius  
† Psk. Kontradrukis Petras  
† Psk. Kuliešius Jonas  
Psk. Sugentaitis Simas  
Psk. Butrimavičius Juozas  
Psk. Adomaitis Jurgis  
J. psk. Pališkis Kazys 2 ir 3 lp.  
J. psk. Driskius Jonas  
J. psk. Martinkus Juozas  
J. psk. Novogrudskis Vincas  
J. psk. Rutulis Aleksandras  
J. psk. Jankauskas Pranas  
J. psk. Žukauskas Pranas  
J. psk. Labutis Andrius  
J. psk. Kulvinskas Juozas  
† J. psk. Stankevičius Albertas  
J. psk. Melnikas Juozas  
J. psk. Stankaitis Juozas  
J. psk. Labanauskas Andrius  
J. psk. Endziulaitis Petras  
J. psk. Juškevičius Aleksas  
J. psk. Juškevičius Jonas  
J. psk. Kijauskas Juozas  
J. psk. Vekerotas Kazys  
J. psk. Mačiulaitis Petras  
J. psk. Šimulaitis Justas  
J. psk. Kurklas Jurgis  
J. psk. Pučinskas Ignas 2 ir 3 lp.  
J. psk. Kramilius Jonas

J. psk. Jančys Mikas  
J. psk. Kemundris Kostas  
J. psk. Miliauskas Jurgis  
J. psk. Naujokas Jonas  
J. psk. Alelis Liudas  
J. psk. Turlaitis Leonas  
J. psk. Ūselis Juozas  
J. psk. Mažietis Vincas  
J. psk. Titlius Jonas  
Eil. Puras Petras 2 ir 3 lp.  
Eil. Kiškionis Pranas 2 ir 3 lp.  
Eil. Kaušpėdis Zigmās 2 ir 3 lp.  
Eil. Smirnovas Petras  
† Eil. Kazlauskas Juozas  
Eil. Kačiauskas Antanas  
Eil. Augšiūras Juozas  
Eil. Zareckas Pranas  
Eil. Baleika Petras  
Eil. Radkevičius Juozas  
Eil. Venckūnas Aleksandras  
Eil. Gvildys Juozas  
Eil. Tombakevičius Stasys  
Eil. Rieksas Jonas  
Eil. Bučinskas Jonas  
Eil. Šimkus Antanas  
† Eil. Šatraitis Juozas  
† Eil. Bogomolnikovas Vosylius  
Eil. Zaborskas Juozas  
Eil. Stužinas Adomas  
Eil. Kaladinskas Antanas  
Eil. Kuzma Petras  
Eil. Bobinas Antanas  
Eil. Bartkus Simas  
Eil. Jakaitis Stasys  
Eil. Pipiras Juozas  
Eil. Rekešius Simas  
Eil. Sardauskas Jonas  
Eil. Mežeris Martynas  
Eil. Amalevičius Juozas  
Eil. Urbonas Matas  
Eil. Ambraška Juozas  
Eil. Stanaitis Juozas  
Eil. Pautienius Petras  
Eil. Brazaitis Juozas  
Eil. Staugaitis Juozas  
Eil. Mačiulskas Albinas  
Eil. Žebraitis Juozas  
Eil. Pautienius Albinas  
Eil. Kiveris Kazys  
Eil. Žemaitis Juozas  
Eil. Jakštas Antanas  
Eil. Staugaitis Jonas  
Eil. Kicevičius Simas  
Eil. Ališauskas Matas  
Eil. Marcinkevičius Adomas

Eil. Šašlauskas Antanas  
 Eil. Vasiliauskas Stasys  
 Eil. Kalašinskas Jurgis  
 Eil. Grabauskas Petras  
 Eil. Pukas Juozas  
 Eil. Papečkis Juozas  
 Eil. Visgaitis Juozas  
 Eil. Ruseckas Juozas  
 Eil. Martinaitis Jonas  
 Eil. Giedraitis Stasys  
 † Eil. Kricer Hachel  
 Eil. Litvinskas Juozas  
 Eil. Maknauskas Jonas  
 Eil. Abaris Jonas  
 Eil. Albaitis Simas  
 Eil. Montvila Juozas  
 Eil. Šiaurys Juozas  
 Eil. Remeika Adomas  
 Eil. Andriulaitis Adomas  
 Eil. Skučas Jonas  
 Eil. Kurtinaitis Jonas  
 † Eil. Vencius Vincas  
 Eil. Savickas Juozas  
 Eil. Marcinkevičius Tomas  
 Eil. Speičys Kazys  
 Eil. Tvirkutis Jonas  
 Eil. Balčiūnas Jonas  
 Eil. Pilvinskas Jonas  
 Eil. Volbekas Romualdas  
 Eil. Mačiulaitis Jonas  
 Eil. Ivaška Jonas  
 Eil. Adomavičius Petras  
 Eil. Stankevičius Jeronimas  
 Eil. Kaminskas Jonas  
 Eil. Butkus Pranas  
 Eil. Černeckis Juozas  
 Eil. Streikus Antanas  
 Eil. Šakalys Bronius  
 Eil. Bagurskis Viktoras  
 Eil. Zamžickas Albinas  
 Eil. Blusevičius Jonas  
 Eil. Reklaitis Petras  
 Eil. Lepaitis Pijus  
 Eil. Rozenbergas Ignotas  
 Eil. Laudžius Vincas  
 † Eil. Jusevičius Ignas  
 Eil. Buragas Mikas  
 Eil. Grižas Juozas  
 † Eil. Valentavičius Jonas  
 Eil. Liutvinskas Petras  
 Eil. Karmuža Juozas  
 Eil. Valickas Juozas  
 Eil. Riapšys Jonas  
 Eil. Kaliašinskas Vincas  
 Eil. Astromskas Bernotas

Eil. Bandzevičius Jonas  
 Eil. Dobilas Kazys  
 Eil. Pakarklis Jonas  
 Eil. Petravičius Juozas  
 Eil. Gecevičius Juozas  
 Eil. Jackevičius Vladas  
 Eil. Kulbokas Juozas  
 Eil. Kybartas Augustas  
 Eil. Gudaitis Matas  
 Eil. Bukšnys Juozas  
 Eil. Mažeika Juozas  
 Eil. Budrevičius Kostas  
 Eil. Dobrovolskis Adomas  
 Eil. Slinskas Vincas

### 3 pėst. Vytauto Didžiojo pulko

Ats. plk. Musteikis Ignas  
 Ats. plk. ltn. Gričius Jonas  
 Plk. ltn. Purpetris Andrius II rūš.  
 Mjr. Urbonas Aleksas  
 Ats. mjr. Drabatas Adomas  
 Kpt. Masandukas Jonas  
 † Ltn. Šostakas Teodoras  
 Ltn. Ugianskis Antanas  
 Ats. ltn. Strasburgas Borisas  
 Ats. j. ltn. Dagys Baltrus  
 Ats. j. ltn. Dambrauskas Liudas 4 ir 5 lp.  
 Vrš. Butkus Antanas  
 Psk. Jokšas Jonas  
 J. psk. Levinskas Antanas  
 † J. psk. Mikalauskas Vincas  
 J. psk. Urbšaitis Jonas  
 Gr. Rauba Vincas  
 Karo inv. Rimeikis Jonas  
 Karo inv. Mituzas Benys  
 Karo inv. Jacikevičius Vincas  
 Eil. Aleksandravičius Benys  
 Eil. Bernotas Juozas  
 Eil. Bertulis Kazys  
 Eil. Čepulis Jonas  
 Eil. Česnauskas Juozas  
 Eil. Dzieventauskas Balys  
 Eil. Gasparaitis Vincas  
 Eil. Grigaitis Jonas  
 Eil. Kontautas Antanas  
 Eil. Mačiūnas Petras  
 Eil. Mitrikas Vincas  
 Eil. Petraitis Juozas  
 Eil. Piekarskis Viktoras  
 Eil. Prūsas Jonas  
 Eil. Raukevičius Juozas  
 Eil. Urnikis Aleksas  
 Eil. Zakas Jonas

Eil. Zaleckis Vladas  
 Eil. Želvys Alfonsas

### 4 pėst. L.K.Mindaugo pulko

Ats. b. gen. Tamašauskas Pranas II  
 Gen. št. plk. Dulksnys Kostas 4 ir 5 lp.  
 Gen. št. plk. Giedrys Viktoras II rūš.  
 Ats. plk. Vidugiris Juozas  
 Plk. ltn. Vidugiris Tomas  
 Ats. plk. ltn. Villeris Emilius  
 Ats. plk. ltn. Variakojis Jonas 4 ir 5 lp.  
 Plk. ltn. Žulys Ipolitas  
 Dim. plk. ltn. Kukinas Nikolajus 4 ir 5 lp.  
 Mjr. Inickas Petras 4 ir 5 lp.  
 Ats. mjr. Petkevičius Kazys  
 Ats. mjr. Šalkauskas Genrikas  
 Mjr. Starevičius Petras  
 Kpt. Eidukaitis Stasys  
 Ats. kpt. Elisejevas Mikas  
 Ats. kpt. Pabedinskas Antanas  
 Ats. kpt. Reikala Julius  
 Ats. kpt. Tumavičius Jurgis  
 † Karin. Nastopka Jonas  
 † Ltn. Hofmanas Karolis  
 Ltn. Taruška Kazys 4 ir 5 lp.  
 Ats. ltn. Jurėnas Jonas  
 J. ltn. Kavaliauskas Domas  
 Ats. j. ltn. Leonavičius Stasys  
 Ats. j. ltn. Svyllas Benediktas  
 Ats. j. ltn. Vaitkevičius Romualdas  
 Ats. j. ltn. Gegžna Jurgis  
 Kun. Balandis Vilius  
 Ats. k. val. Kubilius Kazys  
 Vrš. Godliauskas Pranas  
 Vrš. Leonavičius Stasys  
 Vrš. Pučkis Antanas  
 Vrš. Petrauskas Jonas  
 Vrš. Sipavičius Vacys  
 Vrš. Švabinskas Bronius  
 Vrš. Taruška Ignas  
 Vrš. Valionis Petras  
 Psk. Adamonis Kazys  
 Psk. Bulka Vincas  
 † Psk. Burkauskas Domas  
 Psk. Daubaras Antanas  
 Psk. Dragunevičius Petras  
 Psk. Jeremičius Aleks. 2 ir 3 lp.  
 Psk. Juzeliūnas Antanas  
 Psk. Karaliūnas Antanas  
 Psk. Kuodis Adomas 2 ir 3 lp.  
 Psk. Norvaišas Adomas  
 Psk. Oksas Klemas

- Psk. Petrokėnas Vytautas  
 Psk. Samsonas Kazys  
 Psk. Silickas Povilas  
 Psk. Staugas Stasys 2 ir 3 lp.  
 Psk. Sudavičius Juozas  
 Psk. Zamparskis Ksaveras  
 Psk. Zimblis Juozas  
 Psk. Zubka Kazys  
 J. psk. Akilaitis Vincas  
 J. psk. Bačelis Alfonsas  
 J. psk. Buividas Jonas  
 J. psk. Cemplonskis Jonas 2 ir 3 lp.  
 J. psk. Cemplonskis Kostas  
 J. psk. Daukšys Vaclovas 2 ir 3 lp.  
 † J. psk. Dovydėnas Jonas-Aleksandras  
 J. psk. Grauslys Juozas  
 J. psk. Grigaliūnas Leonas  
 J. psk. Grigavičius Juozas  
 J. psk. Franckevičius Kazys  
 J. psk. Jančauskas Antanas  
 J. psk. Jasaitis Vladas  
 J. psk. Juknevičius Balys  
 J. psk. Kareta Juozas  
 J. psk. Kiaunė Jonas  
 J. psk. Kiviliša Antanas  
 J. psk. Kretingauskas Tadas  
 J. psk. Liorentas Stasys  
 J. psk. Lukšis Jurgis  
 J. psk. Masiliūnas Antanas  
 J. psk. Rapševičius Simas  
 J. psk. Rasalas Mikas  
 J. psk. Rostauskas Jonas  
 J. psk. Snabaitis Jonas  
 J. psk. Survila Stasys  
 J. psk. Šateika Jonas  
 J. psk. Širmutis Simonas  
 J. psk. Švarlis Aleksas  
 J. psk. Tumelis Ignas  
 J. psk. Zakarevičius Kazys  
 J. psk. Zakarevičius Simas  
 Karo inv. Čepura Antanas  
 Gr. Dudonis Andrius  
 Gr. Gritėnas Mikas  
 Gr. Juknevičius Antanas  
 Gr. Sauseris Jonas  
 Gr. Šimėnas Aleksas  
 Gr. Šeškauskas Kostas  
 Felč. Markūnas Baltrus  
 Sanit. Šimaliūnas Jurgis  
 Eil. Aulinskas Jonas  
 Eil. Balčas Vladas  
 Eil. Barauskas Domas  
 Eil. Bekasėnas Silvestras  
 Eil. Belevičius Vilius  
 Eil. Belozaras Rapolas  
 Eil. Bieliauskas Vilius  
 Eil. Bortkevičius Pranas  
 Eil. Burbinas Alfonsas  
 Eil. Buivis Jokūbas  
 Eil. Čižauskas Petras  
 Eil. Šležas Antanas  
 Eil. Felendregeris Jurgis  
 Eil. Didrikas Adolfas  
 Eil. Didžiulis Stasys  
 Eil. Dočkus Juozas  
 Eil. Durneika Juozas  
 Eil. Gedimonas Jonas  
 Eil. Gesevičius Felicijonas  
 Eil. Ivanovas Lukijus  
 Eil. Jačys Juozas  
 Eil. Jermolavičius Aleksas  
 Eil. Jasiūnas Pranas  
 Eil. Juselis Pijus  
 Eil. Juška Kazys  
 Eil. Južulėnas Augustas  
 Eil. Kabakas Stasys  
 Eil. Kačinskas Antanas  
 Eil. Kanopa Kazys  
 Eil. Karalis Antanas  
 Eil. Karutis Jonas 2 ir 3 lp.  
 Eil. Kastalėnas Nesteras  
 Eil. Kaštaunas Balys  
 Eil. Kaupas Stasys  
 Eil. Keturka Stasys  
 Eil. Kirvilaitis Juozas  
 Eil. Klementavičius Juozas  
 Eil. Kopanskis Lipas  
 Eil. Krištaponis Jonas  
 Eil. Kuksa Jonas  
 Eil. Kubilius Stasys  
 Eil. Kulikauskas Vincas  
 Eil. Kuncevičius Jurgis  
 Eil. Kuodis Povilas  
 Eil. Leketa Jonas  
 Eil. Lelis Jonas  
 Eil. Liubartas Vladas  
 Eil. Lukšys Jonas  
 Eil. Macejauskas Liucijonas  
 Eil. Mataitis Juozas  
 † Eil. Matijošaitis Tomas  
 Eil. Meškonis Zigmus  
 Eil. Mikšys Antanas  
 Eil. Mikšys Matas  
 Eil. Morozas Kazys  
 Eil. Mučinskis Juozas  
 Eil. Nakrošis Jonas  
 Eil. Navickas Vincas  
 Eil. Novogrudskis Povilas  
 Eil. Orlovas Filimonas  
 Eil. Palionis Antanas  
 Eil. Paleckis Justas  
 Eil. Petrokas Antanas  
 Eil. Plankis Jonas  
 Eil. Ponetauskas Bolius  
 Eil. Puzinas Tadas  
 Eil. Račkauskas Jonas  
 Eil. Raila Matas  
 Eil. Rapševičius Kazys  
 Eil. Ribickas Jonas  
 Eil. Ropė Mikas  
 Eil. Salagubovas Aleksas  
 Eil. Semaška Mikas  
 Eil. Sereika Antanas  
 Eil. Sinickas Vincas  
 Eil. Sipavičius Mečys  
 Eil. Sirutis Domas  
 Eil. Skirialis Povilas  
 Eil. Skoburskis Jonas  
 Eil. Skuodis Lionginas  
 Eil. Snarskis Feliksas  
 Eil. Stankevičius Petras  
 Eil. Stasiulis Juozas  
 Eil. Staškus Stasys  
 Eil. Strazdas Petras  
 Eil. Sviderskis Bronius  
 Eil. Streigys Martynas  
 Eil. Svolnikas Pranas  
 Eil. Šablevičius Marijonas 2 ir 3 lp.  
 Eil. Šležas Antanas  
 Eil. Šmigelskis Juozas  
 Eil. Šniutė Kazys  
 Eil. Šulcas Juozas  
 Eil. Švarcas Petras  
 Eil. Tenys Petras  
 Eil. Termėnas Jonas  
 Eil. Urbonas Povilas  
 Eil. Užkurėnas Petras  
 Eil. Vaikštoras Juozas  
 Eil. Vainauskas Jonas 2 ir 3 lp.  
 Eil. Valentinaitis Jonas  
 Eil. Valentinaitis Kazys  
 † Eil. Eil. Verčinskis Vladas 2 ir 3 lp.  
 † Eil. Vinkus Stepas  
 Eil. Verikas Juozas  
 Eil. Visbergas Jonas  
 Eil. Visockis Kazys  
 Eil. Zolpa Povilas  
 Eil. Zubas Pranas  
 Eil. Žukas Juozas  
 Eil. Žimkevičius Ipolitas  
 Eil. Žižniauskas Alfonsas  
 Eil. Žukauskas Petras  
 Eil. Navickas Stasys

**5 pėst. D.L.K. Kęstučio pulko**

B. gen. Raštikis Stasys  
 Ats. gen. št. plk. Škirpa Kazys  
 Plk. Kabaila Pranas  
 Plk. ltn. Jakštas Antanas  
 Plk. ltn. Šimonėlis Liudas II rūš.  
 Ats. mjr. Bagdanavičius Vytautas  
 Ats. kpt. Grigas Pranas  
 Ats. kpt. Remeza Karolis  
 Kpt. Strielnikas Povilas  
 Ats. ltn. Micevičius Mikas  
 Ats. ltn. Šeštakauskas Leonas  
 † J. ltn. Saldukas Petras  
 Ats. j. ltn. Drobniuskas Pranas  
 Kpt. Brusokas Jurgis II rūš.  
 † Vrš. Gudaitis Andrius 1 ir 2 lp.  
 Vrš. Radyka Petras  
 Psk. Bosas Antanas  
 Psk. Eigelis Adolfas  
 Psk. Martyšius Baltrus  
 Psk. Noršys Leonas  
 Psk. Butkus Stasys II rūš.  
 J. psk. Vilūnas Adolfas  
 J. psk. Šimkus Petras  
 J. psk. Trinkūnas Povilas  
 J. psk. Jakštis Juozas  
 † J. psk. Jokubauskas Stasys  
 J. psk. Narbutas Domas 2 ir 3 lp.  
 Gr. Karklius Povilas  
 Eil. Bausys Aleksas  
 Eil. Vižgaitis Jonas  
 Eil. Žąsinas Pranas  
 Eil. Černiauskas Stasys  
 Eil. Eidukevičius Antanas  
 Eil. Grigas Pranas  
 Eil. Gruodis Povilas  
 Eil. Kaulis Vladas  
 Eil. Kazlauskas Andrius  
 Eil. Kilikevičius Matas  
 Eil. Kilikevičius Pranas  
 Eil. Labunskas Petras  
 † Eil. Makarevičius Andrius  
 Eil. Merkevičius Vladas  
 Eil. Plioplys Jonas  
 Eil. Poškus Juozas  
 Eil. Požera Juozas  
 Eil. Žemaitis Juozas  
 Eil. Stankevičius Jonas  
 Eil. Starkus Feliksas  
 Eil. Ušackas Povilas  
 Eil. Vačaitis Jonas  
 Eil. Vaitkūnas Juozas  
 Eil. Vaškevičius Juozas  
 Karo inv. Daugvila Felicijonas

Karo inv. Barčius Jonas  
 Karo inv. Starkus Jurgis

**6 pėst. P.K.Margio pulko**

G. št. plk. Lanskoronskis Juozas 4 ir 5 lp.  
 Ats. plk. Butkus Jurgis  
 Ats. plk. Tvaronas Pranas  
 Ats. plk. Barkauskas Juozas 4 ir 5 lp.  
 Plk. Svila Aleksandras II rūš.  
 Gen. št. plk. ltn. Breimelis Antanas  
 Int. plk. ltn. Šimkus Aleksandras  
 Ats. plk. ltn. Mackevičius Kazys 4 ir 5 lp.  
 Ats. plk. ltn. Ignatavičius Pilypas  
 Plk. ltn. Stapulionis Antanas  
 Ats. plk. ltn. Soltanas Ponteleimonas  
 Ats. mjr. Sinkevičius Alfonsas 4 ir 5 lp.  
 Mjr. Baniulis Alfonsas  
 Mjr. Kukta Tomas  
 Mjr. Rumša Zigmąs  
 Kpt. Songinas Genrikas  
 Ats. kpt. Andriunaitis Jonas 4 ir 5 lp.  
 Ats. kpt. Banevičius Kazys  
 Dim. kpt. Žukauskas Liudas  
 Ats. kpt. Kairiūnas Jonas 4 ir 5 lp.  
 Ats. kpt. Ignatavičius Jonas  
 Ats. kpt. Buragas Vytautas  
 Kpt. Kenigstedteris Jurgis  
 Kpt. Tūgaudas Liudas  
 † Ltn. Kuklierius Jonas  
 Ltn. Bitvinskas Teodoras  
 Ats. ltn. Gelgermanas Vosylius 4 ir 5 lp.  
 Vrš. Kazlauskas Domas 2 ir 3 lp.  
 Vrš. Bortkevičius Juozas  
 Vrš. Jurgila Vincas  
 Vrš. Beniulis Vincas  
 Vrš. Kybartas Augustas  
 Vrš. Šukys Antanas 2 ir 3 lp.  
 Vrš. Orentas Jonas 2 ir 3 lp.  
 Vrš. Lapinas Kazys  
 Vrš. Vičas Antanas  
 Vrš. Žilinevičius Gabrys  
 Vrš. Sakalauskas Pranas 2 ir 3 lp.  
 Vrš. Daukšys Jonas  
 Vrš. Prakevičius Jonas  
 Vrš. Žemaitis Juozas\*  
 Vrš. Plaušinitis Antanas\*  
 Vrš. Povilonis Jurgis  
 Vrš. Jokūbaitis Aleksandras  
 Vrš. Tamošaitis Ignas  
 Vrš. Račinskas Jurgis  
 Vrš. Bajerūnas Aleksas

Vrš. Peteraitis Andrius  
 Psk. Beneišūnas Vincas 2 ir 3 lp.  
 † Psk. Baziliauskas Antanas 2 ir 3 lp.  
 Psk. Januškaitis Juozas  
 Psk. Maciulevičius Juozas  
 Psk. Sodnaitis Stasys  
 Psk. Šimkevičius Vincas  
 Psk. Stankevičius Bronius  
 Psk. Pralgauskas Mikas  
 Psk. Ramašauskas Jonas  
 Psk. Maulys Antanas  
 Psk. Rimkevičius Adomas  
 † Psk. Blinstrupis Juozas  
 Psk. Taucas Pranas  
 † Psk. Butvinskas Kazys  
 J. rašt. Juškys Antanas  
 J. psk. Gruzinskas Antanas  
 J. psk. Mortūzas Juozas  
 J. psk. Samatauskas Petras  
 J. psk. Dabašinskas Antanas  
 J. psk. Počenga Jurgis  
 J. psk. Vekeris Vincas  
 J. psk. Bartininkas Alfonsas  
 J. psk. Kerušauskas Stasys  
 J. psk. Kerušauskas Jonas  
 J. psk. Čekanaivičius Juozas  
 J. psk. Šližys Jurgis  
 † Gr. Atkočiūnas Jurgis  
 Gr. Oržukauskas Stasys  
 Gr. Gudavičius Vincas  
 Gr. Ališiūnas Bolius  
 Gr. Kačenauskas Adolfas  
 Gr. Žilys Jonas  
 Gr. Kazlauskas Pranas  
 Gr. Cimolonskas Juozas  
 Gr. Vasiliauskas Kazys  
 Gr. Padelskis Juozas  
 Gr. Bendoraitis Petras  
 Eil. Plašinskas Juozas 2 ir 3 lp.  
 Eil. Jurkšta Antanas  
 Eil. Pipevičius Ignas  
 † Šukaitis Vincas  
 Eil. Kasperaitis Pranas  
 Eil. Bendinskas Juozas  
 Eil. Krikščiūnas Kazys  
 Eil. Abentas Juozas  
 Eil. Kapčinskas Juozas  
 Eil. Čižauskas Justas  
 Eil. Vitauskas Antanas  
 Eil. Požera Mikas  
 Eil. Kubilius Antanas  
 Eil. Gudaitis Vincas  
 Eil. Jurgilas Jonas  
 Eil. Juškaitis Matas 2 ir 3 lp.  
 Eil. Bendzevičius Jurgis

Eil. Šėmis Vincas  
 Eil. Stankevičius Kazys  
 Eil. Kazakevičius Adomas  
 Eil. Menžickas Juozas  
 Eil. Pašukinis Ignotas  
 Eil. Žaldaris Petras  
 Eil. Pauliukevičius Juozas  
 Eil. Peskaitis Andrius  
 Eil. Šventoraitis Antanas  
 Eil. Ulevičius Juozas  
 Eil. Labašauskas Juozas  
 Eil. Poderis Antanas  
 † Eil. Šidiškis Antanas 2 ir 3 lp.  
 Eil. Stankaitis Vincas  
 Eil. Šokalinskas Pranas  
 Eil. Grabauskas Vincas  
 Eil. Bielonožka Pranas  
 Eil. Kuzmickas Stasys  
 Eil. Stangvila Kasperas  
 Eil. Beiriūnas Antanas  
 † Eil. Furmonavičius Matas  
 Eil. Lesickas Simas  
 Eil. Vilbutas Jonas  
 Eil. Žemaitis Jonas  
 Eil. Paltanavičius Salomonas 2 ir 3 lp.  
 Eil. Smilgaitis Juozas  
 Eil. Josaitis Vincas  
 Eil. Tamoševičius Antanas  
 Eil. Stankevičius Florijonas  
 Eil. Baltrušaitis Jurgis  
 Eil. Mušketas Jonas  
 Eil. Tamulevičius Matas  
 Eil. Dogilius Adomas  
 Eil. Astasevičius Antanas  
 Eil. Ramanauskas Zigmąs  
 Eil. Vaičius Kazys  
 Eil. Macevičius Vincas  
 Eil. Simonaitis Kazys  
 Eil. Aleknavičius Antanas  
 Eil. Kapčinskas Jonas  
 Eil. Aleksandravičius Jurgis  
 Eil. Miknevičius Kazys  
 Eil. Bernatavičius Bronius  
 Eil. Silickas Ipolitas  
 Eil. Petrikėnas Antanas  
 Eil. Vitkauskas Petras  
 Eil. Badaitis Antanas  
 Eil. Vaišnora Vincas  
 Eil. Mykolaitis Justas  
 Eil. Genys Stasys\*  
 Eil. Jakšty Antanas\*  
 Eil. Staugaitis Jonas\*  
 Eil. Dobilas Kazys\*  
 Eil. Pakarklis Jonas\*  
 Eil. Petravičius Juozas\*

Eil. Klimaitis Antanas\*  
 Eil. Ašmonas Antanas  
 Eil. Mazūras Pranas  
 Eil. Žigaitis Povilas  
 Eil. Gulbinas Juozas  
 Eil. Žiriūnas Kazys  
 Eil. Giedraitis Antanas  
 Eil. Čeponas Kazys  
 Eil. Beržinskas Juozas  
 Eil. Averkinas Jofimas  
 Eil. Randys Antanas  
 Eil. Paulauskas Stasys  
 Eil. Šibirktis Adomas  
 Eil. Mažeika Jonas  
 Eil. Augustinas Antanas  
 Eil. Kybartas Antanas  
 Eil. Surukinas Juozas  
 Eil. Šrikauskas Augustas  
 Eil. Truskauskas Vytautas  
 Eil. Budavičius Jonas  
 Eil. Bražys Pranas  
 Eil. Sinkevičius Isakas  
 Eil. Brazas Aleksandras  
 Eil. Veiveris Antanas  
 Eil. Tarnauskas Antanas  
 Eil. Ardinskas Jonas  
 Eil. Andriusaitis Andrius  
 † Eil. Baltrušis Jurgis  
 Eil. Baltrušis Petras  
 Eil. Brauba Vincas  
 Eil. Cipkevičius Jonas  
 Eil. Josaitis Vincas  
 Eil. Vaitas Emilius

### 7 pėst. Ž.K. Butegeidžio pulko

B. gen. Vitkauskas Vincas  
 Int. plk. Ramanauskas Kazys  
 Ats. plk. Tarasėnka Petras  
 Plk. ltn. Kerbelis Andrius  
 Mjr. Baltrūnas Petras  
 Mjr. Chamenskis Sergiejus  
 Ats. mjr. Matelis Jeronimas  
 Mjr. Baltrimas Stasys II rūš.  
 Ats. kpt. Gudaitis Kristopas  
 Ats. kpt. Katasonovas Dimitrijus  
 Kpt. Kemežis Antanas  
 Ats. kpt. Statkevičius Večislovas  
 Kpt. Šalkauskas Zigmąs  
 Ats. kpt. Šarauskas Bronius  
 Kpt. Jagminas Petras II rūš.  
 Ats. kpt. Balnas Teodoras  
 Ats. ltn. Andrikonis Juozas  
 Ats. ltn. Kulvicas Vladas  
 † J. ltn. Tiška Zigmąs

Ats. j. ltn. Šatas Antanas  
 Ats. j. ltn. Žilinskas Kazys  
 Vrš. Lias Povilas 2 ir 3 lp.  
 Vrš. Kalesnikas Aleksas  
 Psk. Grigaitis Antanas  
 Psk. Gutmanas Jonas  
 San. psk. Jankauskas Kostas  
 J. psk. Baukus Petras  
 J. psk. Lukauskas Juozas  
 J. psk. Mikolajūnas Matas  
 J. psk. Nutautas Kostas  
 J. psk. Petraitis Jonas  
 J. psk. Petrauskas Jonas  
 J. psk. Sinušas Antanas 2 ir 3 lp.  
 Gr. Pocius Simas  
 Gr. Stankevičius Petras  
 Gr. Šukutis Kazys  
 Gr. Kaškonas Jonas  
 Karo inv. Petrauskas Nikodemąs  
 Eil. Aniūnas Antanas  
 Eil. Antanavičius Jonas  
 Eil. Antolevičius Balys  
 Eil. Astrauskas Vladas  
 Eil. Balčiauskas Jonas  
 Eil. Balčiūnas Alfonsas  
 Eil. Banionis Antanas  
 Eil. Barakovas Leiba  
 Eil. Bielskis Petras  
 Eil. Beniušis Jonas  
 Eil. Buividas Adolfas  
 Eil. Čeikus Vladas  
 Eil. Čekauskas Petras  
 Eil. Danielius Petras  
 Eil. Danielius Viktoras  
 † Eil. Deveikis Matas  
 Eil. Dovidavičius Petras  
 Eil. Glazauskas Kazys  
 Eil. Gordonas Mejeris  
 Eil. Gulbinas Stasys  
 Eil. Jamontas Povilas  
 Eil. Mackevičius Marijonas  
 Eil. Juodgalvis Mikas  
 Eil. Kaupas Matas  
 Eil. Kaupinaitis Juozas  
 Eil. Kazakevičius Antanas  
 Eil. Keršauskas Jonas  
 Eil. Kontuktas Juozas  
 Eil. Krikščiūnas Julius  
 Eil. Krutinas Aleksas  
 Eil. Linauskas Pranas  
 Eil. Mickevičius Kazys  
 Eil. Mircinskas Vincas  
 Eil. Noreika Juozas  
 Eil. Norkus Leonas  
 Eil. Pavarčiauskas Jonas

Eil. Pilius Jonas  
 Eil. Pilkonis Viktoras  
 Eil. Pušinskas Jonas  
 Eil. Rabačiauskas Vincas  
 Eil. Radzevičius Vincas  
 Eil. Remeikis Vincas  
 Eil. Repšys Stepas  
 Eil. Sadaitis Antanas  
 Eil. Savickas Jonas  
 Eil. Šiugžda Bernardas  
 Eil. Stankus Vladas  
 Eil. Stoškūnas Antanas  
 Eil. Svolskinas Juozas  
 Eil. Šimkus Stasys  
 Eil. Triukas Antanas  
 Eil. Ulinskas Vincas  
 Eil. Ūselis Ignas  
 Eil. Venglikas Petras  
 Eil. Vendzelis Antanas  
 Eil. Vikšnaitis Antanas  
 Eil. Zalimas Augustas  
 Eil. Zubis Pranas  
 Eil. Žibelis Jonas  
 Eil. Arlauskas Teodoras

### 8 pėst. K.K. Vaidoto pulko

Ats. d. gen. Kubilius Jurgis  
 Ats. b. gen. Katche Maksimas 4 ir 5  
 lp.  
 Plk. Aleksandravičius Bronius-Vin  
 cas  
 Plk. Kalmantas Mykolas  
 Plk. Leonas Silvestras  
 Ats. plk. Jurgaitis Petras 4 ir 5 lp.  
 Dim. plk. Šakmanas Tadas  
 Plk. ltn. Liorentas Jonas  
 Ats. ltn. Bobelis Simas II rūš.  
 Mjr. Rekašius Stasys  
 Ats. mjr. Opulskis Vladas  
 Ats. kpt. Žmuidzinavičius Jonas  
 † Ltn. Burokevičius Viktoras  
 Ats. j. ltn. Klemas Andrius  
 Ats. j. ltn. Kmieliauskas Petras  
 Ats. j. ltn. Maželis Pranas  
 Vrš. Kriaučiūnas Povilas  
 Vrš. Ražas Vladas  
 Psk. Babrauskas Jonas  
 Psk. Grinevičius Petras  
 Psk. Ilionis Serafinas  
 Psk. Jonaitis Kazys  
 Psk. Kerulis Jonas  
 Psk. Stankevičius Jonas  
 J. psk. Černauskas Vincas  
 J. psk. Jankūnas Andrius

J. psk. Martyšius Juozas  
 J. psk. Ritbergeris Rudolfas  
 J. psk. Šerpetyš Romualdas  
 J. psk. Stankus Feliksas  
 J. psk. Pečiulis Jonas  
 Eil. Baranauskas Juozas  
 Eil. Ceberekas Baltrus  
 Eil. Darvidas Liudas  
 Eil. Gerbauskas Bernardas 2 ir 3 lp.  
 Eil. Ivanauskas Antanas  
 Eil. Jakas Jonas  
 Eil. Jakubauskas  
 Eil. Juodzevičius Bronius  
 Eil. Kisielius Vincas  
 Eil. Knapkus Antanas  
 Eil. Končaitis Otto  
 Eil. Kostėnas Aleksandras 2 ir 3 lp.  
 Eil. Kurca Calka  
 Eil. Liubinas Jonas  
 Eil. Petrus Jonas  
 Eil. Romeika Adomas  
 Eil. Samuolis Jonas  
 Eil. Solinskas Zenonas  
 Eil. Urbonas Stasys  
 Eil. Valaitis Jonas  
 Eil. Vyšniauskas Pranas  
 Eil. Zesas Stasys  
 Eil. Žukauskas Kostas

### 9 pėst. L.K. Vytenio pulko

B. gen. Vitkauskas Vincas II rūš.  
 Ats. plk. Jakaitis Aleksas  
 Ats. plk. ltn. Gužas Petras  
 Plk. ltn. Šileika Stasys  
 Plk. ltn. Januškevičius Česlovas  
 Ats. plk. ltn. Pučekas Pranas 4 ir 5 lp.  
 Plk. ltn. Kazilevičius Antanas II rūš.  
 Ats. plk. ltn. Paškovičius Antanas  
 Mjr. Miecevičius Vaclovas  
 Mjr. Motuzas Antanas  
 Ats. mjr. Girštautas Vladas  
 Kpt. Trimakas Stasys  
 Kpt. Umbrasas Valerijonas  
 Ats. ltn. Gorodeckis Jurgis  
 Ats. j. ltn. Jonaitis Leonas  
 Vrš. Kvedaras Antanas  
 Vrš. Muraška Juozas  
 Psk. Bajorūnas Jonas  
 Psk. Degutis Pijus  
 Psk. Dzikoras Antanas  
 Psk. Kauneckis Mikas 2 ir 3 lp.  
 Psk. Paulauskas Antanas  
 Psk. Vaškas Kazys  
 J. psk. Jonytis Adomas

J. psk. Karaliūnas Petras  
 J. psk. Končiauskas Jonas  
 J. psk. Naciunskis Juozas  
 Gr. Drutys Juozas  
 Karo inv. Janužas Jonas  
 Karo inv. Koviera Jonas  
 Karo inv. Petravičius Jurgis  
 Eil. Dūda Jonas  
 Eil. Dvaranauskas Bronius  
 Eil. Galinis Antanas  
 Eil. Garionis Juozas  
 Eil. Gelažis Jonas  
 Eil. Gliaudelis Petras  
 Eil. Gvazdauskas Juozas  
 Eil. Juzelėnas Povilas  
 Eil. Karenauskas Juozas  
 Eil. Jasiūnas Petras  
 Eil. Marmokas Jonas  
 Eil. Masiulis Vincas  
 Eil. Menčionka Timofiejus  
 Eil. Ptakauskas Balys  
 Eil. Vaškevičius Petras  
 Eil. Volangis Petras  
 Eil. Žukas Jonas

### 10 pėst. Marijampolės pulko

B. gen. Gerulaitis Zenonas  
 Plk. ltn. Kazlauskas Viktoras  
 Kpt. Krikščiūnas Mečius  
 Vrš. Babravičius Jonas  
 Vrš. Prancevičius Domas  
 Vrš. Visockis Jurgis  
 Psk. Bakas Antanas  
 J. psk. Bendikas Andrius  
 J. psk. Liškauskas Kazys  
 J. psk. Palukaitis Vladas  
 J. psk. Rimavičius Juozas  
 J. psk. Šeškauskas Stasys  
 Eil. Andruškevičius Silvestras  
 Eil. Grigaitis Jonas  
 Eil. Naruševičius Antanas  
 Eil. Novickas Jonas  
 Eil. Paulėkas Adolfas  
 † Eil. Pečiulionis Petras  
 Eil. Paltanavičius Vincas  
 Eil. Sakelis Petras  
 Eil. Urlakis Stasys  
 Eil. Žygas Jurgis  
 Eil. Žura Juozas  
 Eil. Žuromskis Juozas

### 11 pėst. Vilniaus pulko

† J. psk. Taurys Jonas  
 J. psk. Vaitkus Stasys

Eil. Rimša Benius  
 † Eil. Jaruckis Jonas  
 † Eil. Kacas Motelis  
 † Eil. Verpetas Vladas  
 † Eil. Štramas Echomas

### Kavalerijos dalių

Ats. b. gen. Plechavičius Povilas 1 g.  
 Gen. št. plk. Kraunaitis Izidorius  
 Ats. plk. Plechavičius Aleksandras 2 u.  
 Plk. ltn. Labutis Kazys 1 g.  
 Plk. ltn. Gudelis Kazys 1 g. II rūš.  
 Mjr. Ugianskis Juozas 2 u. II rūš.  
 Kpt. Staniškis Sergiejus 2 u. II rūš.  
 Ats. j. ltn. Račiūnas Leonas  
 Ats. j. ltn. Šilas Aleksas 1 g.  
 K. vald. Braunus Jonas II rūš.  
 Psk. Ratautas Antanas 1 g.  
 J. psk. Kilčiauskas Jonas 3 d.  
 Gr. Jatulis Stasys 1 g.  
 Eil. Adomaitis Stasys 1 g.  
 Eil. Bičkauskas Antanas 1 g.  
 Eil. Bindokas Petras 1 g. 2 ir 3 lp.  
 Eil. Kacevičius Juozas 1 g.  
 Eil. Blokas Gustavas 1 g.  
 Eil. Indrišiūnas Julius 1 g.  
 Eil. Jablonskis Juozas 1 g.  
 Eil. Kasperavičius Vladas 1 g.  
 Eil. Lukošūnas Juozas 1 g.  
 Eil. Macijauskas Vincas 1 g.  
 Eil. Matukevičius Antanas 1 g.  
 Eil. Melnikonis Aleksas 1 g.  
 Eil. Našliūnas Alfonsas 1 g.  
 Eil. Orentas Antanas 1 g.  
 Eil. Palionis Pranas 1 g.  
 Eil. Petkevičius Martynas 1 g.  
 Eil. Rakeckis Jonas 1 g.  
 Eil. Rūkštelis Viktoras 1 g.  
 † Eil. Simonavičius Jonas 1 g.  
 † Eil. Siporaitis Vincas 1 g.  
 Eil. Stankūnas Juozas 1 g.  
 Eil. Starkus Antanas 1 g.  
 Eil. Tomkevičius Stasys 1 g.  
 Eil. Venis Juozas 1 g.  
 Eil. Žekas Adomas 1 g.  
 Eil. Slatkevičius Bronius 1 g.

### Artillerijos dalių

Ats. b. gen. Pečiulionis Matas 4 ir 5 lp.  
 Gen. št. plk. Kibirkštis Justas  
 Gen. št. plk. Meškauskas Povilas  
 Plk. Banys Jackus II rūš.  
 Plk. Uogintas Pranas

Plk. Matulevičius Julius  
 Plk. Dočkus Petras  
 Plk. Babickas Kostas  
 Plk. Jasulaitis Vincas  
 Ats. plk. Šmidtas Gustavas-Albertas 4 ir 5 lp.  
 San. plk. gyd. Janulionis Linas II rūš.  
 Plk. ltn. Paškevičius Bronius 4 ir 5 lp.  
 Plk. ltn. Macelis Antanas II rūš.  
 Plk. ltn. Traškevičius Petras II rūš.  
 Ats. plk. ltn. Giedraitis Juozas 4 ir 5 lp.  
 Gen. št. plk. ltn. Sidabras Antanas  
 Mjr. Jurkšas Leonardas II rūš.  
 Ats. mjr. Šimkus Jonas II rūš.  
 Ats. mjr. Vitte Teodoras  
 Kpt. Gergelis Kalikstas II rūš.  
 † Kpt. Avižienis Kostas  
 Kpt. Beniušis Valerijonas  
 Ats. kpt. Liandsbergis Vytautas  
 Ats. kpt. Povilaitis Pranas  
 Ats. ltn. Lumbis Pulgis  
 Vrš. Prasauskas Jonas  
 Vrš. Vedegis Pranas  
 Psk. Dovidavičius Matas  
 Psk. Latvys Povilas  
 Psk. Misevičius Rapolas  
 Psk. Tartoris Antanas  
 Psk. Urnežis Antanas  
 Psk. Zgirskis Kostas  
 Psk. Zinkevičius Kazys  
 J. psk. Cikota Vincas  
 J. psk. Mačiūnas Bronius  
 J. psk. Petkevičius Alfonsas  
 J. psk. Stapulionis Vladas  
 J. psk. Straukas Antanas  
 Gr. Čepaitis Ignas  
 Gr. Vetta Aleksas  
 Karo inv. Byla Jonas  
 Karo inv. Grincevičius Antanas  
 Knn. Kukaitis Jonas  
 Knn. Rastauskas Juozas  
 Knn. Sadauskas Blažiejus-Klemas  
 Eil. Bartkevičius Juozas 2 ir 3 lp.  
 Eil. Bernatavičius Morkus  
 Eil. Bubnys Jurgis  
 Eil. Čižauskas Jurgis  
 Eil. Delbaitis Juozas  
 Eil. Jaskutėlis Adomas  
 Eil. Juodsnukis Antanas  
 Eil. Kainovičius Chaimas  
 Eil. Galinis Viktoras  
 Eil. Kamaitis Justas 2 ir 3 lp.  
 Eil. Karaška Vincas  
 Eil. Kemeža Pranas

Eil. Mačiulis Stasys  
 Eil. Madzulauskas Jonas  
 Eil. Medzevičius Antanas  
 Eil. Micevičius Jonas  
 Eil. Milašauskas Antanas  
 Eil. Pilka Povilas  
 Eil. Sabas Antanas 2 ir 3 lp.  
 Eil. Samušis Jonas  
 Eil. Semėnas Jurgis  
 Eil. Soboliauskas Kazys 2 ir 3 lp.  
 Eil. Stankevičius Vladas  
 Eil. Povilaitis Juozas  
 Eil. Stasiulaitis Juozas  
 Eil. Šuša Vincas  
 Eil. Svetkauskas Antanas  
 Eil. Talalas Karolis  
 Eil. Tamošiūnas Petras  
 Eil. Trainis Pranas  
 Ryš. Meldažys Juozas  
 Ryš. Plaušinitis Justas

### Gudų bataliono

Mjr. Ružancovas Aleksandras  
 Ats. karin. Blogovieščenskis Borisas  
 Karin. Mejorovas Grigorius  
 † Karin. Plisko Jurgis  
 Ats. karin. Satyga Petras  
 Ats. ltn. Lasinskas Povilas  
 Vrš. Kardaš Antanas  
 Psk. Grachauskas Petras  
 Psk. Šulcas Afanasijus 2 ir 3 lp.  
 Psk. Šarkovas Teodoras 2 ir 3 lp.  
 † J. psk. Romanovas Jurgis  
 J. psk. Rumbavičius Mečius  
 † J. psk. Vaicieuskis Mikas  
 J. psk. Dambrauskas Nikodemas  
 J. psk. Kibickis Mečius  
 J. psk. Kundikovas Vladimiras  
 † J. psk. Mazol Aleksiejus  
 J. psk. Novikovas Vosylius  
 Karo inv. Sazonovas Akymas  
 Eil. Bajeris Vilius  
 Eil. Baryla Viktoras  
 Eil. Bernatavičius Mečius  
 Eil. Bržežinskas Jonas  
 Eil. Dubickis Jonas  
 Eil. Ermakas Kostas  
 Eil. Geležūnas Juozas  
 Eil. Jagela Ignas  
 Eil. Jarošukas Povilas  
 Eil. Jutkela Vladas  
 Eil. Konvaitis Antanas  
 Eil. Kochanauskis Aleksas  
 Eil. Kovalenka Afanasijus  
 Eil. Krauza Mykolas

Eil. Kravackis Napoleonas  
 Eil. Pečiulaitis Jonas  
 Eil. Pečiūra Bronius  
 Eil. Pupelis Povilas  
 Eil. Radiušas Jonas  
 Eil. Remeika Aleksandras  
 † Eil. Rinkevičius Jonas  
 Eil. Rondeika Karolis  
 Eil. Silkineris Haimas  
 Eil. Sokolovas Aleksiejus  
 Eil. Suchodolskis Jonas  
 Eil. Širvaitis Vladas  
 Eil. Šolomas Gilelis  
 Eil. Vasiljevas Astofijus  
 Eil. Vladišauskis Pranas  
 Eil. Volkovičius Stasys  
 Eil. Zvicevičius Mečius  
 Eil. Žukas Juozas

### **Įvairių dalių**

B. gen. inž. Gustaitis Antanas av. II rūš.  
 Ats. b. gen. Kraucevičius Juozas av. II rūš.  
 Plk. Talevičius Zigmąs k. mk. II rūš.  
 Plk. ltn. Prancevičius Kazys  
 Plk. ltn. Baubliauskas Jokūbas inž. II rūš.  
 Plk. ltn. Gavelis Antanas II rūš.  
 Plk. ltn. Reimontas Viktoras av. II rūš.  
 Plk. ltn. Bronevičius Pranas 4. PP II rūš.  
 Plk. ltn. Kazitėnas-Kaziutis Jonas II rūš.  
 Mjr. Černius Juozas 7. PP  
 Mjr. Asevičius Vincas šrv.  
 Mjr. Šenbergas Vsevolodas av.  
 Ats. mjr. Kanauka Vincas II rūš.  
 Mjr. Antanaitis Alfonsas 4. PP  
 Ats. mjr. Chadakauskas Tadas  
 Ats. mjr. Virbickas Leonas šrv. II rūš.  
 Kpt. Jakštys Stasys av.  
 Ats. kpt. Kurkauskas Vladas  
 Ats. kpt. Fanstilis Sergejus aut.  
 Ats. kpt. Kvinta Mykolas II rūš.  
 Kpt. Vilkaitis Juozas inž. II rūš.  
 † Kpt. Gudynas Pranas av.  
 Ats. ltn. Jakulis Julius šrv.  
 † Ltn. Prancevičius Juozas av.  
 † Ats. j. ltn. Dobkevičius Jurgis 4 ir 5 lp. av.  
 † J. ltn. Kumpis Juozas av.  
 Ats. karo vald. Gudavičius Juozas II rūš.

Karo techn. Kornackis Marijonas inž.  
 Vrš. Steponavičius Pranas  
 Psk. Belinskas Kazys inž.  
 Psk. Miklaševičius Juozas ryš.  
 Psk. Bieliauskas Kazys inž.  
 J. psk. Kanišauskas Juozas sav.  
 J. psk. Juozapavičius Juozas šrv.  
 J. psk. Ričkus Stasys šrv.  
 J. psk. Savickas Leonas inž.  
 J. psk. Šumskis Adolfas inž.  
 J. psk. Zubavičius Antanas sav.  
 Gr. Markevičius Vladas  
 Karo inv. Čižinauskas Pranas aut.  
 Karo inv. Digrevičius Antanas ršn.  
 Karo inv. Kaušakis Mikas II rūš.  
 Eil. Antanavičius Jonas sav.  
 Eil. Armanavičius Juozas pas. II rūš.  
 Eil. Arminas Juozas inž.  
 Eil. Butrimas Juozas inž.  
 Eil. Čivylis Ignas sav.  
 Eil. Veitas Feliksas  
 Eil. Kneizys Kostas šrv.  
 Eil. Malčauskas Julius inž.  
 Eil. Ribelis Antanas šrv.  
 Eil. Anučauskas Bronius inž.

### **Kariuomenės štabo**

Ats. gen. Radas-Zenkevičius Leonas II rūš.  
 Plk. Bobelis Jurgis 5 lp. ir II rūš. 3 lp.  
 Gen. št. plk. Žadeika Vaclovas  
 Ats. plk. Reklaitis Vladas  
 Dim. plk. Mačiulaitis Jonas II rūš.  
 Gen. št. plk. Griganavičius Vaclovas II rūš.  
 Plk. ltn. Steponaitis Vytautas II rūš.  
 Plk. ltn. Michelevičius Antanas  
 Plk. ltn. Katinskas Juozas II rūš.  
 Plk. ltn. Musteikis Juozas II rūš.  
 Ats. plk. ltn. Valentinavičius Jonas II rūš.  
 Ats. adm. plk. ltn. Stebulis Kazys II rūš.  
 Ats. mjr. Virbickas Leonas  
 Adm. mjr. Bobelis Bolius II rūš.  
 Adm. mjr. Laucevičius Jonas II rūš.  
 Adm. mjr. Sabalys Kazys II rūš.  
 Mjr. Urbelis Antanas II rūš.  
 Adm. kpt. Penčila Kazys II rūš.  
 Ats. karo vald. Budrys Jonas 5 lp. ir II rūš. 3 lp.  
 Ats. k. vald. Budrevičius Kazys II rūš.  
 L. samd. Osipavičius Aleks. II rūš.

### **Pėstininkų brigadų bei divizijų**

D. gen. Adamkavičius Edvardas  
 B. gen. Pundzevičius Stasys  
 Ats. b. gen. Liatukas Pranas  
 Dim. b. gen. Nastopka Stasys  
 Ats. plk. Giedraitis Bolius  
 Ats. plk. Butkevičius Liudas II rūš.  
 Gen. št. plk. Jakutis  
 Ats. plk. ltn. Gricius Jonas II rūš.  
 Plk. ltn. Pečiulis Bronius II rūš.  
 Plk. ltn. Skorulis Juozas II rūš.  
 Mjr. Ancevičius Vacius II rūš.

### **Įvairių karinių įstaiigų**

Ats. d. gen. Galvydis-Bykauskas Jonas II rūš.  
 B. gen. gyd. Nagius-Nagevičius Vladas 5 lp. ir II rūš. 2 lp.  
 Ats. b. gen. Šniukšta Petras II rūš. 2 ir 3 lp.  
 B. gen. Vimeris Emilijus II rūš.  
 Tsm. plk. Gurevičius Vincas  
 San plk. gyd. Atkočiūnas Baltrus II rūš.  
 Ats. adm. plk. ltn. Augustauskas Vytautas II rūš.  
 Ats. plk. Budrevičius Povilas II rūš.  
 Int. plk. Butauskas Vincas II rūš.  
 San. plk. gyd. Ingelevičius Vladas II rūš.  
 San. plk. gyd. Oželis Kazys II rūš.  
 Plk. Radzyckas Petras II rūš.  
 Ats. plk. Štencelis Bruno II rūš.  
 Ats. plk. ltn. Novickis Antanas  
 San. plk. ltn. gyd. Ūsas Juozas  
 Plk. ltn. Brundža Jonas II rūš.  
 Ats. plk. ltn. Breimeris Antanas II rūš.  
 Ats. plk. ltn. Grudzinskas Vladas II rūš.  
 Ats. plk. ltn. Kubilius Juozas II rūš.  
 Ats. plk. ltn. Papečys Juozas II rūš.  
 Ats. plk. ltn. Sližys Balys II rūš.  
 Mjr. Krukauskas Stasys II rūš.  
 Adm. mjr. Šeštakauskas Petras II rūš.  
 Ats. mjr. Ruseckas Petras II rūš.  
 Kpt. Dainius Jonas II rūš.  
 Ats. kpt. Zaleskis Bronius II rūš.  
 Kun. Vyšniauskas Juozas II rūš.  
 Ats. k. vald. Gira Liudas II rūš.  
 Ats. k. vald. Lipčius Mikas II rūš.  
 Ats. k. vald. Tarasevičius Viktoras II rūš.



**Apšaugos sričių—komendantūrų**

Plk. Šarauskas Juozas II rūš. Kd.  
 Plk. Andrašius Jonas Pn.  
 Ats. plk. Birontas Adolfas Šl.  
 Plk. Braziulevičius Vladas Kn. II rūš.  
 Plk. Liormanas Raimundas Kl. II rūš.  
 Ats. plk. Rusteika Stepas Tlš. II rūš.  
 Plk. ltn. Šlepetys Jonas Mž.  
 Plk. ltn. Vėgėlis Jonas Šl.  
 Plk. ltn. Basiulis Bronius Uk. II rūš.  
 Mjr. Berentas Eduardas Vln.  
 Mjr. Kaufmanas Liudas Kn.  
 Ats. mjr. Rudaitis Kostas Kn. II rūš.  
 Kpt. Dubrauskas Nilas Šl.  
 Ats. ltn. Vainauskas Vincas Kd.  
 Ats. j. ltn. Putvinskis Stasys Vln.  
 Ats. j. ltn. Petronaitis Vladas Vln. II rūš.  
 Ats. k. vald. Kantaravičius Isakas Kn. II rūš.  
 Vrš. Burkevičius Antanas Psv.  
 Vrš. Grigalionis Jurgis Psv.  
 † Būrin. Lukšys Povilas Kd.  
 Psk. Ereminas Antanas Sd.—Mž.  
 Psk. Reivydas Stepas Mž.  
 Psk. Stepaitis Augustas Trg.  
 Psk. Tamoliūnas Juozas Vln.  
 J. psk. Kaškelis Povilas Psv.  
 J.p. Jocaitis Pranas Vln.  
 † Eil. Eimutis Pranas Kn.  
 † Eil. Grigaitis Juozas Vln.  
 † Eil. Lukašauskas Pranas Vln.  
 † Eil. Treinys Jonas Vln.  
 Eil. Gelgata Andrius Vln.  
 Eil. Aglinskis Petras Vln.  
 Eil. Bekštas Kazys Mž.  
 Eil. Gaidelionis Antanas Psv.  
 Eil. Juodšeris Jonas Mž.  
 Eil. Jurkšaitis Mikas Vln.  
 Eil. Kairys Mikas Psv.  
 Eil. Karoblis Stasys Psv.  
 Eil. Kazėnas Povilas Psv.  
 Eil. Krikščionas Kazys Psv.  
 Eil. Lazauskas Adolis Psv.  
 Eil. Liukpetris Andrius Psv.  
 Eil. Martilionis Juozas Psv.  
 Eil. Matusevičius Saliomonas Jz.  
 Eil. Petrauskas Kazys Mž.

Eil. Razmus Jonas Mž.  
 Eil. Seselskis Jonas Vln.  
 Eil. Tamaliūnas Antanas Vln.  
 Eil. Udalcovas Trofimas Vln.  
 Eil. Vimba Jurgis Psv.  
 Eil. Žaksauskas Petras Psv.

**Amerikos lietuviai**

† Kpt. Darius Stepas 5 lp.  
 † Lak. Girėnas Stasys 5 lp.  
 Amerikos kariuom. kareivis Šaliūnas Juozas 3 lp.

**Partizanai ir šauliai**

† Šaul. Lukšys Flioras  
 Karo inv. Simonavičius Kazys  
 Žukauskas Povilas  
 Part. Andrieka Kazys  
 Part. Gruzdis Julius II rūš.  
 Part. Petrauskas Vytautas II rūš.  
 † Šaul. Jasaitis Algirdas  
 Šaul. Mikelevičius Jonas  
 Šaul. Jurkūnas Pranas  
 Kauza Vincas

**Piliečiai, apdovanoti II rūšies kryžiais**

Čiurlionienė Sofija  
 Valeikienė-Šokelytė Malvina  
 G. ses. Čebelytė Ona  
 Čarnekaitė-Birutavičienė Aldona  
 Kubiliūtė Marcelė  
 Juozenytė Anelė  
 Juozenytė Kostė  
 Kaušinytė Malvina  
 Mednikienė Liba  
 Kun. Jaskevičius Jonas  
 Skorupskis Mykolas  
 Žilinskas Aleksandras-Kazimieras  
 Jonukaitis Ignas  
 Pliukštas  
 Zislė Elijošius  
 Aronsonas Germanas

Šiame Vyčio kryžiaus ir jo ordino kavalierių sąrašė sutraukti visi nuo 1919 m. iki šių metų apdovanoti minimu ordinu bei kryžiumi. Visi apdovanoti už pasižymėjimus bei nuopelnus Nepriklausomybės kovų metu (1919-1923 m.), išskyrus tik kelis asmenis, pav., Darių, Girėną ir kt., kurių nors ir taikos metu padaryti žygiai, bet atitiko karinėms aplinkybėms.

Kartu sutraukti dalimis tiek Vyčio kryžiaus ordino (karininkai), tiek ir kryžiaus (kareiviai) kavaleriai, be to, ir apdovanoti II rūšimi. Kad būtų galima atskirti apdovanotus Vyties kryžiaus II rūšimi, pažymime po pavardėmis "II rūš.", kai tuo tarpu po apdovanotaisiais Vyčio kryžiais bei jo ordinais (buv. I rūšies) nieko nežymime. Jeigu apdovanoti ne vienu kryžiumi bei jo ordinu, tai po pavardėmis pažymime kiek ir kokius laipsnius turi, pvz., karininkams "4 ir 5 lp." (reiškia, turi du kryžiaus ordinus — 4 ir 5 laipsnio), o kareiviams "2 ir 3 lp." Po vieną turintieji — karininkai turi tik 5 laipsnio ordiną, o kareiviai tik 3 laipsnio kryžį.

Nepriklausomybės kovose bei tarnybos pareigas einant žuvusiems arba mirusiems nuo žaidų prieš jų pavardes padedame kryželius.

6 pėst. pulko sąrašė po kai kuriomis pavardėmis padėtos žvaigždutės. Tai reiškia, kad tie patys kariai yra įtraukti ir 2 pėst. pulko sudėty, tam daliny, kuris vėliau buvo perkeltas į 6 pėst. pulko sudėty.

Karininkų laipsniai žymimi dabartiniai, bet ne apdovanojimo metu buvę. Tik apdovanotieji sutraukti į tas dalis, kuriose tarnaujant nusipelnė ir buvo apdovanoti.

Įvairių dalių, kavalerijos ir apsaugos sričių — komendantūrų skyreliuose po pavardėmis dedame sutrumpintus pavadinimus tų apdovanotųjų karių dalių bei kt.

Vilniuje išeinanti "KARĮ" ir "KARDĄ" galite užsisakyti pas

Kazį Gaižutį, 18108 Hiller Ave., Cleveland, Ohio, 44119

Tel. 216-481-0791



## VIETNAMAS IR IRAKAS

Vos keliolikos metų tarpas skiria šiuos du karus, kurių vienas pasibaigė JAV pralaimėjimu, o antras atnešė tik karinę, bet ne politinę pergalę. Skirtingi buvo ne vien rezultatai, bet ir sąlygos, kuriomis jie vyko.

Vietnamas buvo mažai supramontinta valstybė, kurios gyventojų dauguma gyveno kaimuose ir vertėsi žemės ūkiu. Šalies vietovė apaugusi tropikų miškais, vietomis kalnuota, ryžiams auginti naudojami laukai užliejami vandeniu. Vietnamas ilgai buvo Prancūzijos kolonija, II pasaulinio karo metu buvo japonų okupuotas ir išnaudojamas. Gyventojai buvo nusiteikę priešišškai svetimiesiems. Pasibaigus II pasauliniam karui, Vietnamas buvo padalintas. Šiaurinę pusę paėmė valdyti komunistinė valdžia, pietuose įsikūrė pasitraukiančių prancūzų remiama nekomunistinė valdžia. Pietų Vietname netrukus prasidėjo šiauriečių palaikomas komunistų partizaninis judėjimas. JAV pamažu, nedideliu mastu, pradėjo teikti paramą Pietų Vietnamo valdžiai maistu, ginklais, siųsti instruktorius vietnamiečių kariuomenei. Komunistų partizanų veiklai palaipsniui ir pamažu intensyvėjant, JAV taip pat palaipsniui didino savo paramą, siūsdamos vis stipresnes karines pajėgas. Tuo tarpu, komunistiniai partizanai, vadinami "Vietkong", naudojo partizaninę taktiką, remdamiesi vietos gyventojais, pilnai išnaudodami vietovę. Tiekimas vyko iš

Šiaurės Vietnamo, panaudojant nešikus, vežant dviračiais, vadinamuoju Hočimin taku, visu džiunglių kelių ir takų tinklu Kambodijos ir Laos teritorijose.

JAV savo (ir pietų vietnamiečių) taktiką grindė atsparos mazgais ir ugnies galia. Miestai ir svarbesnės vietovės įkurti atsparos mazgai buvo laikomi JAV ir pietiečių pajėgų rankose, bet ir ten buvo pilna Vietkongo agentų, kurie vykdė įvairius puolimus bei sabotazo veiksmus. Į provincijoje esančias Vietkongo kontroliuojamas sritis buvo siunčiamos "ieškojimo bei naikinimo" ekspedicijos (search and destroy), kurios arba nieko nerasdavo, arba pakliūdavo į Vietkongo pasalas. Buvo gausiai naudojama aviacija, tankai, artilerija. Tokia padėtis tęsėsi eilę metų, pradedant 1961, ir pergalės vis nesimatė. Karui besitęsiant, pergalės prieš partizanus nepasiekiant ir vis augant žuvusių karių skaičiui, JAV viduje prasidėjo ir vis augo viešosios opinijos spaudimas valdžiai šį karą baigti. Pagal karinės prievolės įstatymą į kariuomenę šaukiamų vyrų vis daugiau stengėsi karo tarnybos vengti, net bėgdami į užsienį. Atitinkamai stiprėjo ir spaudimas kongresui, prezidentui, viešosios komunikacijos institucijoms. Nežiūrint pradėto ir tęsiamo partizanų sričių ir paties Šiaurės Vietnamo masyvaus bombardavimo iš oro, Vietkongo veiksmai vis stiprėjo, o tuo pačiu didėjo JAV ir pietų vietna-

miečių nuostoliai žmonėmis. Bijant į karą įtraukti Sovietų Sąjungą ir Kiniją, invazijos į Šiaurės Vietnamą nebuvo. Į operacijas pradėjo įsitraukti ir Šiaurės Vietnamo reguliarūs daliniai. Nepavykus rasti karo pabaigą prie derybų stalo, pradėjus irti Pietų Vietnamo pajėgoms, JAV pradėjo evakuotis, palikdamos didžiulius kiekius karinio turto ir ginkluotės. Evakuacija baigta malūnsparniui nuo JAV ambasados stogo Saigone paimant pabėgėlius. Karas Vietname JAV pajėgoms kainavo daugiau kaip 60 tūkst. žuvusių ir milijardines išlaidas. Dar skaudesni buvo moraliniai nuostoliai. Ginkluotų pajėgų prestižas krito, iš Vietnamo grįžtantieji kariai buvo niekinami ir užgauliojami. Taip pat paaikšėjo korupcijos atvejai kariuomenės aprūpinimo sistemoje.

Prie šios karčios patirties prisidėjo dar du įvykiai, parodę JAV ginkluotų pajėgų nesugebėjimą. Irano islaminiam revoliucininkams laikant įkaitais JAV ambasados personalą Teherane, bandymas specialią dalinių operacija juos išlaisvinti pasibaigė nesėkme dykumoje dėl nemokšiško tos operacijos parengimo. 1983 m. Libane dėl nesugebėjimo apsaugoti kareivines žuvo 241 karys, kai arabo partizano vairuojamas sunkvežimis, pakrautas sprogstama medžiaga, sprogo, atsitrenkęs į kareivines.

Pentagonas (JAV gynybos ministerija) šiuos įvykius priėmė kaip pamoką ir pradėjo daryti savo išvadas. Visų pirma, buvo atsisakyta karinės prievolės ir pereita prie ginkluotų pajėgų, sudarytų iš laisvai samdomų žmonių. Atsikratant nenorinčių tarnauti, buvo atsikratyta neramumų kėlėjų ir nesugebančių. Vienas Irako kare vadovavęs generolas pripažino, kad šiame kare vadovaudamas trečdaliui milijono jis turėjo mažiau drausmės problemų, kaip vadovaudamas tūkstančiui Vietname. Pagerintos patalpos, aprūpinimas, mokymas, atlyginimas. Vietnamo kare karys gaudavo 217 dolerių per mėnesį, dabar gauna 669 dolerius. Naujai sto-

jantiems padidinti reikalavimai išsilavinimo srityje. Padidinti ir griežčiau taikomi pažangos reikalavimai karininkams ir kareiviams. Prie karinės tvarkos neprisitaikę, nepažangūs, iš karinės tarnybos atleidžiami. Įvairių laipsnių kariai įpareigojami studijuoti jų laipsniui ir užimamai vietai atitinkamą karinę literatūrą.

Išrutuliotą naują, vadinama orožemės (AirLand) strategija, paremta judrumu, manevru, greičiu ir klasta. Aviacijos ir žemės pajėgos sujungiamos į centralizuotai vadovaujamą vienumą. Ši strategija buvo sukurta numatant susidūrimą su Varšuvos pakto pajėgomis Europoje, nuodugnai išbandyta didžiuliuose poligonuose, pvz., dykumos sąlygų poligonas Kalifornijoje apima apie 250 kv. km. Orožemės strategijos pasisekimas Irako kare neįrodo jos tinkamumo skirtingomis sąlygomis, jei būtų tekę susidurti su, pvz., Varšuvos pakto jūrų ir oro pajėgomis.

Daugeliu atžvilgių Irakas žymiai skiriasi nuo Vietnamo. Tai supramoninta valstybė su gerai išvystytu kelių ir ryšių tinklu. Didelė teritorijos dalis yra visai atvira dykuma, tik šiaurėje kiek kalnuota. Gyventojų didžiausias susispietimas yra Mezopotamijoje, srityje apie Tigro ir Eufrato upes. Žemės ūkis patenkina didžiąją dalį gyventojų poreikių. Yra įvairių žemės turtų, kurių svarbiausias — nafta, jos eksporto pajamos sudaro didžiausią valstybės pajamų šaltinį.

Dabar peržvelkime Vietnamo ir Irako karus ir palyginkime skirtumus bei panašumus.

Vietnamo karo priežastis buvo Pietų Vietname prasidėjęs komunistų vykdomas partizaninis judėjimas, nukreiptas prieš Pietų Vietnamo valstybę, kurios valstybinės santvarkos išlaikymas buvo JAV suprantamas kaip komunizmo plitimo sulaukymas.

Irako karas prasidėjo Irako diktatoriaus Saddam Husseino įvykdytu žaibišku kaimyninės Kuveito valstybės užėmimu tikslu padidinti Irako turimus naftos išteklius ir įsigyti laisvesnį priėjimą į Persų įlanką.

Vietnamą apginti nuo komunizmo buvo politiškai svarbu, bet tik iki tam tikros ribos. Apginti Persų įlankos regioną nuo visiško atitekimo į Vakarams priešiškas rankas buvo gyvybiškai svarbus reikalas dėl ten esančių energijos — naftos versmių.

Vietnamo kare Vietkongo partizaniniams veiksams, pabaigoje išsirutuliojusiems į reguliarios kariuomenės veiksmus, vadovavo didele šios rūšies kovų patirtį turįs gen. Vo Nguyen Giap, jau 1954 metais nugalėjęs reguliarios kariuomenės taktiką taikančius prancūzus.

Irako karinius poslinkius sprendė ir vykdė diktatorišką galią turįs politikas Saddam Hussein, neturįs jokio karinio išsilavinimo.

Vietname JAV karinė vadovybė neturėjo ištisinio, išbaigto operacijų plano. Į karo vedimą nuolat kišosi įvairūs politiniai interesai, karo vedime nebuvo vientisumo ir pilnos atskirų ginklų rūšių koordinacijos. Pvz., kiekviena ginklų rūšis (armija, aviacija, laivynas, marinai) turi ir savo aviacijos elementą. Vietnamo kare šių keturių ginklų rūšių aviacijos elementai veikė atskirai, vykdydami savo ginklų rūšies, o ne bendrus uždavinius.

Irako karo atveju padėtis buvo visai skirtinga. Irakas įvykdė staigią invaziją į Kuveitą ir sustojo Saudi Arabijos pasienyje. Irako pajėgos buvo pakankamai stiprios veržtis ir toliau, į Saudi Arabiją ir užimti svarbiausius objektus: uostus, aviacijos bazes, administracijos centrus, naftos laukus. Saudi Arabija buvo kariniai per silpna tokiai invazijai pasipriešinti. Galima manyti, kad Saddam Hussein tikėjosi, kad po ritualinių diplomatinių protestų Kuveitas bus paliktas Iranui. Vykstant invazijai į Kuveitą ir netrukus po to, karinė padėtis tame regione buvo labai grėsminga, nes ten nebuvo galinčių veiksmingai pasipriešinti pajėgų. JAV ėmėsi energingos diplomatinės akcijos ir Jungtinėse Tautose suorganizavo jungtinę akciją prieš Iraką. Toje akcijoje veiksmingai dalyvavo JAV, Didžioji Britanija, Prancūzija, Italija, Saudi Arabi-

ja, Egiptas, Sirija.

Pasitikėdamas Irako ginkluotų pajėgų 8 metų karo su Iranu patyrimu, Hussein pasirodė Kuveite gintis. Jis laukė puolimo iš rytų, iš jūros, ir iš pietų, iš Saudi Arabijos. Pajūriu, o ypač pietų pasieniu prieš Saudi Arabiją buvo įrengtos gynimosi pozicijos, kurias sudarė spygliuotos vielos užtvartos, minų laukai, prieštankiniai grioviai, kelių metrų aukščio smėlio pylimai, kai kuriose vietose grioviai prileisti naftos, kurią būtų galima padegti priešui puolant, slėptuvės žmonėms. Už tų kliūčių, giliau į Kuveitą, buvo išdėstyti atsparos mazgai: apie pusės km kraštinės trikampiai smėlio pylimai, ginami bataliono. Tarpais iki bokšto apkasti tankai, dar toliau artilerija, kurios Irakas turėjo daug. Artilerija buvo paruošta šaudyti siaurumas, į kurias kliūtys turėjo suspausti puolėjus. Rinktinės "Respublikinės gvardijos" divizijos buvo sutelktos giliau užnugaryje. Visa ši gynimosi sistema buvo išdėstyta tik Kuveito su Saudi Arabija pasienyje. Toliau į vakarus nusitęsusi Irako su Saudi Arabija siena buvo palikta beveik neginama.

Vadovavimas visoms sąjungininkų pajėgoms buvo patikėtas vienam vadui, JAV gen. Norman Schwarzkopf. Visas operacijų planas buvo sudarytas iš anksto, sąjungininkų politinės vadovybės patvirtintas, ir karinei vadovybei duotos visos priemonės ir įgaliojimai jį vykdyti.

Saudi Arabija sudarė saugią ir patikimą operacijų bazę. Ji leido naudotis savo uostais, aviacijos bazėmis, tiekė skystą kurą, dykumos sąlygomis gyvybiškai reikalingą vandenį. Pradžiai į Irakui artimus vandenį buvo pasiūstos karo laivyno pajėgos, svarbiausia lėktuvnešiai, kurie turėjo sudaryti grėsmę galimiems Irako bandymams plėsti invaziją. Panaudojant oro transportą, į Saudi Arabiją iš JAV buvo skubiai perverstos lengvosios armijos dalys, sudariusios pirmą užtvarą sausumoje, kuri palaipsniui buvo stiprinama, jūromis perkeliant sunkiosiomis priemonėmis ginkluo-

tas dalis. Į Persų įlanką buvo pasiųstos ir marinų dalys, kurios grasino išsilaipinti Kuveite. Nesisekiant diplomatinėmis priemonėmis įtikinti Iraką pasitraukti iš Kuveito, sąjungininkai (daugiausia JAV) jūromis ir oru gabenę į Saudi Arabiją kariuomenę, sunkiuosius ginklus ir milžiniškus kiekius šaudmenų, numatydami, kad "Dykumos skydo" operacija turės virsti "Dykumos audra". Išskyrus vieną penkių brigadų dydžio įsiveržimą į Saudi Arabiją, Irako pajėgos laikėsi grynai defenzyvinės taktikos.

Nepavykus diplomatiniais žygiams ir baigus karinių pajėgų bei išteklių tiekimą, buvo pradėtas vykdyti tiksliai nustatytas karo veiksmų planas. Veikdama daugiausia naktį, aviacija tuoj sunaikino svarbiausius ryšių ir komandavimo centrus, priešlėktuvinio sekimo ir gynybos priemones, po to ėmė sistemingai naikinti elektros jėgaines, pramonės įmones, kelius ir tiltus. Šį naikinimą aviacija tęsė penkias savaites, į pabaigą pradėjusi dar naikinti ir pafrontėje įrengtas gynybos pozicijas. Irako vadovybė prarado galimybę valdyti savo pajėgas, ir nebežinojo kas vyksta sąjungininkų užnugaryje. Pradėję puolimą sausumoje, sąjungininkai, panaudodami naujus ginklus ir įvairias pagalbines priemones, nesunkiai pralaužė visus įtvirtinimus. Pasinaudojant labai silpna Irako vakarinio sparno apsauga, sąjungininkai savo judriaisiais junginiais įvykdė platų aprietimą, privedusį prie Irako pajėgų Kuveite visiško subyrėjimo. Praėjus 100 valandų nuo puolimo sausumoje pradžios, prezidentas Bush įsakė karo veiksmus sutabdyti. Deklaruotas karo tikslas — pašalinti Iraką iš Kuveito — buvo pasiektas.

**KLAIDOS ATITAIŠYMAS:** Šių metų "Kario" Nr. 2, psl. 93 virš užrašo "Patriot raketa" buvo išspausdinta vieno lėktuvo nuotrauka. Atitaišydami klaidą, čia spausdiname "Patriot" raketos nuotrauką iššovimo metu.

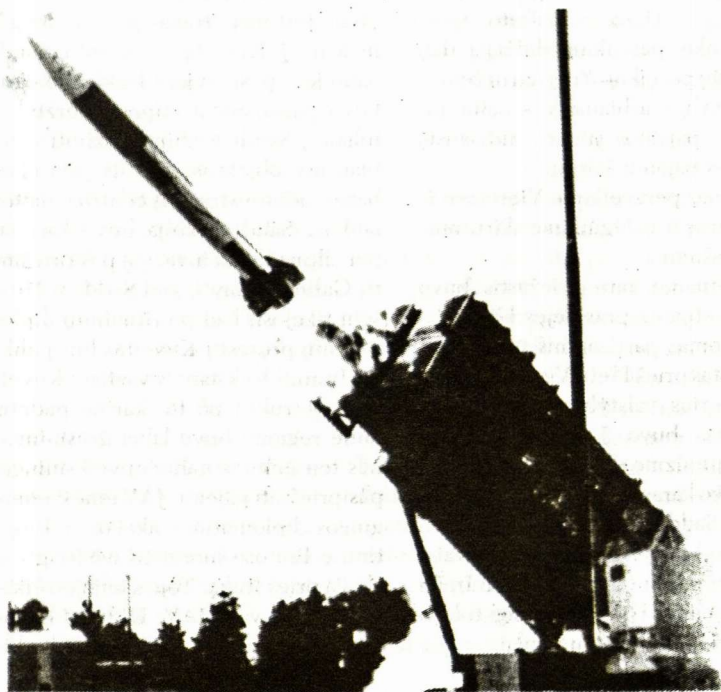
Sąjungininkams šis laimėjimas kainavo per 360 gyvybių, įskaitant ir ne fronte žuvusius. Irako aukų skaičiai nežinomi, yra tik prielaidos, kurios svyruoja nuo 20 iki 100 tūkst. Irake aviacijos bombardavimas žymiai apnaikino pramonės įmones, ryšių bei kelių tinklus, kurių atstatymas truks daug metų. Pasitraukdami iš Kuveito, irakiečiai įvykdė daug sunaikinimų ir padegė 600 naftos versmių, kurių užgesinimas taip pat truks ilgiau kaip metus. Irakas turės mokėti reparacijas padarytiems nuostoliams atlyginti.

Kokie buvo šio karo politiniai tikslai ir ar jie buvo pasiekti? Jungtinėse Tautose buvo deklaruota, kad sąjungininkų tikslas yra atstatyti Kuveito nepriklausomybę. Nedeklaruotas tikslas buvo tame regione stabilizuoti jėgų pusiausvyrą, tuo užtikrinant pastovų naftos tiekimą pramoniam Vakarų pasauliui. Irako diktatoriui Saddam Hussein savo ginklavimusi ir agresyviai politikai sudarė grėsmę tai pusiausvyrai. Jo agresyvumas buvo kreipiamas ir į JAV artimą sąjungininkę — Izraelio valstybę, kurios išsilaikymas yra vienas pagrindi-

nių JAV tarptautinės politikos dėsnių. Buvo tikimasi, kad Irako karinis pralaimėjimas palengvins diplomatiniai išlyginti Izraelio ir arabų gyvenimo problemą. Karo veiksmų sustabdymas, Irako pajėgas išstūmus iš Kuveito, atitiko Jungtinių Tautų rezoliuciją, kurioje nebuvo numatyta nieko dėl Saddam Husseino likimo. Jis išliko gyvas, išlaikė valdžios galią savo rankose, panaudodamas dar išlikusias karines pajėgas, nuslopino kilusius Irako mažumų kurdų ir šiitų musulmonų sukilimus. Dėl Izraelio ir arabų kietos laikysenos bandymai išspręsti jų tolesnio taikaus sugyvenimo problemą liko nesėkmingi. Taigi, politinio laimėjimo nepasiekta.

Irako karas buvo naudingas JAV karinėms pajėgoms ir karinei pramonei. Įspūdingas karo laimėjimas su neįtikimais mažomis aukomis, tikslus visuomenės informavimas labai pakėlė ginkluotų pajėgų ir vadovybės prestižą. Naujų ginklų veiksmingumas įtikino, kad jų sukūrimui skirtos lėšos save pateisino. Tai vidaus politikos laimėjimai, naudingi stiprinti šalies karinį potencialą.

S.T.





## LIETUVA PO SAUSIO 13-OSIOS MINTYS APMASTANT LIETUVOS KELIĄ Į LAISVĘ

(Tąsa iš Nr. 3)

**Dr. Antanas Butkus.** "Po trijų mėnesių grįžus iš Lietuvos" (*Dirva*, Nr. 12, 1991.II.1).

Šiame savo interviu dr. A. Butkus paklaustas, ką jis galėtų pasakyti apie Lietuvos vadovybę po K. Prunskienės pasitraukimo iš vyriausybės, pasakė: "Sausio įvykiai Vilniuje nepaprastai konsolidavo, suvienijo tautą. (...) Pažadino iki tol buvusį pasyvų jaunimą, studentiją. Ši visuomenės dalis buvo labai neaktyvi rinkimų į AT metu, dalyvavo tik 20% studentijos. Dabar visai kitoks vaizdas — apklausoje vasario 9-tą dalyvavo beveik 100% studentų (...)

Blogiausia, kad K. Prunskienės ir dabartinė vyriausybė neišsprendė vieno iš svarbiausių šių metų uždavinių — neišsiaiškino sąjunginės priklausomybės įmonių statuso ir santykio su Lietuvos Respublika. (...)

Antroji vyriausybės neišspręsta problema — nėra ekonomiškai pagrįstos kainų bei mokesčių politikos". (...)

Bendras vyriausybės ir parlamento darbo trūkumas — naujų valdymo struktūrų "gimdymas". Valdininkų Lietuvoje sparčiai daugėja ir jų apetitai, o kompetencijos labai dar trūksta. (...)

Parlamento plenariniuose posėdžiuose (...) daug tuščiažodžiavimo, beprasmių ginčų. Dėl to ir parlamento darbas nėra toks efektyvus (...) Tačiau parlamentas palaipsniui įgyja profesionalumo bruožų, bet iki tikro profesionalumo dar tolokai. (...)

Išskirtinai norėčiau pabrėžti AT

pirmininko V. Landsbergio veiklą po sausio 13-osios. Ji nepaprastai puiki".

Dr. A. Butkaus pastebėjimai iš šalies, aukščiau ir žemiau pateiktų Lietuvos žmonių nuomonių kontekste, yra vertingi, nes jie yra bešališki.

**Z. V. Rekšius.** "Lietuva po sausio tryliktosios". (*Akiračiai*, Nr. 3, 1991).

"Besitartinant sausio 11 - 13 d. d. įvykiams, Lietuva padarė ir keletą didelių klaidų, iš kurių nepasimokyti ir nepadaryti išvadų ateičiai būtų beveik nuodėmė.

Sausio 11 - 13 įvykiai Lietuvą užklupo praktiškai be vyriausybės. Nežiūrint, kad sovietų pastangos nuversti teisėtą Lietuvos valdžią nebuvo netikėtos (...), dešinieji radikalai neatsispyrė pagundai versti K. Prunskienės vyriausybę sovietinio pavojaus akivaizdoje ir perimti valdžią į savo rankas. Progą tam davė vyriausybės paskelbtas kainų pakėlimas. Tuo visų pirma pasinaudojo Maskvos šalininkai "jedinstvininkai", suorganizavę protesto mitingą priešais Aukšč. Tarybos pastatą. Taip vienu metu prieš vyriausybę protestavę ir jos atsistatdinimo reikalavę Terlecko "laisvės lygininkai" atsidūrė vienoje gretoje su to paties (tik kitokiais tikslais) reikalaujančiais jedinstvininkais. (...) Parlamento dauguma, išsigandę demonstrantų, kapituliavo ir vyriausybės paskelbtą kainų pakėlimą atšaukė, o tai buvo jau politinė klaida, skatinusi bolševikus toliau didinti spaudimą. Būdami panašioje situacijoje, tik daug blogesnėje demogra-

finėje padėtyje, Latvijos parlamentariai demonstrantų neišsigando ir kainų pakėlimo neatšaukė. (...)

Dabar jau ir naujoji G. Vagnoriaus vyriausybė pripažįsta, kad kainas reiks kelti, tačiau kol kas tai padaryti delsiama, nes dar visai neseniai dėl to vertė K. Prunskienė.

Dar viena, šįkart jau Aukšč. Tarybos pirmininko V. Landsbergio nesėkmė buvo A. Šimėno paskyrimas premjeru. (...) Prasidėjus agresijai, Šimėnas dingo (...). Tačiau netrukus paaikškėjo, jog Šimėnas su šeima pasislėpė. (...)

Demokratinės santvarkos vienas iš didžiausių privalumų — sugebėjimas prisitaikyti prie laiko reikalavimų. Sunkiu metu demokratiški kraštai paprastai sudaro koalicines (bendro darbo, tautinės vienybės) vyriausybes, o aplinkybėms pagerėjus koalicinės tendencijos užleidžia vietą partinėms grumtynėms dėl valdžios. Lietuvoje atsitiko priešingai — labai sunkiu metu partiškai ir pasaulėžiūriškai gana margaspalvė (taigi praktiškai koalicinė) K. Prunskienės vyriausybė buvo pakeista kietais, kompromiso vengiančiais radikalais, savo silpnės puses linkusiais pridengti antikomunizmo lozungais. Kažin, ar tai nebus dar viena klaida? Beje, dešiniųjų ir valstybės laikraščių baimė, kad darbiečiai (buv. komunistai), liko ištikimi Maskvai ir ruošiasi nuversti valdžią, nepasitvirtino. Darbiečiai nenuėjo kvilingauti. Todėl reikia tikėtis, kad ir antikomunistinė isterija Lietuvoje šiek tiek aprims. (...)

Buvau ir tebesu V. Landsbergio šalininkas. Ir jeigu kada nors "141 bajoro seimelis" Vilniuje nutars atskirti krašto vykdomąją valdžią nuo įstatymų leidžiamosios, tai Respublikos prezidento pareigoms tinkamesnio už Landsbergį politiko šiuo metu nematau. Tačiau demokratijai neužtenka vien stipraus ir pajėgaus vado."

**Kęstutis K. Girnius.** "Šeštai savaitėi prasidėjus". (*Atgimimas*, Nr. 9, 1991.II.20).

Prasideda šešta savaitė po naujos Gedimino Vagnoriaus vadovaujamos

vyriausybės paskyrimo. Per tą laiką ji neparodė jokių radikalių iniciatyvų, bet jų nebuvo ir laukiama. Veikimo lauką iš pradžių ribojo Maskvos spaudimas, sovietų dalinių keliamas perversmo pavojus. Pirmenybė buvo teikiama užsienio politikai, paramos Lietuvai organizavimo, vėliau visuotinei gyventojų apklausai.

Net ir šiomis riboto veikimo sąlygomis matyti kai kurie teigiami poslinkiai. Pirmas — Vyriausybės ir Aukščiausiosios Tarybos santykiai regimai pagerėjo. Bent laikinai išnyko tie alinantys ir bergždi ginčai, tarpusavio nepasitikėjimas bei abipusiškos pastangos suversti vienas kitam atsakomybę už visus nesklaidumus. Antra, ryškėja šio toks darbo padalijimas. Atrodo, kad naujasis premjeras asmeniškai nesiverš į užsienio politiką, leis AT pirmininkui vadovauti šiai sričiai, labiau pasikliaus savo Užsienio reikalų ministerija. (...) Geresni vyriausybės ir parlamento santykiai bei darbo padala teikia vilčių, kad naujoji vyriausybė nedarė svarbiausių sprendimų, blaškėsi, atrodė paralyžuota. Be abejo, šį neveiksmingumą iš dalies lėmė blogi santykiai su AT, kuri lapkričio mėnesį atmetė vyriausybės veikimo programą. Negirdėta, kad vyriausybė rengtų programą beveik nesitardama su parlamentu, o parlamentas kone vienbalsiai atmettų savo vyriausybės programą. Tokiomis sąlygomis net negalėjo būti kalbų apie suderintą pastangą išbirsti iš didėjančios krizės. (...)

Būdamas deputatu, ministras pirmininkas G. Vagnorius ne kartą kritikavo K. Prunskienės vyriausybę dėl per lėto reformų vykdymo ir buvo pagrindinis autorius Sąjūdžio ūkio reformos programos, kurioje buvo reikalaujama ryžtingesnių ir greitesnių priemonių. Tačiau plačios apimties pranešime AT apie ūkio padėtį šio mėnesio pradžioje Gediminas Vagnorius prabilo gerokai atsargiau, pabrėždamas būtinybę kurį laiką taikyti administracines priemones, laikytis senosios kainodaros sistemos ir valstybinių užduočių, net minėjo kai

kuriuos kolūkio privalumus. (...)

Per šiuos sunkius metus gyventojai išlaikė didžiausius išbandymus ir parodė deramą pasitikėjimą valdžia. Gal valdžia turėtų labiau pasitikėti Lietuvos žmonių politiniu subrendimu bei ryžtu daryti tai, kas reikalinga”.

Kęstučio Girniaus požiūris į dabartinę padėtį įdomus ir tuo, kad tai yra “žvilgsnis iš šalies”. Straipsnio autorius yra radijo stoties Munchene tarntaujas.

**Mindaugas Butkus.** “Ko nesupranta okupantai ir jų kolaborantai” (*Atgimimas*, Nr. 9, 1991.II.20).

Straipsnio autorius rašo, jog to, kas Vilniuje įvyko sausio 13 d., niekas nesitikėjo, nors nuolat jaučiant neapibrėžtą grėsmę, nebuvo atmesta jėgos panaudojimo galimybė. Buvo tikima blaiviu protu ir tuo, kad Kremliaus vadovybė bus pasimokiusi iš netolimos praeities klaidų. Deja!

“Iš šalies stebint visuomenės nuotaikas bei skaitant spaudą, tikrai galėjo susidaryti įspūdis, kad tvyro visuotinis nepasitenkinimas vyriausybe ir visiškas nusivylimas parlamentu. Jie neišgirdo dar rudenį Vakarų apžvalgininkų pasakymo teiginio, kad nors Lietuvoje euforija dingo ir esama tam tikro nusivylimo, tačiau bet kokio išorinio pavojaus atveju tauta akimirksniu susivienys” (...) taip ir įvyko.

“Perversmo organizatoriai pirmiausiai pasiskubino paimti į savo rankas spaudą bei masinės informacijos priemones. Tai efektyvios priemonės, tačiau jie klydo manydami, kad tautos nepriklausomybės siekimą sužadino saujelė žmonių, kontroliujančių radiją bei televiziją. Situacija nepakito. Priežingai, tauta dabar jau ir psichologiškai yra pasiruošusi okupacijai. Ši tikimybė išlieka. Tačiau bet kuriuo atveju pati diktatūra vienokia ar kitokia forma sunaikins ją įvedusias jėgas. Jei bus grįžta prie socializmo, SSSR ištiks ekonominis krachas, o gal net pilietinis karas, nes viena yra siūsti kariuomenę prieš gruzinus, uzbekus ar latvius, kita —

prieš rusus. Jei po diktatūros priedanga bus pradėta kurti rinkos ekonomika, po kurio laiko ji neišvengiamai sudarys prielaidas demokratizacijai iš apačios, kuri būtų nepalyginamai stabilėsnė už dabartinę. Įžengiamoje naują kovos už valstybingumą tarpsnį. Lietuva nėra pajėgi iš esmės veikti procesus SSSR. Turime būti pasiruošę viskam”.

**Donatas Katkus.** “Tarp iliuzijų ir realybės” (*Lietuvos aidas*, Nr. 38, 1991.I.22)

“Negalima numatyti ir to poveikio, kurį darė ir daro Lietuva visai SSSR, paskelbusi ir pradėjusi įgyvendinti savo valstybingumą. Sovietų respublikos ne tik seka, bet faktiškai kartuoja viską, ką daro mūsų Parlamentas. Šis sekimas taip pat paverčia Lietuvos žingsnius jėga, kuri veikia politinę situaciją imperijoje. Abejoju, ar darytume tokią įtaką, likę SSSR Aukščiausiojoje Taryboje ir žaidę užkulisinius žaidimus. Be Kovo 11 dienos, vidinė SSSR situacija būtų visai kitokia, o reakcijos puolimas gal būtų skladesnis ir efektyvesnis.

Be nepriklausomybės atstatymo paskelbimo, be teisinių žingsnių nebūtume iškilę ir į tarptautinės politikos interesų aukštumas. Jie ne tik atkreipė į mus pasaulio dėmesį, bet savo bekompromisiškumu privertė Vakarus ieškoti kokių nors šios problemos sprendimo būdų. Lietuva tapo tarptautine problema, nors Gorbačiovas labai nenori to pripažinti. Lietuva Vakaruose jau suprantama ir kaip lakmuso popierius signalizuojantis apie Kremliaus ketinimus ir politikos tikslus. Tai taip pat jėga, veikianti Rytų ir Vakarų santykius. Jėga savo teisėtumu ir atkaklumu”.

Taigi, ir šia prasme pasitvirtino lietuvių tautos išmintis, jog kartais mažas akmuo didelį vežimą verčia. Toliau autorius rašo apie vidines problemas.

“Demokratija pažadino neįtikėtiną politinių ambicijų gausybę, šimtai stačia galva pasinerė į smulkmenišką kovą dėl pozicijų, garbės ir įtakos, užmiršdami pačią Lietuvos politikos

esmę. Paprasti žmonės, stoje krūtinėmis ginti Parlamento ir Lietuvos, šią tiesą supranta geriau negu kai kurie gudragalviai eruditai, besistengiantys į savo filosofškai išprotautas schemas sugrūsti gyvenimą ir realybę. Už asmenišką tų schemų reikšmingumą nebesimato pačios Lietuvos. (...)

Gandai ir paskalos visus tuos metus buvo vienu svarbiausių politinės kovos metodu. Tiek išpilta purvo ant Parlamento narių! Po sausio įvykių negali atsikratyti minties, kad Parlamento puolimas kažkieno buvo ruošiamas labai seniai, nes legalus parlamentas yra vienintelė teisinė kovos už laisvę sąlyga”.

Čia ir toliau autorius priekaištuoja Lietuvos parlamento kritikams, aiškindamas, jog nepritęgę parlamento politikai daugiausia darė klaidas tik todėl, kad jie buvo “nuolat spaudžiami ir puolami”. Ne visai suprantama ir parlamento klaidų pateisinimo išvada: “Mūsų parlamentas — mūsų pačių veidrodis, jis nėra kitoks, negu pati visuomenė”.

Susidaro įspūdis, kad tokie ir panašūs teiginiai, kurių šiame straipsnyje gausu, neigia opozicijos teises gyvuoti. Taip manyti taip pat yra klaidinga.

Straipsnis baigiamas apibendrinančiomis išvadomis: “Suvedę vienerių nepriklausomybės metų Lietuvos politikos balansą, turime konstatuoti, kad jau nesame tokie bejėgiai kaip Kovo 11 naktį. Afsikratėme daugybės iliuzijų. Ryžtingai kuriama Valstybė, veikia savi įstatymai, vis daugiau klausimų sprendžiame visiškai savarankiškai. Nežiūrint agresijos, smurto, melo ir šmeižtų, Lietuvos jėgos stiprėja. Mes laimėjome, gal būt, didžiausią pergalę — pradėjome gerbti patys save. Lietuvos problema vis labiau darosi tarptautinė, draugų ir rėmėjų gretos Rytuse ir Vakaruose didėja, taigi didėja ir mūsų galimybės. Su tuo privalo skaitytis ir Kremlius, vis dažniau verčiamas pakartoti mūsų teiginį, kad 1940 metais Lietuva buvo okupuota. Manau, Gor-

bačiovas pradeda suprasti, kad jėga ir prievarta nebepavyks mūsų sugrąžinti. Taigi sprendimų metas nebe už kalnų”.

Panašių išvadų priėjome ir mes, kurie, būdami išeivijoje, plačiu požiūriu ir atidžiai sekame, kas pastaraisiais istoriniais mėnesiais vyksta Lietuvoje.

**Prof. Romualdas Grigas.** “Galvokim visi. Laikas nelauks!” (*Tiesa*, Nr. 54, 1991.III.20)

“Būtų visai neprotinga ir mums tvirtinti, kad nepriklausomybę atgautančios Lietuvos žmonės — abejingi, pasyvūs to proceso stebėtojai. Atvirkščiai. Skirtingos nuomonės ir kunkuliuote kunkuliuoja, jos pasiekia ir pačių rinktas valdžios struktūras. Panašu, kad ir pastarosios ima blaivėti, nekaltindamos, kaip kad buvo iš pradžių, kiekvieno, kuris drista reikšti su oficiozu nesutampantią nuomonę, tautos išdavyste. Panašu, kad po truputį demokratė jame. Bent jau samonės lygiu.

Lietuvos kelio ir atsakymo ieškančių — tūkstančiai, dešimtys tūkstančių. Tai — žmonės kurie visą gyvenimą, kas slaptai, kas pusiau atvirai, bet laukė laisvės dienos ir savo darbais ją artino. (...)

Tad kur dėti tą kunkuliuojančią tautos energiją, savotiškai užspausť, ignoruojamą jos intelektualinį potencialą? Jokiu būdu ne kontroliuojant išrinktos valdžios veiklą, tuo labiau ją pakeičiant (...) Susiburdami krūvon, ieškokime išrinktai valdžiai priimtinos paspirties, ištieskime jai organizuotos pagalbos ranką.

Tokia efektyvi paspirtis, padėties stabilizavimo ir faktinės, o ne fasadinės vienybės prasme, galėtu būti Lietuvos patriotinių jėgų kongresas. Jis turėtų suburti visus doros valios lietuvių ir kitų Lietuvos gyventojų bei organizacijų bendrųjų atstovus, kuriems brangus laisvės ir demokratijos, visuotinės darnos ir gerovės likimas”.

Autoriaus nuomone, tokio Parlamentui patariamojo kongreso sukūrimas ir jo veikla būtų tvirtas žingsnis



**Aukščiausiosios Tarybos pirmininkas Vytautas Landsbergis kreipiasi į susirinkusius mitinge šių metų gegužės 4 dieną**

į demokratinę visuomenę”.

Lietuvos patriotinių jėgų kongresas Lietuvos priešams, ypač vietos kolaborantams, kaip ir pasauliui, parodytų, kad lietuvių tauta atgimusi ne tik savo užsispyrimu bet kokia kaina siekti laisvės, bet kad ji bręsta ir išmintimi. Ir kad tąja išmintimi yra susitelkusi”.

Autorjus mano, kad “tokio ar panašaus renginio pagrindinis iniciatorius galėtų būti Lietuvos ateities foru-

mas". Straipsnis baigiamas tokia pastaba: "Argi ne dabar intensyviai perkainojamos vertybės, sparčiai bręsta mūsų sąmonė, ji laisvėja? Argi ne dabar jaučiame esą įvartyti į gardą ir dūstame ne nuo nelaisvės, ir ne nuo laisvės, bet nuo neaiškios perspektyvos? Gana skaldytis į partijas ir ambicingai svaidytis nepagrįstais, vulgariais įžeidinėjimais! Visi esame Lietuvos žemės vaikai ir visiems ji vienodai brangi.

Galvokime visi. Laikas nelaukia!"

Šios mintys dabartinėmis Lietuvos sąlygomis yra vertos rimto dėmesio. Kolektyvinė krašto gyventojų išmintis visada turėtų būti kelrode žvaigžde to krašto vadovams.

**Mikalojus Medvedevas.** "Savaitė". (*Gimtasis kraštas*, Nr. 12, 1991.III.21)

"Analizuojant įvykių raidą SSSR, vis labiau ryškėja, jog artėja kulminacijos taškas, kuris bus pasiektas maždaug gegužės pabaigoje — birželio pradžioje. (...) Faktiškai Lietuvos ir visų Baltijos kraštų katalizatorius perestroikoje privertė pastarąją tapti ne SSSR fasado perdažymu, o imperijos sugriovimo procesu, vykstančiu prie pat sprogo ribos. (...)

Centras dabar jau puikiai supranta, jog jis nepajėgs sutramdyti nepaklusnių Baltijos kraštų, nepalaužęs Rusijos ir Ukrainos demokratų. Sutramdymo galimybes ypač stipriai sumažino Baltijos šalių apklausos rezultatai ir tai, kad į Lietuvos demokratijos daigų gynėjų gretas stoji nemaža rusų, ukrainiečių, baltarusių ir kitų tautybių atstovų. Stoji ne šiaip sau, bet į Lietuvos krašto apsaugos būrius. (...) Taip mes sužlugdėme svarbiausią kovos prieš nacionalizmą kortą, kurią taip sumaniai ir efektingai naudojo "stiprus centras" SSSR respublikose ir ypač Rusijoje. (...)

Lietuvos AT deputatas ir LDDP pirmininko pavaduotojas M. Medvedevas pažymi, kad dėl procesų, vykstančių Sovietų Sąjungoje, perspektyva Lietuvai grėsminga. Todėl yra labai svarbu stiprinti Lietuvos žmonių pilietiškumą, vienyti Lietuvos žmo-

nes, nepaisant jų tautybės ir tikėjimo. "Lietuvos AT ir Ministrų Taryba, nenustodamos spręsti socialinių ekonominių reikalų, turėtų paskirti tam tikras specialistų grupes, kurios paruoštų "svarines" energetikos, pramonės, žemės ūkio, socialinės rūpybos programas. Šios programos turėtų neutralizuoti socialinių ekonominių katalizmų Rytuose pasekmes Lietuvai.

Lietuvos žmonės turi žinoti, kad jų išrinkta vyriausybė mato visus galimus politinės ekonominės raidos vingius, stengiasi išsaugoti visų piliečių gyvybes, gerovę, ateitį."

**Dr. J. Kunca.** "Išsilaisvinimo politika retrospekcijoj (*Laisvoji Lietuva*, Nr. 5, 1991.II.28)

Straipsnio autorius, gyvenantis Australijoje, rašo, jog jis 1989 m. lapkričio mėn. buvo gavęs atsakymą į savo laišką iš J. Baker raštinės, kuriame JAV užsienio reikalų ministerija išreiškė pritarimą tik palaipsniui Lietuvos nepriklausomybės atgavimui. Iš pradžių — ekonominės, o vėliau ir politinės. Kaip rašo J. Kunca, "Tuo aiškiai duota suprasti, kad Vašingtonas visai negalvoja apie staigaus nepriklausomybės paskelbimo pripažinimą.

1990 m. vasario mėn. dr. J. Kunca buvo gavęs atsakymą iš Vakarų Vokietijos Rytų Europos Departamento direktoriaus, kuris kanclerio Kohl pavedimu savo atsakyme "išdėsto V. Vokietijai politiką, liečiančią Lietuvą ir kitas Pabaltijo valstybes. Vokietija pritaria mūsų šalies laisvės atgavimui, bet pabrėžia, kad tas nepriklausomybės siekimas privalo būti palaipsniui ir suderintas su įvykių evoliucija Rytų Europoje". Vokiečių politinė vadovybė toliau laiške įspėja nesiimti staigaus pasiskelbimo nepriklausoma valstybe, nes toks žingsnis neturėtų praktiškos vertės ir galėtų pakenkti mūsų pačių reikalui.

Dr. J. Kunca rašo, jog "nebuvo jokio pagrindo laukti ir iš kitų didesnių valstybių mums reikalingo pripažinimo. Mūsų Aukščiausios Tarybos vadai privalėjo šitą irgi žinoti prieš darant tokį svarbų žingsnį. Juk jie buvo

nuvykę į Vakarus ir galėjo gauti informaciją iš mūsų negausių diplomatų Vakaruose arba iš pačių išeivijos veiksmų".

Šios dr. J. Kuncos pastabos nereikėtų suprasti kaip priekaišto dėl Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo paankstinimo. Jis tik nepamatuotais laiko priekaištus Vakarams, kad jie nesiskubina pripažinti Lietuvos Respublikos vyriausybės ir užmegzti su ją normalių diplomatinių santykių.

Lietuvoje susidariusios palankios aplinkybės versta vertė išnaudoti progą paskelbti Lietuvos nepriklausomybės atkūrimą. Nors toji nepriklausomybė, kaip ką kurie skeptikai sako, yra "poperinė", tačiau labai daug pasiekta pirmiausia pačių Lietuvos gyventojų sąmonėje, ką jie įrodė kritiškomis sausio 8 - 13 dienomis. Jeigu Lietuva iki šiol nebūtų paskelbusi savo nepriklausomybės atgavimo, ūkinė-ekonominė jos padėtis būtų buvusi tokia pat, o gal net ir dar blogesnė.

Toliau savo straipsnyje dr. J. Kunca rašo: "Ne dėl mūsų vyriausybės politikos, bet dėl tautos pasipriešinimo okupantui ir dėl nekalto Lietuvių kraujo praliejimo Pabaltijo laisvės klausimas įgavo tarptautinį pobūdį. (...)

Patyrėm, kad vien sentimentalumo neužtenka. Krašto vadams reikės grįžti prie realizmo ir pragmatizmo. Kad niekam neateitų daugiau į galvą keisti ministrų kabinetą tokiu krizės momentu, kaip buvo atsitikę su K. Prunskiene, nes tai dar daugiau sunkina ir taip jau katastrofišką padėtį ir kelia užsieniečių abejonę apie mūsų tautos vadų politinį subrendimą".

Tas "politinis nesubrendimas" buvo pasireiškęs žymiai anksčiau, į kurį dr. J. Kunca betarpiškai buvo atkreipęs Lietuvos Respublikos AT deputatų dėmesį, kada 1990 m. rudenį jis kalbėjo iš AT tribūnos, pareikšdamas savo susirūpinimą dėl nesutarimų tarp Parlamento ir Vyriausybės (žiūr. šios apžvalgos pradžioje).

"Nixonas Maskvoje" (*Draugas*, Nr. 59, 1991.III.26)



Buvęs JAV prezidentas R. Nixonas, viešėdamas Maskvoje kalbėjo Pasaulio ekonomikos ir tarptautinių ryšių institute, pasakė, jog SSSR laikysena Pabaltijo respublikų atžvilgiu gali vėl atšaldyti Sovietų Sąjungos ryšius su kitais kraštais, o to pagrindas yra atsisakymas sutikti su Lietuvos, Latvijos ir Estijos nepriklausomybe, kuri iš jų buvo atimta tuose kraštuose 1940-aisiais metais aneksuojant. R. Nixonas kalbėjo: "Bendra taisyklė yra, jog ši vidaus problema yra jūsų problema, ne mūsų. Bet kai vidaus problema liečia užsienio politiką, tai jau yra kiekvieno reikalas. (...) Šis klausimas yra nuodai mūsų ryšiams. (...) Turėtų padėti Sovietų Sąjungos interesams namuose ir užsienyje, jei jie greitai pradėtų respektuoti Pabaltijo žmonių valią, kuri buvo nepaprastai aiškiai pareikšta, kai jie balsavo už nepriklausomybę savo plebiscite prieš šešias savaites".

Kadangi R. Nixonas yra ir dabar įtakingas, galima manyti, jog jis taip kalbėdamas išreiškė ne tik savo, bet ir JAV vadovų nuomonę.

**Birutė Vyšniauskaitė.** "JAV-Lietuva-SSSR. Kada bus įminta trikampio mįslė? (Atgimimas, Nr. 14, 1991.II.28)

Kovo 23 d. buvęs JAV prezidentas R. Nixonas iš Maskvos atvyko į Vilnių. Jis turėjo visiškai konfidencialų pokalbį su AT pirmininku V. Landsbergiu. "Vakare įvykusiame priėmime Vyriausybės namuose (...) R. Nixonas pabrėžė, kad Lietuva dabar ne viena. Baltijos šalių statusas yra išskirtinis, kadangi jos buvo prievarta inkorporuotos į SSSR sudėtį, pasirašant slaptuosius Ribbentropo-Molotovo paktą protokolus, kuriuos (be kita ko, šią mintį ypač pabrėžė R. Nixonas) pasmerkė ir SSSR parlamentas, ir M. Gorbačiovas. Šią mintį kelis kartus akcentavo Džeimsas Beikeris, viešėdamas Maskvoje.

Kovo 24 d. R. Nixonas susitiko su tautinių mažumų atstovais. Šio susitikimo metu prezidentas pasakė, kad eidama į nepriklausomybę kiekviena šalis turėtų nepamiršti šių pagrindi-

nių dalykų: pirmo — demokratijos (vyriausybės politika turi atspindėti žmonių nutaikas), antro — ekonomikos. Savaimė suprantama, kad šis uždavinys pats svarbiausias, nes tai, kas vyksta ekonomikoje, liečia be išimties visus, nepriklausomai nuo tautybės. (...) Sprendžiant ekonomines problemas Lietuvoje, svarbiausia išlaisvinti žmonių kūrybines jėgas, o to komandinė ekonomika padaryti negali. Ir trečias klausimas — kaip valstybė, kokia ji bebūtų — ar tokia laisva kaip JAV, ar einanti į nepriklausomybę kaip Lietuva — elgiasi su savo etninėmis grupėmis. Ar nepriklausomybė reiškia nepriklausomybę visoms tautoms? Ar nepriklausomybė reiškia visų etninių grupių interesų pažinimą?" Vienas iš svarbiausių uždavinių, su kuriuo susiduria bet kuri šalis, — užtikrinti ne tik daugumos teises, bet ir mažumos. (...) Nixonas pasakė, kad visų žmonių teisės turėtų būti gerbiamos. (...)

Kovo 24-ją, R. Nixonas susitiko, kaip jis pavadino, su lojalios opozicijos atstovais — A. Brazausku, E. Vilku, K. Antanavičium. Jis išreiškė pasitenkinimą, kad Lietuvoje yra opozicija ir pažymėjo, jog tai būtina sąlyga gyvenime žengiant į nepriklausomybę ir demokratiją.

Baigiantis vizitui svečių delegacija aplankė Televizijos bokštą ir žuvusių sausio 13-ąją kapus Antakalnio kapinėse, kur eksprezidentas, be kita ko, pasakė: "1991 m. sausio 13-oji bus Lietuvos istorijos data, kuri prisidėjo prie to, kad galų gale būtų pasiektas triumfas. Triumfas — Lietuvos laisvė ir nepriklausomybė. Lietuva neišvengiamai taps laisva. Aš, kaip ir daugelis amerikiečių, atvykau proletuviškai nusiteikęs, tačiau — ne antisovietiška. Esu įsitikinęs, jog SSSR naudinga būtų turėti draugiškai nusiteikusias kaimynes, kurios būtų laisvos. Manau, kad ir Lietuvai svarbu geri santykiai tarp JAV ir SSSR". (...) "Po R. Nixono vizito galima padaryti vieną išvadą — ir toliau JAV pabrėžia gerus santykius su SSSR, bet jau dabar aiškiai pasako, kas tokiems santy-

kiamis trukdo. Tai — neišspręsta Pabaltijo problema".

R. Nixoną lydėjęs jo patarėjas D. K. Simesas, į jam pateiktą klausimą, kodėl į Lietuvą atvažiuo ne kas kitas, o R. Nixonas, atsakė: "R. Nixonas — žmogus, įnešęs unikalų indėlį į santykius tarp JAV ir SSSR. Jis laikomas vienu iš svarbiausių politikos architektų per praėjusius 40 metų. Jis, be kita ko, — žmogus, kuris asmeniškai labai artimas su prezidentu G. Bush ir JAV Nacionalinio saugumo tarybos pirmininku B. Scrowcroft. (...) Aš manau, kad R. Nixono vizitą sąlygojo trys priežastys: unikali situacija SSSR, unikali situacija Lietuvoje, kurį reikalauja iš JAV naujo įvertinimo Maskvos atžvilgiu; antra — asmeniškai R. Nixono kvalifikacija, vertinant situaciją šalyje, kurią mes anksčiau vadinome SSSR, ir trečia — jo artimi santykiai su G. Bush ir didelis autoritetas JAV Kongresui".

Į klausimą, kaip D. Simesas vertina Lietuva SSSR kontekste, jis pasakė: "Anksčiau ar vėliau tokios represijos, kokios buvo vykdomos sausio mėnesį Pabaltijyje, turės atgarsio tam, kas vyksta Maskvoje ir SSSR. Manau, kad Maskvai teks padaryti istorinį apsisprendimą — imperija ar pažanga. Taip pat manau, jog to apsisprendimo reikia ieškoti čia — Lietuvoje."

Atrodo, kad R. Nixonas ir jo palydovai, prieš atvykdamį į Lietuvą, apie ją buvo gerai informuoti. Susitikimai su juo, tikriausiai, davė pamoką ir Lietuvos Respublikos Parlamentui, ir Vyriausybei, o kovojantiems už Lietuvos laisvę žmonėms užtikrinimą, jog Pasaulis jų siekiams tikrai nėra abejingas.

**Juozas Urbšys.** "Istorinės patirties žvilgsniu". (Lietuvos aidas, Nr. 42, 1991.II.28)

Paskutiniojo Nepriklausomybės laikų Lietuvos užsienio reikalų ministro Juozo Urbšio 95-jo gimtadienio išvakarėse su juo kalbėjosi žurnalistas Giedrius Janonis. Žemiau pateikiame kai kurias garbaus jubilato mintis, kurias jis pareiškė, atsakydamas į žurnalisto klausimus.

Paklaustas, kokia jo nuomonė dėl dažnų priekaištų Lietuvos Aukščiausiajai Tarybai ir vyriausybei, kad jos po Kovo 11-osios padarė nemažai klaidų, Juozas Urbšys atsakė: "Kad galėčiau pasakyti ką nors kompetentinga apie mūsų naujojo Parlamento, Vyriausybės veiksmus, turėčiau labai detalai žinoti, ką jie daro, sekti posėdžius, skaityti priimamus įstatymus. Deja, jėgos jau ne tos. Galiu tik pasakyti: tas neklysta, kas nieko nedaro, arba galima sakyti ir kitaip: kas dirba, negali išvengti klaidų. Buvo, tikriausiai, klaidų ir Vyriausybės, ir Parlamento veikloje: gana dramatiškas Vyriausybės performavimas liudija apie tai. Bet iš savo klaidų juk mokomasi, daromos išvados".

Juozas Urbšys buvo paprašytas pasakyti savo nuomonę dėl Maskvos valdininkų ir vietinių kolaborantų vis aktyvesniu gąsdinimu teritorinėmis pretenzijomis. Atseit, nepriklausoma Lietuva gal ir galėtų būti, tačiau tik be Vilniaus ir Klaipėdos krašto.

Į tai ministras J. Urbšys atsakė taip: "Teritorinės pretenzijos visiškai ir niekuo nepagrįstos, jos neturi nei juridinio, nei moralinio pagrindo. Lietuvos teritorija yra tokia, kokia yra — nedaloma ir neatimama. Ir Maskvos, ir Burokevičiaus keliami teritoriniai klausimai — tai ieškojimas preteksto sukliudyti realizuoti nepriklausomybę. Tai tankų ir automatų pagalbiniai ginklai".

Į klausimą, kokia turėtų būti Lietuvos užsienio politikos tolimesnė strategija, buvęs nepriklausomos Lietuvos ministras Juozas Urbšys pareiškė tokias mintis:

"Pirmiausia, prisimindamas mūsų spaudos, o ir kai kurių pareigūnų pasisakymus, norėčiau pateikti tokią nuostatą — visi mes privalome prisiminti ir savyje ugdyti takto jausmą.

Mūsų nepriklausomybės paskutinis akordas didžia dalimi priklauso nuo mūsų santykių su Maskva. Taip mano, kiek girdėjau, ir prezidentas Dž. Bušas, ir kancleris H. Kolis, ir kiti politikai. Kalbėdami arba rašydami apie Gorbačiovą, turime visų pirma prisiminti, kad jis yra ne tik Gor-

bačiovas-asmuo, bet ir Gorbačiovas-didelės kaimyninės šalies prezidentas. Turime atsakyti niekinamų posakių, piešinių, būti visais atvejais korektiški, santūriūs, jeigu norime vykdyti rimtą, solidžią politiką. Taip pat negalime koneveikti ir visos valstybės, vadinti ją "monstru" ar panašiai, atsargūs ir korektiški turime būti su kol kas mūsų krašte dislokuota sveti ma armija. Labai svarbus žingsnis į priekį, siekiant įtvirtinti nepriklausomybę, — atsakomybės už savo žodžius, poelgius suvokimas, laikymasis amžių patirties suformuotų diplomatijos normų.

Tai ne vien patirties, tai ir paprasto žmoniškumo reikalas. Prievaratos metais žodis buvo engiamas iš viršaus, liežuvis sukaustytas baimės — dabar, kai turime žodžio ir rašto laisvę, patys privalome savo liežuvį reikiamoje vietoje ir reikiamu laiku prilaikyti.

O pačios mūsų užsienio politikos strategijos nustatymas ir vykdymas yra Vyriausybės kompetencija..."

Paskutinioji Juozo Urbšio pastaba (su daugtaškiu! — nebaigta mintis) lyg ir netiesioginis priekaištas Lietuvos Respublikos Aukščiausiajai Tarybai dėl jos nepasitikėjimo užsienio politikos reikaluose buvusiu K. Prunskienės ministrų kabinetu.

## KAS YRA LIETUVOS ATEITIES FORUMAS?

Lietuvoje labai įkaitino politines aistras š. m. balandžio 13 d. Vilniuje įvykusi Lietuvos ateities forumo (LAF) konferencija, pavadinta "Lietuva demokratijos ir nepriklausomybės kelyje". Kad suvoktume to naujo judėjimo esmę, turime žinoti įvairių autorių nuomones.

1. *Kraštutinių dešiniųjų balsas*. Antanas Terleckas: "LAF nevertas, kad apie jį kalbėtų. Priešų lizdas" ("Antanas Terleckas Prienuose". Atgimimas, Nr. 23, 1991.05.30).

Nejaugi prie tokių priskirtinas ir LAF konferencijoje kalbėjęs tėvas Stanislovas Dobrovolskis, vienas iš šviesiausių Lietuvos asmenybių? ("Tėvo Stanislovo žodis". Tiesa, Nr.

74, 1991.04.17).

"Komunistai visiškai sužūlėjo. Jie tai pademonstravo forume. Forumas — tai bolševikinė kovos pirštinė Lietuvos nepriklausomybei, iššūkis mūsų laisvei. (...) Jie (...) pasiruošę toliau vykdyti politinį Gorbačiovo užsakymą — palaidoti Lietuvos valstybingumą" ("Nuomonės apie ateities forumą". Gimtasis kraštas, Nr. 17, 1991.04.25).

*Kraštutinių kairiųjų arba tikrųjų Lietuvos nepriklausomybės priešų balsas*: "Sveikintinas LAF kūrimas — kaip demokratinės krypties organizacijos, kuri reiškia opoziciją Respublikos AT ir vyriausybės vadovybės anti liaudinei politikai. Šios besiformuojančios organizacijos orientacija turi nemažai sąlyčio taškų su LKP politika, nukreipta prieš neofašistines tendencijas, totalitarinio režimo įvedimą Respublikoje. Šios organizacijos renginiuose ir dokumentuose sutinkama nemažai idėjų, reiškiamų LKP dokumentuose ir spaudoje. (...) Naujos organizacijos veikloje reiškiasi nemažai buvusių Sąjūdžio organizatorių, aktyviai dalyvavusių suskaldant LKP. (...) LAF įkūrėjams bei jų politiniams partneriams, tarp jų ir komunistams, būtinas tarpusavio supratimas ir ryžtingumas kovoje dėl Respublikos darbo žmogaus interesų prieš jo politinių teisių pažeidimus". ("Į pagalbą šviesios ateities forumui". Lietuvos aidas, Nr. 92, 1991.05.10).

Šituose komplimentuose judėjimui LAF, išsakytuose per užgrobtą Lietuvos TV, nesunku matyti LKP (KPSS) pastangas dar labiau sukiršinti tautą.

3. *LAF apie save*: LAF iniciatyvinės grupės pareiškime išvardintos pagrindinės Lietuvos Respublikos AT ir Vyriausybės daromos klaidos, ir toliau sakoma: "Dabar reikalingi ne skambūs žodžiai apie nepriklausomybę, o darbai. Reikia ne vien beato dairiškai viską griauti, bet ir kantriai, nuosekliai kurti iš to, ką turime. Pasaulio patyrimas rodo, kad tik evoliucijos keliu visuomenė gali pasiekti pažangos. Kviečiame visas nuosai kias, nepriklausomybę ir demokratiją

remiančias jėgas, burtis draugėn ieškant kuo efektyvesnės politikos, išvengti pragaištingų klaidų. (...) Mes oponuojame, norėdami padėti sumažinti daromas klaidas. Suprasdami, kad teisingiausi, geriausi politiniai sprendimai pasiekiami tik nuomonių bei požiūrių įvairove, o ne vyraujant vienai „generalinei linijai“. Todėl siūlome sudaryti specialistų, patarėjų tarybas ekonomikos, socialinių, kultūros bei politikos klausimams nagrinėti” (“Vardan to paties tikslo”. Tiesa, Nr. 68, 1991.04.10).

Vytautas Petkevičius: “Į Lietuvos ateities forumo konferenciją ėjau apsidairydamas, net abejodamas: ar neapsišaukėm? Tačiau patekęs į posėdžių salę, maloniai nustebau: joje sėdėjo daugiau kaip pusė Sąjūdžio iniciatyvinės grupės narių. (...) Ko nori ir siekia Ateities forumas? Nepriklausomybės, visų žmonių kūrybinio susitelkimo, o ne paklusnumo”. (“Nuomonės apie ateities forumą”. Gimtasis kraštas, Nr. 17, 1991.04.25).

“Konferencija priėmė “Lietuvos ateities forumo Manifestą”, kuriame tarp kitko pasakyta, jos Kovo 11-osios aktas ir vasario 9-osios apklausa yra tik tautos valios išraiška, kuri pati savaime neišlaisvina mūsų iš imperinės priklausomybės. Mums gali pagelbėti tik išmintinga ir nuosekli, apgalvota politika”. (“Žinios iš atsikuriančios Lietuvos”. Darbininkas, Nr. 22, 1991.05.31).

LAF Manifeste toliau sakoma: “Kviečiame visas nuosaikias, nepriklausomybę remiančias jėgas burtis draugėn ieškoti kuo efektyvesnės politikos, išvengti pragaištingų klaidų. (...) Labai svarbu, ieškant optimalių politinių sprendimų, neužkirsti kelio įvairioms nuomonėms bei požiūriams”. (“Lietuvos ateities forumas”. Europos lietuvis, Nr. 17, 1991.05.10).

LAF koalicinės tarybos narys Julius Veselka: “Mes siūlome įteisinti galimybes susitarti: ir mūsų partneriui duoti galimybę gražiuoju pripažinti mūsų nepriklausomybę, žinoma, ne šiandien ir rytoj, bet per 3 —

5 metus, nežlugdydami Lietuvos ekonomikos ir nedarydami jai neigiamo poveikio (...). Jei nesugebėsime susitarti su Sąjunga, o Sąjunga vis dėlto bus sudaryta, atskirai, vieni ekonomikos nereformuosime. Per metus, pusantrų nuskurdinsim Lietuvos žmones: balansuodami biudžetą, išpompuosime jų pinigus. O kas bus kitais metais?” (“Žingsniai į nepriklausomybę”. Tiesa, Nr. 119, 1991.06.21).

Krescencijus Stoškus: “Pripažįstam partijas — pripažinkim ir jų požiūrių kovą. Mes, Lietuvos ateities forumas, nesame šventesni už kitus, sakome savo nuomonę. Ji gali būti ginčijama. Bet neužkimškime vieni kitiems burnų. Tai ne demokratija. Mes gal nesame ir opozicija. Norim, kad prie Lietuvos nepriklausomybės siekių prisidėtų žmonės ir iš konservatyvesnių sluoksnių. Mūsų nuostata — mažinti įtampą”. (“Nuomonės apie ateities forumą”. Gimtasis kraštas, Nr. 17, 1991.04.25).

Marijonas Visakavičius: “Kam nors reikia išdrįsti pasakyti, kad kelias į bendrą tikslą gali būti ir kitoks, ne tik šis vienintelis — nauja generalinė linija (...). Neketiname versti valdžios, bet siekiame, kad ji dirbtų įvairių visuomenės sluoksnių labui”. (Ten pat).

4. *Zvilgsnis į LAF iš šalies*. Alfonsas Eidintas: LAF respublikinėje konferencijoje priimtos “rezoliucijos nuosaikios, pasisakyta prieš tautos skaldymą, priešų ieškojimą. Ar tai rimtas sumanymas, ar tik opozicija dėl opozicijos, parodys laikas. Gaila, jei tai tik eilinis mitinginis erzelis — politinės partijos Lietuvoje nepopuliaros. Užtat judėjimai, galintys tapti stambiomis politinėmis jėgomis, perspektyvūs. Jei po kelerių metų rinkimuose susiremtų “Sąjūdis” ir “Ateitis” — du įtakingi judėjimai, jungių po kelias partijas, tai priartėtų prie klasikinės dvipartinės sistemos, kuri duotų stabilumo vidaus gyvenimui, garantuotų demokratinę santvarką su pastovia pozicija — opozicijos vienybe, jos kaita” (“Savaitė”. Gimtasis kraštas, Nr. 16, 1991.04.18).

Vytautas Katilius: “Baugu man, kad mūsų politikai vis daugiau energijos eikvoja, spręsdami savo kiemo problemas. Ne visada, beje, tikras ir ne visuomet prasmingas. Pozicijos ir opozicijos problema, beje, užaštrinta labai jau kategoriškos ir, sakytum, neadekvačios mūsų valdžios vyrų reakcijos į Ateities forumą, atsirado ne šiandien (...). Kodėl šiandien tie patys valdžios žmonės piktinasi, kad opozicijai save priskiriančios (ar į ją išstumtos) frakcijos mąsto apie kitus rinkimus į Parlamentą, kodėl jiems keista, kad jos veržiasi valdžion? Ir ar jau to pakanka, kad apšauktume jas Lietuvos priešais? Juk jų išgalvoti tikrai nereikia — jų ir taip yra”. (“Savaitė”. Gimtasis kraštas, Nr. 18, 1991.05.02).

Kęstutis K. Girnius (Vokietija): “Prieš kelias savaites įvykęs Lietuvos ateities forumas akivaizdžiai parodė, kad kai kurie politinio gyvenimo momentai yra nepaprastai pastovūs, tarp jų ir nelabai geri politinių oponentų tarpusavio santykiai. Kai kurie forumo priešininkai jame įžvelgė buvusio komunistų sąmokslą, net išdavystės pradus. Kai kas aiškino, kad forumu bus stengiamasi įvykdyti tai, ko nesugebėjo Gelbėjimo komitetas sausio mėnesį. Savo ruožtu kai kurie forumo oratoriai kartoja nuvalkiotus trafaretus apie valdžios nekompetentingumą, pasidavimą iliuzijoms, apie būtinybę parengti ir vykdyti lanksčią kompromisų politiką”. (“Opozicija ir lankstumas”. Atgimimas, Nr. 19, 1991.05.02).

Edvardas Tuskenis (JAV): “Tarp konferencijos dalyvių ir kalbėtojų buvo nemažai pirmųjų sąjūdininkų, inteligentų, politinių kalinių, žemdirbių. Girdėjosi nemažai esamos valdžios kritikos, nemažai kalbėtojų pasisakė prieš vykdomas savotiškas “nepriklausomybės priešų” medžiokles Lietuvoje. (...) Po konferencijos visą savaitę LAF buvo aštriai puolamas valstybinėje spaudoje ir televizijoje. (...) Vakariečiumi, žinoma, truputį keistai atrodo šurmulys dėl “opozicijos” sąvokos, ir truputį neramina nesugebėjimas rami ir kultūringai



## ŽVILGSNIS Į POLITIKĄ

Dr. Jonas Stiklorius

### EUROPA DABAR

Kaip jau buvo rašyta ("Karys", 1990 m., Nr. 2), Europos Bendrija yra pasiryžusi 1992 metų pabaigoje turėti pilnai bendrą rinką, t. y. ekonomiškai ir finansiškai iš dvylikos valstybių sudaryti vieną bendrą stiprų ekonominį vienetą. Kasdienio pilko gyvenimo praktika dar sykį parodo, kad gražūs ir dideli tikslai yra vienas dalykas, o jų įgyvendinimas realybėje — visai kitas. Pasirodo, kad dvylikai valstybių sueiti į vieną sąjungą, galima sakyti, supervalstybę, yra ne taip jau lengva ir paprasta. Norint kelioms valstybėms susijungti, reikia kreipti atitinkamą dėmesį į įvairius aspektus — ekonominį, finansinį, politinį, karinį, o šalia dar ir į įvairius mažesnius, mažiau svarbius.

Palyginus nedideles problemas sukelia ekonominis aspektas. Elementari inteligencija teigia, kad bet kokiam bizniui, stambesnių ar smulkesnių gėrybių gamintojui, tuo ge-

riau, lengviau ir pelningiau, kuo jis turi platesnę rinką, kurioje gali siūlyti savo gaminius ar patarnavimus. Tad Europoje ekonominis susijungimas vyksta gana gerai ir sklandžiai, net iki tokio laipsnio, kad Amerika ir Japonija jau pradeda susirūpinti. Jos būkštauja, kad susijungusi Europa sudarys "Europos tvirtovę", atseit apsitvers aukšta muitų ir kitokių suvaržymų siena, kuri svetimiems žyviai apsunks reikštis ir užsidirbti Europos rinkoje. Ta Europos rinka tikrai viliojanti, visų pirma, jau savo didumu, nes dvylikoje bendros rinkos valstybių yra apie 340 milijonų gyventojų. Tai tikrai didelis vienetas, kuris nustonia į šešėlių net Jungtines Amerikos Valstijas, turinčias 250 milijonų gyventojų, nekalbant jau apie Japoniją su 120 milijonų. Taip pat įspūdingi ir ekonominiai skaičiai. Štai 1990 metais Japonijos visuotinis ekonominis produktas (Gross National

Product — GNP) buvo trys trilijonai, kitaip tariant, trys milijonai milijonų (\$ 3.000.000.000.000). Tai nepaprastai įspūdingas skaičius, bet jį viršija Amerikos GNP — penki su puse trilijonų, o susivienijusių dvylikos Europos valstybių GNP viršija tuos abu milžiniškus skaičius — beveik šeši trilijonai.

Europos Bendrijai ekonomiškai sekasi taip gerai, kad jau daugelis valstybių reiškia norą į ją įsijungti. Štai jau eilę metų Europoje veikia Europos laisvos prekybos sąjunga (European Free Trade Association — EFTA), kurią sudaro Švedija, Norvegija, Suomija, Austrija, Šveicarija, Islandija. Ši sąjunga, nors ir siekia tik ekonominių tikslų, bet visai nesiekia nei politinio, nei karinio susijungimo, tačiau vios dėlto jau kalba apie artimesnį bendradarbiavimą su Europos Bendrija. Štai, Švedijos ministras pirmininkas pareiškė, kad dabar, kai Sovietų Sąjungos agresyvumas sumažėjo, Švedija jau gali leisti sau prašytis priimama į Europos Bendriją. Tad Švedija, būkštaudama, kad jos visi eksportai į Europą gali nukentėti, jau paduos visai oficialų prašymą įstoti į Europos Bendriją. Net ir Rytų Europos valstybės, neseniai išsilaisvinusios iš sovietų valdžios ir okupacijos — Lenkija, Vengrija, Čekoslovakija — jau reiškia norą įstoti į Europos Bendriją. Bet jų formalų

priimti kitokią nuomonę. (...) Visuomenė, kurioje visų narių interesai tobulai sutampa ir nesiskiria, ir kurioje reikalinga tikrai viena politinė jėga atstovauti tam vienam bendram interesui, nėra sveika demokratinė visuomenė". ("Santykiai su Kremliumi dar vis klausukas". Pasaulio lietuvis, Nr. 5, 1991).

Balys Gaidžiūnas (JAV): "Apie Ateities forumą nuomonės labai įvairuoja, net primenant, kad dėl vienu ar kitu priežasčių iš valdžios iškritę arba prie jos nepritapsių asmenų ambicijos. Bet iš kitos pusės ir priminama, jei toji opozicija bus konstruk-

tyvi, vadovausis demokratiškais principais, ieškos Lietuvai geresnio kelio, nesiderės su Sovietija kaip provincija su centru, o kaip valstybė su valstybe, gal ką ir gero padarys. Bet jei versis tik kaltinimais, pati tik kaltinimų ir susilauks". ("Girdėta iš Vilniaus". Dirva, Nr. 22, 1991.06.06).

**KLAIDŲ ATITAIŠYMAS:** "Karys" Nr. 3, psl. 148, trečios kolonos 15 eilutėje iš apačios turi būti: "Tiesa", Nr. 46; psl. 149, pirmos kolonos 20 eilutė iš apačios turi būti: Nr. 58, 1991.III.22.

### INFORMACINĖ PASTABA.

Montrealyje leidžiama "Nepriklausoma Lietuva" š.m. birželio mėn. baigė spausdinti didelės apimties V. Skuodžio parengtą darbą "Lietuvos, Latvijos ir Estijos keliai į laisvę". Tai 1990-jų metų plataus akiračio svarbesnių įvykių kronika, kuriai kiekviename to laikraščio numeryje buvo skiriami 1—2 pilni puslapiai. Liepos mėn. pradėdama spausdinti tos kronikos tęsinys "Lietuva ir pasaulis 1991-jų sausyje". Sekančių mėnesių kronikoje paliktas pirminis jos pavadinimas.

priėmimą kol kas vilkina daugybė problemų bei sunkumų.

Žymiai sunkesnę problemą sudaro politinis susijungimas. Čia jau kalba eina apie nepriklausomybę, apie suverenumą, kurio bent dalies tektų atsisakyti, ir tai, žinoma, yra sunku. Europoje ryškus šių sunkumų pavyzdys yra Prancūzija ir Vokietija. Šios dvi valstybės yra kariavusios viena prieš kitą šimtmečiais, net iki 1945 metų. Joms dabar sutilpti po vienu stogu politiškai yra sunku, ypač vyresniajai generacijai, kurios žymi dalis ne tik prisimena karą, bet pati jame kariavo. Iš kitos pusės kitas faktorius — Sovietų Sąjunga, po Antro pasaulinio karo atsidūrusi laimėtojų pusėje, stipriai grasino visai Vakarų Europai. Nuo pat 1945 metų sovietai garsiai kalbėjo apie tai, kad jie gali eiti į Vakarų Europą, net iki paties Atlanto, ir tai būtų jei ne dienių, tai savaitių reikalas. Sovietų Sąjunga turėjo gerai ginkluotą milijoninę armiją, turėjo — ir tai svarbiausia — tūkstančius atominių ginklų, galinčių sunaikinti ne tik Vakarų Europą, bet ir visą pasaulį. Sovietai taipogi visai nesivaržydami reiškė savo agresyvias tendencijas. Visa tai, žinoma, buvo labai stiprus stimulus Vakarų Europos valstybėms sujungti jėgas. Dabar tačiau, kai Gorbačiovo skelbiamas atvirumas (glasnost) parodė, kad Sovietų Sąjunga, tegul kariniu atžvilgiu ir labai stipri, bet visai kitais — ekonominiiais ir kitokiais atžvilgiais — visiškai silpna ir atsilikusi, pavojus Vakarams sumažėjo, jeigu ir ne visai pranyko. Todėl Vakarų noras jungtis šiek tiek atvėso. Europoje, deja, vis dar nepranyko ta, galima sakyti, parochialinė dvasia, kuri reikalauja, kad kiekviena tauta, didelė ar maža, stipri ar silpna, turi būtina būti pilnai nepriklausoma, suvereni. Iš tokios galvosenos, žinoma, kyla ryžtas, polinkis ginkluotis, žvanginti kardu. Tas polinkis visai nuosekliai privedė prie pirmojo ir antrojo pasaulinių karų, kurie taip žiauriai ir sunkiai paveikė visą Europą.

Po 1945 metų, kai pasibaigė Ant-

rasis pasaulinis karas, ir Europa buvo taip žemai nusmukusi, kaip dar niekad savo ilgoje istorijoje, laimingu būdu joje atsirado šviesių, blaiviai galvojančių valstybininkų, kurie suprato, kad visiškas, pilnas, neribotas suverenumo, nepriklausomybės principas veda į pražūtį, ir kad dėl to Europos tautos turi būtina surasti būdą jungtis ir veikti bendrai. Tas principas vis dėlto dar nėra pilnai priimtas, ypač tokių Europos valstybių, kaip Anglija ir Prancūzija, kadaise buvusių didelių, stiprių ir kurioms dėl to ypač sunku priimti tų galių sumažinimą. Šiuo atžvilgiu ryškus pavyzdys yra Margaret Thatcher, eilę metų buvusi Anglijos ministre pirmininke. Ji visiškai neslepia savo nusistatymo, kad gal ir reikia Europos valstybėms arčiau bendradarbiauti ekonominėje ir kitose srityse, bet kad tos valstybės, o ypač Anglija, turi būti ir likti nepriklausomomis. Ji net norėjo anglų valiutą, svarą suderinti su kitų Europos valstybių valiutomis. Šiuo atžvilgiu ji primena Prancūzijos prezidentą Charles de Gaulle, kuris buvo gabus valstybininkas, tačiau stokojo platesnių europietišku pažiūrų. Margaret Thatcher turėjo pasitraukti iš Anglijos ministro pirmininko pareigų svarbiausia dėl nusistatymo prieš Europos politinį susijungimą. Jai pasitraukus iš tų pareigų, Anglija pakeitė savo nusistatymą ir dabar pritaria Jungtinei Europai.

Yra dar vienas faktorius, kuris apsunkina politinį Europos susijungimą. Pernai Gorbačiovas dėl sunkios ekonominės ir kitokios padėties Sovietų Sąjungoje buvo priverstas daryti įvairias nuolaidas, jų tarpe nugriauti išgarsėjusią Berlyno sieną ir leisti Vakarų ir Rytų Vokietijoms susijungti. Iš to fakto seka štai kas: Prancūzijoje, Anglijoje, Vakarų Vokietijoje gyventojų buvo maždaug po lygiai — po 50-60 mln, o po susijungimo dabar suvienytoje Vokietijoje yra beveik 80 milijonų. Dar kitas faktas: dar prieš susijungimą Vakarų Vokietija, stebėtinai gerai atkutusai iš po Antrojo

pasaulinio karo negandų, turėjo ekonomiją, kuri buvo aukštesnė ir geresnė už kitų valstybių ekonomiją. Dabar, Vokietijoje šitaip padidėjus gyventojų skaičiui, jos ekonomija irgi didėja ir stiprėja, nors ir negreitai, ir tokia perspektyva kelia šiojį tokių rūpestį Vokietijos kaimynams.

Nežiūrint šių suprantamų ir natūralių sunkumų, Europos susijungimas vis dėlto juda pirmyn, nors ir ne taip greitai ir sklandžiai, kaip to norėtų susijungimo šalininkai. Tie šalininkai, su Europos Bendrijos komisijos pirmininku prancūzu Jacques Delors, kurio pozicija prilygsta Europos prezidentui, stipriai, ryžtingai dirba Europos sujungimo ne tik ekonomiškai bei finansiškai, bet politiškai ir kariniai kryptimi. Ruošiamas tarptautinė sutartis įgalina Europos valstybes turėti bendrą politinę ir karinę veiklą. Vienas iš būdų sustiprinti tą veiklą yra Europos Parlamento galios padidinimas. Tas Parlamentas, kurį sudaro 518 atstovų, rinktų visose 12 valstybių ir suskirstytų ne pagal tautybes, bet pagal partijas, kol kas turi tik daugiau ar mažiau patariamąją galią. Dabar padidėjusi Vokietija siekia gauti daugiau Parlamento atstovų ir taipogi nori duoti tam Parlamentui daugiau ir labiau tiesioginės galios. Šiuo atveju ją palaiko Italija, bet Prancūzija ir Anglija dar šiek tiek šaliau žiūri į tą reikalą. Tokiu būdu dvylika Europos valstybių vis dar žengia pirmyn keliu, vedančiu į galutinį tikslą — Jungtines Europos Valstybes.

Pastangas jungtis dar paskatino neseniai įvykęs karas prieš Irako Sadamą Huseiną; tame kare, tiesa, dalyvavo ir anglų bei prancūzų daliniai, bet tik kaip tų dviejų valstybių, o ne kaip Europos Bendrijos kariai, ir tas faktas, sumažino europiečių politinę įtaką ir reikšmę.

Tai dar ne viskas. Europa turi dar ir kitų problemų. Štai, atrodė, kad kai Sovietų Sąjunga davė laisvę Rytų Europos valstybėms, tai viena iš tikrai sunkių problemų buvo bent dalinai išspręsta. Tai teisybė, bet vietoje tos problemos iškilo kitos, galima

sakyti, nustelbtos. Tai yra etninės, tautinės problemos. Štai, Čekoslovakijoje slovakai sudaro mažumą ir jaučiasi čekų prispausti; slovakai kalba apie nepriklausomybę arba bent apie daug platesnę autonomiją. Rumunijoje yra didoka vengrų mažuma, kuri nori sugrįžti prie Vengrijos. Ypačingai nerami, beveik pavojinga padėtis yra Jugoslavijoje. Tai yra kombinacija net šešių slavų tautų, kurios seniau buvo arba turkų, arba austro-vengrų imperijoje. Kai 1918 m., pasibaigus Pirmajam pasauliniam karui, tos dvi imperijos sugriuvo, to karo laimėtojai 1919-1920 m. šešias slavų tautas sujungė į vieną pietų slavų valstybę ir pavadino ją Jugoslavija. Dabar, komunizmo įtakai sumažėjus, kai kurios tų tautų, gal būt ir visos, nori išeiti iš Jugoslavijos junginio ir pasidaryti nepriklausomomis. Ir Amerika, ir Europa į tokius reiškinius žiūri visai ne su pritarimu. Žinoma, visi sutinka su principu, kad kiekviena tauta turi teisę į laisvę ir nepriklausomybę. Iš kitos pusės, dabartiniu pokariniu laiku, kai ypač Europoje

reiškiasi vis stipresnis noras valstybėms susijungti į vieną stiprų vietę, tokie reiškiniai, kaip skaldyti valstybes į jų sudėtines dalis, toli gražu neranda visuotinio pritarimo. Žinoma, viena ryški išimtis yra Pabaltijo tautos — estai, latviai ir lietuviai. Už mus, pabaltijiečius, kalba keletas stiprių, reikšmingų faktorių. Vienas jų yra tai, kad tos trys tautos jau turėjo nepriklausomas valstybes, ir kad jų suverenumas buvo daugelio kitų valstybių oficialiai pripažintas.

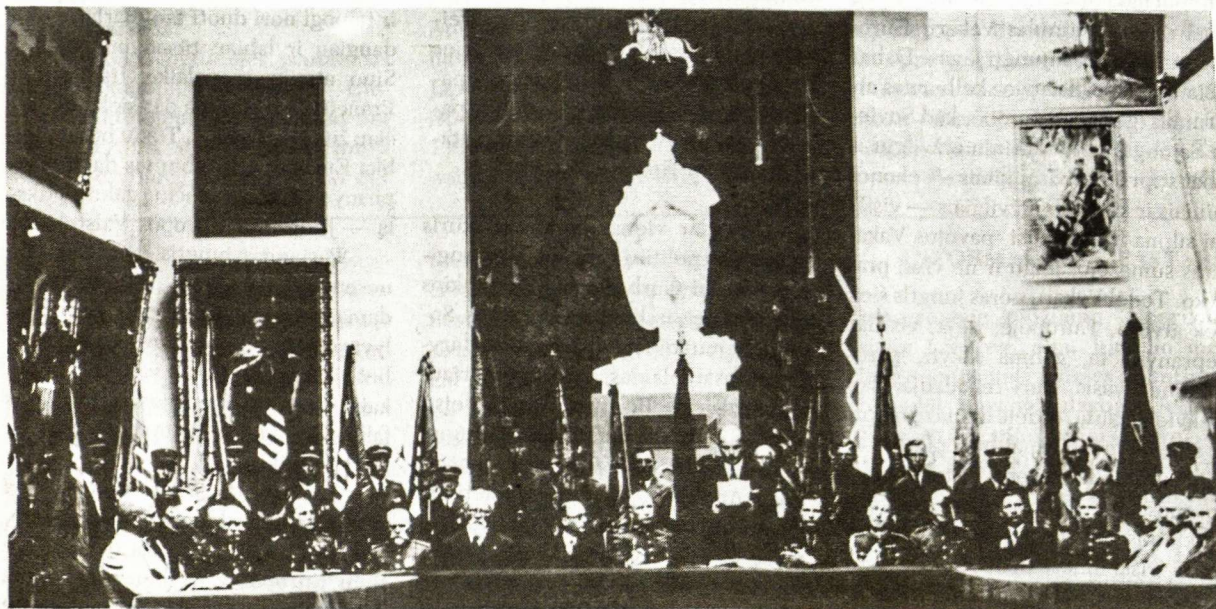
Štai, pvz. Jungtinių Amerikos Valstijų sostinėje, Washington mieste, Užsienio reikalų ministerijos (State Department) vestibulyje stovi vėliavos visų tų valstybių, su kuriomis JAV palaiko oficialius santykius. Tų vėliavų tarpe yra ir visų trijų Pabaltijo valstybių vėliavos. Taipogi paminėtina, kad jau nuo Antrojo pasaulinio karo pabaigos JAV nepripažįsta Estijos, Latvijos ir Lietuvos sovietinės okupacijos ir net kasmet padaro oficialius pareiškimus tuo klausimu.

Dar kitas reiškinys, kuris pastato mūsų tris valstybes į ypatingą padėtį:

dvių didžiųjų diktatorių, Hitlerio ir Stalino 1939 m. paktas, kuriuo jie pripažino tris Pabaltijo valstybes įeinančias į sovietų įtakos sferą, tuo, žinoma, jas pasmerkiant sovietinei okupacijai. Pažymėtina, kad ši dvių diktatorių sutartis įeis į istoriją kaip ypatingai bjaurus cinizmo ir tarptautinio nepadorumo reiškinys ir pavyzdys, nes trijų Pabaltijo valstybių laisvė buvo panaikinta ne tik jų neatsiklausus, bet net iš anksto jų neinformavus.

Europos ateitis yra, deja, ne visai tikra, ypač dėl galimybės, kad Maskvoje Gorbačiovas gali būti nuverstas ir kad į jo vietą gali atsisėsti koks nors generolas ar maršalas, kuris vėl sugrąžins pasaulį į šaltąjį karą, su visomis iš to kylančiomis bėdomis ir problemomis. Tad šiuo metu numatyti, kas dės ir kaip klostysis įvykiai, yra sunku, net praktiškai neįmanoma.

Tokios padėties akivaizdoje pilietis gali tik stebėti įvykius ir tikėtis, kad jie eis ne gerąja, bet ne per daug bloga kryptimi.



Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos atstovų suvažiavimas Kaune 1937 m. Sėdi iš k. šeštas — gen. Bulota, septintas — aušrininkas dr. Šliūpas, ketvirtas iš dešinės — plk. Saladzius

## IŠ LIETUVIŲ KARIŲ VETERANŲ SĄJUNGOS R A M O V Ė CENTRO VALDYBOS

## BENDRARAŠČIO NR. 160/5

*Liečia:* Paramą žurnalams “Kardas” ir “Karys” ir skelbiamą finansinį vajų

REMKIME ŽURNALUS “KARDAS” IR “KARYS”  
LIETUVOJE!

Kaip jau žinoma, atgimstant Lietuvai laisvam bei nepriklausomam gyvenimui, Lietuvos Atsargos Karininkų Sąjunga atgaivino žurnalą “KARDAS”, o prie Krašto Apsaugos Departamento susibūrę savanoriai, būsimosios nepriklausomos Lietuvos jaunieji kariai, pradėjo leisti žurnalą “KARYS”.

Gauti Centro valdyboje šių žurnalų pirmieji numeriai savo išorine išvaizda, forma, turiniu ir talpinamais straipsniais rodo autorių gilią Tėvynės meilę bei patriotinę dvasią. Straipsniai skaitytojus nukelia į Nepriklausomos Lietuvos gyvavimo laikus, aprašo mūsų kariuomenės ir karių pirmaisiais sovietinės okupacijos metais pereitą golgotos kelią — išgyventas tragiškas dienas. Aprašomi Lietuvos karių skaudžių išgyvenimų Sibiro tremtyje prisiminimai. Keliama ir palaikoma mūsų ginklo brolių Lietuvoje kovinga bei patriotinė dvasia dabartinėje sunkioje kovoje su okupantu.

Kad žurnalų leidimo ir išlaikymo dabartinės sąlygos yra labai sunkios ir kad be mūsų, išeivių, paramos jų išlaikymas yra problematinis, liudija gaunami Centro valdyboje šių žurnalų redaktorių raštai, prašantys pagalbos ir paramos. Štai ką š. m. gegužės 31 d. *Kardo* redaktorius kpt. A. Martinionis mums rašo:

“...su leidiniu vargstame, nes stovime beveik ant bankroto ribos. Viskas pabrango... 1990 m. *Kardo* atspausdinimas atsiėjo tik 1.000 rublių, o šiais metais — jau 3.000 rublių. Aš net šoką gavau, susirgau. Mūsų žurnalo, kaip ir *Kario* niekas nemoria ir valstybė nepalaiko. O žurnalą turime leisti. Nes tai vienintelis leidinys, kovojantis už tautinio auklėjimo atsparumą ir patriotizmo ugdymą. Tai tribūna tiesos minčiai ir tiesos istorijai...”

Toliau prašoma mūsų, išeivių, buvusių karių, kaip ginklo brolių, finansinėmis aukomis ir žurnalo prenumerata konkrečios paramos.

Savaime suprantama, kad mes, ramovėnai, bendromis pastangomis organizuotai veikdami, negalime likti abejingi mūsų brolių pavergtoje Tėvynėje pagalbos šauksmui, šiandieną spausdintu

žodžiu kovojančių su okupantu, siekiančių Tėvynėi laisvės ir nepriklausomybės.

Tad, mieli kolegos ramovėnai ir atskirų Sąjungos skyrių valdybų pareigūnai, ištieskime savo dosnią pagalbos ranką paramos iš mūsų laukiantiems, atgaivintiems Lietuvoje karinės dvasios žurnalams. Prenumeruokime šiuos žurnalus ir finansine auka prisidėkime prie jų išlaikymo.

SKELBIAMAS FINANSINIS VAJUS

Centro valdyba, remdamasi savo š. m. birželio 18 d. posėdžio nutarimu, Vilniuje leidžiamų žurnalų “Kardas” ir “Karys” prašomos finansinės paramos reikalu, skelbia Sąjungos skyriuose čia minimų žurnalų *prenumeratos ir aukų rinkimo — finansų sutelkimo vajų*.

Ryšium su tuo, visų Sąjungos skyrių Valdyboms siunčiami paruošti *Aukų lapai*, pagal kuriuos prašoma skyriui priklausančių narių—ramovėnų ir ramovėniškos organizuotos veiklos rėmėjų tarpe parinkti aukas. Į siunčiamų aukų lapą įrašoma aukotojo vardas, pavardė, tikslus adresas, kiek ir kuriam žurnalui aukojama ir bendra paaukota suma.

*Aukų lapai* su surinktais pinigais, *ne vėliau kaip š. m. rugpjūčio 15 d.*, gražinami Centro valdybai, *iždininko V. Valkavicko adresu: 11216 So Spoulding Ave. Chicago, Ill. 60655. Tlf. 1-312 238-1309*. Visi aukų lapai su aukomis, gauti Centro valdyboje, “Kardo” ir “Kario” redaktorių nurodytu keliu bus persiųsti šių žurnalų administracijai ir redakcijai aukotojams paskelbti.

*Renkant “Kardo” ir “Kario” prenumeratas*, prašoma vadovautis šių metų išeivijoje leidžiamo “Kario” Nr. 3, psl. 139 žurnalo redakcijos paskelbtais nurodymais, persiunčiant jas ramovėnui *K. Gaižučiuvi, gyv. 18108 Hiller Ave., Cleveland, Ohio 44119*.

Tikintis, kad Skyrių valdybos ir kolegos ramovėnai supras šių aukų prasmę ir reikalingumą, visiems už prenumeratas ir finansines aukas, skirtas žurnalams “Kardas” ir “Karys” paremti, iš anksto reiškia padėką.

A. Skopas  
Sekretorius

E. Vengianskas  
CV-bos Pirmininkas

## SKAITYKITE LIETUVOJE LEIDŽIAMĄ ŽURNALĄ "KARDAS"!

Tai Nepriklausomos Lietuvos metais leistas žurnalas karininkams.

Jame spausdinami tautinės minties straipsniai, skelbiami žuvusiųjų karininkų sąrašai, nuotraukos. Daug medžiagos apie 1940-1941 metus.

Žurnalas išeina kiekvieną ketvirtį, 32 puslapių, didelio formato, gausiai iliustruotas.

Pageidaujantiems siunčiamas numeris susi-

pažinimui. Metinė kaina, siunčiant oro paštu, ne mažesnė 15 dolerių. Pinigus siųsti per "Kario" redakciją.

"Kardo" adresas: 232043 Vilnius, Box 577, Lithuania, Soviet Union.

Jungtinėse Amerikos Valstijose "Kardą" ir "Kari" platina Kazys Gaižutis: 18108 Hiller Ave., Cleveland, Ohio 44119. Tel.: 216-481-0791.

### IŠ AUSTRALIJOS RAMOVĖNŲ GYVENIMO

#### ADELAIDĖS RAMOVĖNŲ ŠVENTĖ

Šių metų birželio 10 d. suėjo 40 metų nuo LKV Ramovės Adelaidės skyriaus įkūrimo. Šitą garbingą sukaktį mūsų ramovėnai tinkamai paminėjo. Birželio 8 d., šeštadienį, per lietuvių radijo valandą ši šventė buvo paminėta Alb. Pociaus paruošta paskaita, pajvairinta karine muzika ir dainomis.

Sekančią dieną, sekmadienį, ramovėnai gausiai dalyvavo pamaldose šv. Kazimiero šventovėje, prisimindami mirusius kovos draugus ir dėkodami Dievui, leidusiam sulaukti lietuvių tautos atgimimo. Dabar matome, kad mūsų tikėjimas į Lietuvos prisikėlimą mūsų neapvyly.

Po pamaldų visi susirinkome į Lietuvių Namus, kur buvo iškilmingas šventės minėjimas ir sukaktuviniai pietūs. Dalyvavo daugiau kaip 150 ramovėnų ir jų svečių. Adelaidės ramovėnų skyriaus pirmininkui Albertui Balsiui pasveikinus šventės dalyvius ir priminus šios dienos reikšmę mūsų kolonijai, tolimesnę šventės programą pravedė ramovėnas Alb. Pocius. Pagerbus mirusius skyriaus narius, sveikinimo žodį tarė Apylinkės Valdybos vicepirmininkas V. Patupas ir pasiūlė tostą už Ramovę. Sveikino įvairios organizacijos. Pirmiausia kalbėjo Adelaidės Lietuvių Sąjungos Valdybos pirmininkas V. Neverauskas, gražiai įvertindamas ramovėnų veiklą ir jų paramą Lietu-

vių Namams bei kitoms lietuviškoms institucijoms. Choro "Lithuania" vardu sveikino R. Žiukelis, Adelaidės Šaulių kuopos vardu — O. Stimburienė, Ramovės garbės narys Jurgis Jonavičius. Gauti sveikinimai iš Sydnėjaus ramovėnų, A. Vincevičiaus ir Melbourne ramovėnų, V. Bosikio vardu.

Labai gražiai ramovėnus pasveikino p. Genovaitės Vasiliauskienės vadovaujamas Moterų oktetas, atlikęs tris dainas: "Sugrįšiu tavęs paguosti", "Nemuno kloniai" ir "Žemė gintarinė". Gražioms ir gražiai pasipuošusioms ponioms už gerai sudainuotas dainas publika negailėjo gausių plojimų. Ačiū joms ir jų vadovei!

Po oficialiosios dalies mūsų skyriaus kapelionui ir parapijos klebonui kun. Juozui Petraičiui sukalbėjus invokaciją ir palaiminus stalą, prasidėjo sukaktuviniai pietūs, kur buvo proga pasidžiaugti nuveiktais darbais ir pasidalinti mintimis dėl ateities veiklos. Atsižvelgiant į iš Lietuvos gaunamas neramias žinias, matome, kad dar reikės įdėti daug darbo ir jėgų, kad Lietuva vėl būtų laisva ir nepriklausoma.

Adelaidės lietuvių Karių Veteranų Ramovės skyrius įsisteigė 1951 m. birželio 10 d. Steigėjais pasirašė A. Levickas, T. Lazauskas, A. Urnevičius, A. Rūkštelė, T. Taparas ir Č. Zamoiskis. Pirmame susirinkime įstojo 35 nariai. Į skyriaus Valdybą buvo išrinkti A. Levickas, K. Taparas, A. Rūkštelė ir Č. Zamoiskis. Sky-

riaus veiklai daug trukdė tada vykęs kūrimosi laikotarpis, visiems statant savus ir bendruomenės namus, kad būtų galima pradėti normalų gyvenimą.

1961 m. į skyriaus Valdybą išrinkus pirm. Č. Zamoiskį, A. Levicką ir J. Jasį, skyriaus veikla suaktyvėjo, skyrius išaugo iki 60 narių. 1962 m. ramovėnai įsigijo savo vėliavą, kurią jiems įteikė savanoriai — kūrėjai, o pašventino kun. A. Kazlauskas. Lietuvių Namų sodelyje buvo pastatytas gražus paminklas žuvusiems dėl Lietuvos laisvės, kur per tautines šventes, ramovėnams išsirikiavus, giedant himną ir maldą, padedami vainikai, pakeliamos ir nuleidžiamos vėliavos.

Ramovėnai aktyviai dalyvavo ne tik kultūrinėje veikloje, rengiant paskaitas ir koncertus, bet įsijungė ir į politinę veiklą kovoje dėl Lietuvos laisvės, dalyvaujant demonstracijose ir suteikiant nemažas sumas tautos fondui, HELLP organizacijai dėl *Baltic News* leidimo, stambia suma paremiant vietinį Kovos fondą bei bendruomenės politinę veiklą.

Šiandien sunku viską išvardinti ar aprašyti nuveiktus darbus, bet jų yra daug. Pavarčius skyriaus Valdybos posėdžių protokolų knygas, reikia stebėtis, kiek nuveikta ir kiek energijos įdėta dirbant Lietuvai.

1980 m. skyriui pradėjo vadovauti energingas ir Lietuvos gerovei pasišventęs Vytautas Vosylius, kurio pirmininkavimo metais, padedant Valdybos nariams, Adelaidės ramovėnai



išvystę pasigėrėtiną veiklą. Labai gaila, kad netikėta mirtis nutraukė daug jo pradėtų darbų.

Šiais metais buvo išrinkta nauja skyriaus Valdyba, kurią sudaro: pirm. Albertas Balsys, sekret. Alb. Pocius, įzd. Bronius Straukas ir nariai Stasys Dainius ir Juozas Gylys. Linkime naujai Valdybai daug sėkmės žengiant Ramovei į penktąjį dešimtmetį!

Alb. Pocius

### Sydnėjaus ramovėnų kronika

Sydnėjaus LKV Sąjungos *Ramovė* skyriui vadovauja pirm. Antanas Vinevičius, sekretorius Antanas Kramilius, įždininkas Vladas Šneideris, vėliavnešys Vincas Kondrackas ir narys parengimų reikalams Juozas Makūnas.

Gegužės 3 d. ramovėnų garbės narys ir valdybos sekretorius Antanas Kramilius buvo pakviestas į Lenkų Konsulatą, kur buvo atšvęstas Lenkijos konstitucijos paskelbimo 200 metų jubiliejus. Naujai atkeltas Lenkijos Generalinis Konsulas Dr. Grzegorz Pienkowski šiame priėmime apdovanojo kovų prieš bolševikus 1919 m. savanorį — kūrėją Woyczak Franski *Polska Restituta* medaliu. A. Kramilius lietuvių karių vardu pasveikino komanderį Franski. Ilgus metus Pavergtų tautų savaitėje rinkdavomės prie šio Konsulato vartų, protestuodami prieš bolševikinę spaudą Lenkijoje ir kitose pavergtose tautose. Šį kartą jau buvome tinkamai pagerbti už mūsų pastangas kovojant prieš bolševikinę spaudą.

Birželio 15 d. visų trijų Baltijos tautų atsargos kariai padėjo vainikus prie Nežinomo Kareivio kapo, atminimui lietuvių karių, žuvusių nuo bolševikinio teroro karių atminimui. Už lietuvius vainiką padėjo Ramovės skyriaus pirm. A. Vinevičius, palydint Lėtai Kramilienei ir Julijai Kedienei. Tai yra jau eilę metų nusistovėjusi tradicija, kurioje prisimenami deportuoti ir mirę ar nužudyti Baltijos tautų kariai.

A. Kramilius



Sydnėjaus Ramovės skyriaus valdybos sekretorius Antanas Kramilius sveikina lenkų savanorį-kūrėją Woyczak Franski, apdovanotą Polska Resititucija medaliu už kovas su bolševikais 1919 metais. A. K. nuotrauka



L.K. V. RAMOVĖ Sąjungos Sydnėjaus skyriaus vardu padėtas vainikas birželio 15 d. prie Nežinomo Kareivio kapo, atminimui lietuvių karių, žuvusių nuo bolševikinio teroro. Iš kairės į dešinę Lėta Kramilienė, A. Vinevičius ir J. Kedienė. A. Kramiliaus nuotrauka



IŠ  
GROŽINĖS  
LITERATŪROS

## STOVI ŠIAURĖJE VIENIŠAS KRYŽIUS

*Iš rašytojo bloknoto*

EUGENIJUS IGNATAVIČIUS

*(Tąsa iš š.m. "Kario" Nr.3)*

— O laidotuvės būdavo kokios ar ne? Ar susirinkdavo žmonės? — teiraujuosi bendrakeleiviu.

— Ką jūs, — mosteli ranka Zina, — kokie ten susiejimai, ir kalbos negali būti. Iš jurtos į jurtą tą pirmą žiemą neturėdavome jėgų nueiti, nė kuo apsiręngti. Į eketę eidami vandens nusitiesdavom virvę, kad pustant nepasiklystume. O laidotuvės — išneši į barako koridorių negyvėlį, kiekvieną rytą atvažiuoja su arkliuku moteriškė, pavardės neprisimenu, lietuvė... Įeina ir klausia: "Ar turite sušalusią?" Sudeda ant rogių ir išveža į vieną vietą. Pavašariop, kai atšyla ir ima leisti sniegą, išrausia duobę ir laidoja.

— Kai kas rizikuodavo numirėlį ilgiau pasilaikyti, kad gautų jo duonos normą. Tačiau pavojinga, gali gauti kalėjimo.

— Po keleto metų ėmė laidoti su karstais, specialią brigada. Už kiekvieno kūno palaidojimą valdžia jiems mokėjo pinigus. Bet jie ėmė kombinuoti: dėl akių vieną kitą palaidojo, o likusius sukiša į sniegą ant ledo — pavasarį Lena nusineša su savimi. Jokio vargo, o planas įvykdytas, pinigai paimti, ir viršininkams pelno dalis.

— O tu papasakok draugui, kaip išmaningai statėmės pirmąsias jurtas, — kumšteli jaunystės vargų bičiulį Zina.

— Koks ten išmanymas, radome krūvas plytų, sudedi sieną, ant viršaus užmeti lentų, velėnų, ir jurta gatava. O kai statai iš rąstų — stačius medžius susmeigi žemėn, plyšius aptinkuoji sniego ir vandens mišiniu. Sušąla bemat.

— Neduokdie, jei lieka koks plyšelis, vėjas tuoj pat susiranda ir prineša sniego.

— Net langus prasimanėm įdėti: nunešęs

rėmelį, įkiši į eketę, palaikai keletą minučių, ištrauki — ir įstiklintas. Paskui įstatai į sienoje paliktą angą, aptepęs sniego tyre...

— Neištirpsta?

— Kur tau, per žiemą sustorėja — gauna iš vidaus garo. Bet jurtoje kur kas šviesiau.

— Tą pirmą žiemą — jokių maisto atsargų nė drabužių. Mat vežant iš Altajaus mus įtikinėjo, kad, girdi, amerikiečiai pasipiktino rusų elgesiu su tremtiniais ir pareikalavo lietuvius atiduoti Amerikos žinion. Tai mes, durneliai, visų daiktų ir neėmėm, kam jie Amerikoje bus reikalingi. O su malkom — irgi, pasivagi kokį lentgalį ir pasikūreni. Prisimenu, vaikštom su seserim Kūčių naktį ant Bykovo kalvos ir dairomės, ar visi sumigo. Mat dieną, valydamos žuvį, užsikasėm sniege šiokios tokios smulkmės. Kai viršininkų ir sargybos languos užgęsta paskutinė šviesa, nueinam, atsikasam ir spaudžiam namo.

— Bet šitaip galima ir įkliūti. Kartais pats įmonės viršininkas Semkinas sekdamas.

— Sesuo kartą vos neįkliuvo. Ji drąsesnė. Nueina naktį parsinešti "grobio". Atsigrežia — tarp rąstų kažkas šmėžuoja. Sargybinis! Tai dėjo į kulnus — namo. Jis iš paskos. Vos spėjo prie pamato sniege užkasti žuveles, o pati — šmurkšt į jurtą ir su drabužiais palindo po patalu. Sargybinis įeina vidun, o čia miega dešimtys žmonių, — žinok, kuris iš jų ką tik įlindo.

— O kiek už tai gyvybe sumokėjo...

— Žinoma, kiekvieną pavasarį, žiūrėk, jau ir atvyksta trijulė, sargyba iš paskos. Žinok, kad jau ką nors išsives; už pavogtą lentgalį, duonos kepalėlį ar sušalusią žuviūkštę — treji metai Stolbo lageryje. Prisimeni Garmutės broliuką — už dvi žuviūkštes pateko ir nė metų neišlaikė. Sako, susirgo vaikas ir neišėjo į darbą. Įeina prižiūrėtojas, o jis ant narų guli antrame aukšte. Tas pripuolė, už plaukų, tu šioks, tu anoks, fašiste, stipena, kodėl nedirbi? Nutraukė jį žemėn, tas krisdamas susitrenkė smegenis ir veikiai pasimirė. Sesuo, per didžiausią vargą gavo si leidimą, nusigavo į lagerį — o brolelio ir kapo nėra. Kiek buvo ašarų...

\*\*\*

Pro skystėjančius debesis jau jau galima buvo įžvelgti pelkėtą, nykų, retais krūmokšniais apaugusį kraštą, be jokios žalumos ir gyvybės ženklų. Tikriausiai Karelijos pelkynai, o gal — Komių kraštas? Jokio kaimo ar miesteliuko, kelio ar takelio — rusva, ap-

mirusi lyguma su žiburiuojančiom pelkėm. Miegas neėmė. Mintys vis sukosi apie papasakotas istorijas, apie teisėjus ir prokurorus, atvykstančius kas pavasarį į gyvenvietes vykdyti teisingumo. Pagaliau apie "šalto proto" ir "švarių rankų" vyrus, lėtą žudinių vykdytojus enkavedistus. Koks žvėris turi tūnoti žmogiškojo pavidalo būtybėje, kad ramut ramutėlis galėtų valgyti iš Kanados atsiųstus mėsos konservus, sviestą su kvietinių miltų pyragu, dešrelėmis šerti savo šunis, sandėliuose supūdyti tonas žuvies, kai už dvidešimt žingsnių nuo jo buveinės apledėjusioj jurtoj kaulėlius skaičiuoja išbadėję vaikai, nuo išsekimo ankančios jų motinos maitinasi atliekomis, žuvų kaulais ir dvėseliena. Lygiai tokie pat niekuo nenusikaltę pasauliui mirtingieji kaip ir tu pats. Kažin ar bent kiek baisesnė buvo lenkų, čekų ir žydų mirtis fašistų konclageriuose negu lietuvių, jautų, suomių ir tų pačių lenkų bei žydų, komunizmo vardan atgabentų Šiaurėn ne tik mirti badu, bet ir sušalti, prieš tai iškentus nė kiek mažesnį asmenybės pažeminimą. Vokiečių nacionalšovinistai atvirai ir tiesiai skelbė žmonijai savo nacijos pranašumą, sovietiniai vadeivos — klasinį pranašumą, prisidengdami marksistiniu figos lapeliu teisinio žudinių esmę. Vieni ir kiti panūdo išžudyti dalį žmonijos, kad geriau galėtų gyventi likusieji, ir visų pirma patys žudikai. Vieni pasirinko rafinuotą, pusiau industrinį žudymo metodą, kiti pasitelkė juodąsias gamtos jėgas. Vienų aukų skaičius apie dešimt milijonų, kitų — kelis kartus daugiau. O svarbiausias skirtumas — anuos budelius iki šiol tebepersekioja po visą pasaulį ir rūsčiai teisia, o mūsų, galima sakyti, atpildo išvengė: jų "žygdarbiai" įvertinti pavėluotai, dauguma numirė šventai įsitikinę, jog atliko kilnų darbą. O tie, kurie dar tebėra, taip pat ramutėliai pliuškenasi šiltose pietų jūrose, nuosavų ar visuomeninių vilų pirtelėse ir švenčių metu užsikabina puošnias ordinų juosteles. Jie gi nekalti, kad Šiaurėje taip šalta, kad kariavo ir badavo šalis, — jie tik vykdė Partijos nurodymą. Daugelis jų gal net nenužudė nė vieno žmogaus — už juos puikiai darbavosi šaltis ir badas.

Išlipus iš lėktuvo, spengė kurtinanti tyla, kvepėjo susprogę berželiai, puolė atkutę uodai. Keista buvo žengti pirmuosius žingsnius šia katorgininkų žeme. Prie medinio, žaliai dažyto aerouosto namo glaudėsi dar keletas neaukštų pastatų, krautuvėlių ir prižiūkslinta suplūkto juodžemio aikštė su gausybe plakatų: "Liubi svoju prirodu matj", "Ot leninskich zavetov krepnut ruki i serdca", "Tvoj trud — čestj

rodiny". Gerai pažįstama lektūra, dar vakar užvakar gožusi mūsų aikštes ir skverus, užpildžiusi gyvenimo tuštumą nebūtom iliuzijom. Tolumoje stypsojo aukšti mūriniai kaminai — gal šachtos ar metalo liejyklos. O šiaip atrodė, kad šis aerodromas įrengtas dykvietėje. Kiek pasistaipe, apsirūpinę žemėlapiams, nusifotografavę, uodų debesio puolami, vėl leidomės į kelionę.

Vakarop mūsų laineris gręžėsi kelią žemyn, tiesiai virš melsvai pilkuojančių kalvų, į žalzanu ledu aprauktą įlanką. Staiga, priekyje išnirus tamsiai kranto juostai, išvydome sniegu pamargintus šlaitus, o jų fone — smulkų, pilką nameliuką su didesniu už stogą užrašu TIKSI. Tolo dangaus erdvės su išretėjusiais plunksniniais debesimis, neilgu cementiniu nusileidimo taku (kauniečių sunkiasvoriui lėktuvui buvo kone per trumpas) čiuožė stabdžių tramdomi ratai. Ant namo laiptelių lūkuriavo būrelis žmonių su greta tupinėjančiais Šiaurės šunimis. Laukiamieji, atpažinę saviškius, ėmė mojuoti pro langelius ir pirmieji taikėsi kuo greičiau išsmukti į lauką su lauktuvėmis, net didžiulėmis gėlių puokštėmis — Šiaurės retenybe — rankose. Mūsų, žinoma, niekas nelaukė ir nepasitiko. Žvalgėmės į toliuose panyrančias žibuoklių spalvos kalvų linijas, paskui laukiamojoj salėj žavėjomės egzotiškais jakučiuokais ir jų tėvais, įstrižakiais, dervaplaukiais, primenančiais Amerikos indėnus. Kai septynetą valandų pavarėme laikrodžių rodykles į preikį (apytikriai tūkstančiui kilometrų nuo mūsų — po valandą), buvo vidurnaktis — pusė dvyliktos. Tolima, neaukštai virš kalvų pakilusi saulė keliavo nuobodžia horizonto linija. Ji švietė atsargiai ir švelniai, tarsi atsiprašydama miegančiųjų, kad jai reikia švitinti limpančias blakstienas tokiu vėlyvu metu. Tik gerokai po vidurnakčio, šiaip ne taip su kuprinių krūva įsiprašę į vietinį autobusiuką, dulkėtu, betonu išklotu kalnų keliu nurūkome į už aštuonių kilometrų tarpukalnėje glūdintį slėpiningą pasienio zonos jūrų uostą Tiksj. Laimė atsirado vietos jūreivių viešbutyje "Severnyj". Ir kas galėjo pagalvoti: kam mums tos palapinės ir miegmaišiai, jei čia, Šiaurėje, galima išsimaudyti net po karšto vandens čiurkšlėm ir miegoti švaria patalyne paklotoj lovoj. Ne tokia jau baisi ir niūri toji šiandieninė Šiaurė!

Begūrinėdami po miestą, aplankėme ne vieną įstaiigę bei krautuvę. Jos be ryškesnių iškabų ir reklamos. Kol surandi, sakykim, knygyną ar paštą, net žinodamas adresą turi gerokai paklaidžioti. Nors prekių Tiksyje ne itin gausu, tačiau nepasakysi, kad

šaiuriečiai badautų ar stigtų būtinausių produktų. Galima nusipirkti jautienos ar kiaulienos konservų, nė kiek ne blogesnių negu atsitempėm iš Lietuvos, šaldytos elnienos, sviesto, miltų, kruopų, cukraus (be talonų), džiovintų bulvių, daržovių konservų (lietuviškų burokėlių). Pardavėjų liudijimu, kitąsyk atveža net apelsinų ir šaldytų ananasų, o žuvis — ne kažin kas. Čia žvejojama puikiausia pasaulinės markės žuvis: eršketas, omulis, nelma, sterlė, ruošiami juodieji ir raudonieji ikrai. Tačiau tos gėrybės keliauja į Kremliaus stalą arba į užsienį, o krautuvėje tegausi trečiarūšės šaldytos menkės arba kilkos konservų. Na, žinoma, miestas mirgėte mirga nuo gausybės plakatų. Čia, matyt be plakato gyventi lyg amoralu — kaip tikinčiam be švento paveikslu namuose. Be to, vaikams, grįžtantiems iš darželio ar mokyklos, lengviau atpažinti namus. Neįprasta mūsų akiai ir tuščia erdvė — jokie medžio ar krūmo. Kur ne kur slenka susigūžęs į striukės apykaklę žmogutis, ir jo žvilgsnis atsiremia tik į tolimas kalvas. O jakutui ankšta ir tokiam kaurai perregimame mieste. Visų Šiaurės gyvenviečių vaizdą gerokai gadiną ant paaukštintimų pakylėti centrinio šildymo bei vandentiekio vamzdžiai, apgaubti stiklo vata ir blizgančia skarda. Jais visą laiką varomas karštas vanduo, kad vamzdžiuose neužšaltų ir nesusprogdintų jų. Mūsiškiai laužė galvas, kaip galima būtų juos paslėpti: o jeigu iškirtus įšale griovį, išklojus jį betono plokštėmis ir iš viršaus apdengus lentom? Kažin ar apie tai nepagalvojo vietos inžinieriai?

Didžiausiai mūsų nuostabai, Tikso uostas liepos pradžioj tebebuvo aklinai užšalęs ir nesiruošė atitirpti: tvyrojo apsnigtas dvisieksnis ledas su giliai įmūrytais žvejų laivais, traleriais ir baržomis. Per ledą suplūktu takeliu nuo kranto praeidavo vienas kitas vyriškis, laivuos retkarčiais pasigirdavo metaliniai kūjo dūžiai, rūko dūmelis, matyt, mechanikai remontavo variklius, ruošėsi netrukus prasidėsiančiai navigacijai.

Matydami, kad greit ledų išvarant į jūrą nesulauksime, nes nežinia kada atsigręš šilti žemyno vėjai, o pėstute keliauti į Bykovo iškyšulį su keturiasdešimt kilogramų kuprine ant pečių lyg ir toloka (šiai ar taip, per tundrą kone septynios dešimtys kilometrų), nutarėme kreiptis į vietinę valdžią. Entuziastingai pasišovė padėti komjaunimo sekretorė Marina, tuoj pat parūpinusi sraigtasparnį. Šiaurietiškas "tuoj pat" užtruko aštuonetą valandų, ir išgelbėjo ne Marina, o atsitiktinai prie mūsų, besiruošiančių į aerouostą, priėjęs Lietuvos geodezininkas iš Kauno

— Ričardas Montvila, sėkmingai Šiaurėje besidarbuojąs jau šešiolika metų. Tai jis, išgirdęs pažįstamą šneką, priėjęs pasiūlė pagalbą — sraigtasparnį, esantį jo žinioje. Mat jo vadovaujama specialistų grupė daro Lenos aukštupio zonos rentgeno nuotraukas, ieško tvirtesnio grunto būsimai dvidešimto amžiaus baubo — atominės elektrinės statybai. Mirtis deficitiniams eršketams ir sterlėms, už kurių neteisėtą sugavinimą šiandien reikia mokėti šimto rublių baudą. Nuo tos akimirkos jis ir tapo mūsų nuolatinio globėju.

Saulutei užlindus už debesų, su džiaugsmu įitarpavę tarp rentgeno aparatų, galingu malūnsparniu išskridome Bykovo link.

Nežinau, kokia ši gyvenvietė pasirodė ten buvusiems tremtiniams, o man — panaši į nebaigtų statybų zoną su krūvomis skiedrų, rąstigalių ir šiukšlių, su duobelėse telkšančiom srutų balutėmis, tysančiais negyvais šunimis bei katėmis arba jų griaučiais. Mat iškyšulyje pašalas atitirpsta tik per plaštaką, o giliau — amžinas įšalas, nesugeriantis jokio skysčio, taip pat ir tekančio iš tualetų ar vadinamųjų kanalizacijos vamzdžių, išvestų tiesiai per pamatą. Tai gyvenvietė ant "aukso kalno", ir ją pereiti reikia tam tikrų įgūdžių. Išlaikyk, kad gudrus, pusiausvyrą, eidamas per siaurus lieptelius, po kuriais telkšo nepageidautina "maudykla".

Prieš akis atsiveria senasis uostas, kuriame lemtingą žolinės dieną, 1942 metų rugpjūčio 15-ąją, iš baržų buvo išlaipinti pirmieji lietuvių tremtiniai. Viena tų baržų dar išlikusi, joje iki vėlyvo rudens ir net žiemą gyveno šeimos, kurioms pritrūko vietos barakuose. Koks puikus tai būtų eksponatas tremtinių muziejui! Deja, pernelyg toli. Eidamas per gyvenvietę tik ir girdžiu mūsiškių nusistebėjimus, atodūsius, aikčiojimus:

— Štai mūsų klubas tebėra.

— Dabar — vaikų darželis.

— O šitame name gyveno speckomendantas.

— Vaje, kokia netvarka! Prie mūsų gi būdavo pakloti mediniai šaligatviai, o dabar...

— Nėra lietuvių. Susirinkdavom kiekvieną skiedrą kurui.

— Žiūrėk, mūsų paradų aikštė! Net obeliskas tebėra.

Kiek čia skambėdavo šukių, iš tribūnos paleistų į darbo liaudį, nors ta liaudis — apiplyšę vargetos tremtiniai.

(*Bus daugiau*)

# TREMTIES TRIMITAS

Redaguoja S. Kaunellenė

8650 Shari Drv., Westland, MI 48185

Šiuo adresu siūsti visą "Tremties trimitui" skirtą medžiagą

## VLADO PŪTVIO NEMARIOS IDĖJOS

LIETUVIŲ TAUTAI

(Dipl. teisininko Algirdo Budrecko paskaita Šaulių  
Namuose Čikagoje)

Kalbėti apie Vladą Pūtvį vien tik kaip apie Šaulių Sąjungos įkūrėją, būtų per mažai ir per kukliai pasakyta. Jis buvo ne tik Šaulių Sąjungos įkūrėjas, bet ir tautos pranašas, ir jos prikėlėjas. Jis buvo rašytojas ir filosofas. Tokios asmenybės retai gimsta tautoje. Lietuvių tauta yra laiminga ir palaiminta, turėjusi tokį didį ir garbingą sūnų.

Vladas Pūtvis buvo užsimojęs per Šaulių Sąjungą perauklėti lietuvių tautą, kad ji būtų sveika, stipri savo tautiniu atsparumu, pasiryžusi ginti Lietuvos nepriklausomybę ir lietuvišką žemę...

Pats Pūtvis teikė geriausią pavyzdį, nes elgėsi taip, kaip to mokė kitus. Jis įkūrė Šaulių Sąjungą ant teisingo visuomeninio bei politinio pagrindo. Šaulių Sąjunga turėjo būti visuomeninė, demokratinė organizacija, griežtai vengianti partinės politikos. Joje gali dalyvauti įvairių įsitikinimų žmonės. Prisimintinas Pūtvio pareiškimas, kad, esą šauliams privalu, reikalui esant, apsaugoti Lietuvos Seimą, bet patiems jame nedalyvaujant, nepolitikuojant. Jis sakė, kad svarbiau auklėti, negu mokyti.

Jis rašo: "Mes turime išugdyti blaivų, taurų lietuvių, kad visi tautos meile sucementuoti, galėtume sudaryti tvirtovę, kurios amžiais niekas neišgriautų, kurios bent viena plyta bet kur pasaulyje atsidūrusi, liudytų apie Lietuvą, keltų jos vardą ir dirbtų jos labui".

Ar tai nebuvo pranašiškas Didžiojo Lietuvos pasisakymas? Ir šiandien mes turėtume tą Pūtvio posakį savo būstinėse auksinėmis raidėmis išrašyti,



idant nė vienas iš mūsų neužmirštų savo pareigos tremtyje.

Tautos garbė Pūtviui buvo svarbesnė už asmens garbę. Jis rašo: "Siek visur ir visada vien tautos garbės, nepaisydamas savosios. Nebijok! Tuo keliu eidamas, net baloje nesusitepsi". Jis rūpinosi ir siejosi tautos sveikatingumu, ne tik kūnišku, bet ir dvasiniu. Anot jo, stipri yra tauta, kuri viską yra įsigijusi savo triūsu. Jei tauta pradeda naudotis svetimu triūsu ir vergų darbais, jos laukia pražūtis — išsigimimas. Dėl išsigimimo žuvo senovės Roma ir Graikija.

Gal būt vieną gražiausių Tėvynės apibūdinimų Pūtvis yra parašęs straipsnyje "Tėvynė": "Tėvynė yra mūsų tautos tėviškė, kurią reikia mylėti, gerbti ir ją nuo priešų ginti..."

Kalbėdamas apie šeimą ir vaikų auginimą, savo straipsnyje "Apie šeimą ir vaikus", jis sako: "Šeima ne egoizmų sąjunga, bet tautos institutas ir norime į ją įeiti ne kaip sausi mokytojai, bet kaip laukiami, prašomi svečiai, patarėjai, padėjėjai vardan bendrojo šviesaus tikslo: laimingos tautos ateities, nes tautos laimė — tai tvirčiausias laidas ir atskirų asmenų vaikų laimės".

Savo straipsnyje "Istorinis žvilgsnis į tautiškumą" Pūtvis rašė, jog "šauliškumo psichiniame pagrinde glūdi sveikas, instinktyvus asmens troškimas pačiam veikliai dalyvauti tautos laisvės gyvenime". "Kai šauliškumas tautos sąmonėj išnyksta — tauta patenka į vergiją. O tautos, kurios sėkmingai sugebės išspręsti šauliškumo problemas, apdraus savo šviesią ateitį" — sakė Pūtvis.

Iš šaulių Pūtvis reikalavo drausmės, mandagumo, garbės žodžio laikymosi, patriotiškumo ir vengimo bet kokio melo. Jo nuomone, žmonės, kurie nesugeba to laikytis, neturėtų būti šauliais.

Labai įsidėmėtinas, ypač šiems laikams tremtyje, straipsnis "Kur yra tikroji didybė". Pats žmogus visad nori būti kuo tobulesniu, aukštesniu, vertesniu. Žemesnė to jausmo rūšis vadinasi puikybe. Ji ieško tuščio garso, žemo žmonių lenkimosi. Aukštesnis to jausmo laipsnis visų pirma ieško tikrojo tobulumo, kurio vertė galėtų patenkinti pirmiausia jį patį, jo paties sąžinę... Jis to paties geidžia ne vien tik sau, bet ir saviesiems, ir savo tautai, ir visam pasauliui". Geriausiai Pūtvis apibūdina drąsų žmogų savo apibrėžimuose "Baimė ir drąsa": "Drąsuolius galima apveikti, bet ne pavergti". Mūsų broliai Tėvynėje yra apveikti, bet nepavergti. Tą mums aiškiai įrodė Kalanta ir kiti, pasiaukoję už idealus, įsitikinimus bei tikėjimą. Jis savo raštuose aprašo

senosios Lietuvos tragediją, kurios pasekoje ir mes šiandien esame išblaškyti po visą pasaulį. Jis atskleidžia Vakarų pasaulio nesupratimą "pagoniškos" Lietuvos aukštos moralės. Rašo apie laikus, kai kiekvieną pagonį reikėjo žudyti, nes jis buvo, anot tų laikų "galvočių", kažkas pasibaisėtino. Koks paradoksas! Šiandien Lietuva vėl skęsta kraujyje dėl naujos "religijos" — komunizmo. Mūsų broliai lietuviai vargsta Sibiro koncentracijos lageriuose...

Pūtvio raštuose galima atrasti daug paguodos, ypač mums, emigrantams, kurie atvažiavę į svetimą šalį negalėjo dirbti pagal savo profesiją, nekentė darbo, kuriuo turėjo užsidirbti kasdienę duoną. Tokiems straipsnelyje "Ne dirbk, bet daryk" Pūtvis pataria: "Stenkis bent laisvą laiką pašvęsti kūrybai, kuri suteiks tau džiaugsmo..."

Pūtvis tikėjo, kad žmogų užgrūdina nelaimė. Paskaitykim jo "Atviras laiškas vargo broliams", parašytą Pūtviui būnant tremtyje:

"Drąsos lengviausia mokyti, kada giltinė spokso į tave".

"Nuolaidumo ir kantrybės, kada tave kankina".

"Savo jėgas auginti, kada esi nuo jų atplėštas".

"Branginti žmones, kada esi išvarytas iš jų tarpo".

Šiomis keliomis Pūtvio filosofinėmis citatomis norėjau supažindinti su asmeniu, kurį, tur būt, kiekviena tauta būtų laiminga turėti, gerbtų ir didžiai vertintų.

Gal Amerikos lietuviams ne visai tinka tie patarimai, nes čia daugelis mūsų materialiai gerai prasigyveno, bet tur būt, nė vienas mūsų negali pasigirti, kad per visą tą laiką tremtyje nepajuto nei pagiežos, nei pažeminimo iš svetimtaučių. Perskaičius šias Pūtvio mintis, tebūnie tas mums ne nelaimė, bet gyvenimo mokykla, užgrūdinanti ir padaranti mus tobulesniais.

Štai tos pagrindinės mintys, kuriomis gyveno Vladas Pūtvis visą savo amžių ir kurias paliko šauliams, kaip nemirštantį idealą. Jis mano, kad privalo gyvuoti tautinis susipratimas, nes tik susipratusios tautos rūpinasi savo ateitimi, kultūrine pažanga ir t. t. Visa tai jis norėjo įgyvendinti Šaulių Sąjungoje. O jo įkurta Šaulių Sąjunga mums šauliams yra brangiausias Vlado Pūtvio paliktas paminklas.

Mums, šauliams, Vlado Pūtvio valia liks visada gyvenimo kelrodžiu, parodančiu kaip reikia mylėti Lietuvą, jai aukotis ir dirbti. O jo nurodyti idealai mums, šauliams, privalo būti šventi. Jo raštai privalo būti kiekvieno šaulio namuose, skaitomi kaip šauliškumo idėjų biblija. Jo mintis turime cituoti ir disku-

## DAR APIE ŠAULIŲ SUVAŽIAVIMĄ

Šių metų "Kario" Nr. 3 išspausdintas Šaulių suvažiavimo aprašymas prasmingai papildomas suvažiavime dalyvavusio Lietuvoje atsikūrusios Šaulių sąjungos pirmininko Gedimino Jankaus atsiliepimais, išspausdintais "Lietuvos aidu" šių metų birželio laidoje.



Gediminas Jankus

## LIETUVOS ŠAULIAI RINKOSI KAUNE

— Gerbiamasis Jankau, proga, kuria buvote Kanadoje, neeilinė, ypač Jums, Šaulių sąjungos pirmininkui. Papsakokite apie suvažiavimą, jo dalyvius.

— Suvažiavimas vyko balandžio 20 Hamiltone. Dalyvavo JAV ir Kanados šauliai. Deja, negalėjo atvykti šios Sąjungos nariai iš tolimosios Australijos. Jie atsiuntė savo sveikinimus. Šaulių sąjungai iš Lietuvos atstovavau aš vienas. Malonu, kad tuo pačiu metu lankęsis Kanadoje LR Vyriausybės vadovas Gediminas Vagnorius taip pat dalyvavo suvažiavime, tarė sveikinimo žodį.

— Kas ji, toji Lietuvos Šaulių sąjunga išėivijoje? O gal būt, tremtyje?

— Sąjunga buvo atkurta 1953 m. Tam ryžosi spėję laiku į Vakarus pasitraukti šauliai ir V. Putvinskio giminės. Atkurtą savo organizaciją šauliai pavadino tremtyje. Mes atsikurti galėjome tik paskelbus Kovo 11-osios nepriklausomybės aktą. Dabar Šaulių sąjungos centras Lietuvoje, tad buvusi tremtyje nutarė vadintis išėivijoje.

— Lietuvos šauliai už Atlanto daug darbų nuveikė tėvynės labui. Ypač savo veiklą suaktyvino po Kovo 11-osios. Rengdavo įvairias akcijas prie sovietinių ambasadų, rinkdavo parašus ir įteikdavo peticijas SSSR ambasadoms. Šaulių sąjungos nariai išėivijoje yra JAV, Kanados, Australijos piliečiai, todėl jie neduoda ramybės savo šalių vyriausybėms, prašo, reikalauja: pripažinti Lietuvą laisva nepriklausoma demokratine valstybe. Beje, ir aš drauge su kitais šauliais bei lietuvių bendruomenės nariais dalyvavau protesto akcijoje

prie SSSR ambasadoms Otavoje.

XII suvažiavimo dalyviai taip pat priėmė rezoliuciją, kurioje prašo savo vyriausybės pripažinti Lietuvą, dėkoja Islandijos prezidentui ir visiems šios nedidelės narsios tautos žmonėms už jų ryžtą.

— Manau, kad Jūsų kelionė, dalyvavimas suvažiavimu darbe, susitikimai su tautiečiais buvo labai naudingi.

— Lietuviams, seniai palikusiems tėvynę, jų vaikams brangus kiekvienas gyvas žodis apie ją. Be to, jie labai domisi mūsų požiūriu į nepriklausomybės įtvirtinimo kelius, besikuriančias valdžios struktūras, ypač į Krašto apsaugos departamentą, su kuriuo mes, Šaulių sąjunga, glaudžiai bendradarbiaujame.

Labai atidžiai JAV ir Kanados šauliai išlausė mano pranešimą, kuriame daugiausia dėmesio buvo skiriama sausio 13-osios įvykiams Vilniuje.

Atleiskite, įvairios radijo stotys pranešė, kad Jūs pasižadėjote fiziškai susidoroti su komunistais?

Tai netiesa. Vakaruose apskritai panašių kalbų nebuvo. Tačiau galvoju, kad kažkam buvo naudinga iškraipyti mano žodžius, pasakytus gegužės 18 d. Politinių partijų ir judėjimų konferencijoje. Aš sakiau: "Jeigu reikės, manau, kad ir fiziškai galėsime sutvarkyti sužūlėjusius kolaborantus". Pareiškiau tik, kad mes jėga ginsimės nuo įsisiautėjusio OMON'o ir KPSS padalinio Lietuvoje.

— Gal "grįžkime" į Kanadą.

— Daug pasakoti apie Lietuvoje vykstančius procesus teko lietuvių bendruomenėse Monrealyje, Otavo-

tuoti šaulių subuvimuose, kad suprastume kas yra šauliškumas tikrąja to žodžio prasme. Jo raštus saugokime kaip relikviją, gerbkime ir stenkimės palikti

ateinančioms kartoms, nes juose užrašytos mūsų didžiojo mokytojo Vlado Pūtvio mintys, kurios yra amžinos ir nemarios.

je, Hamiltone, Toronte. Į kiekvieną tokį susitikimą susirinkdavo apie 100-150 tautiečių.

— Ar nauda buvo abipusė?

— Taip. Buvo nutarta kreiptis į LR parlamentą ir vyriausybę, kad lietuviškiems būtų grąžintos teisėtos jų patalpos Kaune, Laisvės al. 34. Per suvažiavimą man buvo įteiktos išseivijos šaulių surinktos lėšos atkurti mūsų organizacijai tėvynėje. Buvau įpareigotas perduoti valiutines sumas žuvusių sausio 13-ąją Vilniuje Šaulių sąjungos narių Dariaus Gerbutavičiaus ir Igno Šimulionio šeimoms. Šį įpareigojimą įvykdžiau.

Kelionė buvo labai naudinga ir sėkminga. Naudodamasis proga, norėčiau padėkoti Šaulių sąjungos išseivijoje nariams už globą, rūpestį ir dėmesį, o visos mūsų sąjungos tėvynėje vardu — už moralinę ir materialinę pagalbą.

— Dėkoju už pokalbį.

*Alfredas Skopas*



## LIETUVOS ŠAULIŲ SAJUNGA CENTRO VALDYBA

233000, LIETUVOS RESPUBLIKA, KAUNAS, LAISVĖS AL. 34 TEL. 228432  
SASKAITA №700705 KAUNO KOMERCINIS PRAMONĖS BANKAS-ŪKIO BANKAS-  
KODAS 2161401, LIETUVOS RESPUBLIKOS BANKO OPER. VALDYBA 751003

1991 02 22

BRANGŪS BROLIAI IR SESĖS!

Nuoširdžiai dėkojame Jums už surinktas ir atsiustas knygas Lietuvos šauliams. Šios vertingos knygos praturtino LŠS biblioteką ir taps brangiais eksponatais steigiamame Šaulių Sąjungos muziejuje. Jūsų kruopštus darbas ir parama šiuo sunkiu Lietuvai metu padeda mums stiprinti šauliškumo idėjas.

Mūsų visų siekliai vieningi ir jie bus apvainikuoti pergale —  
L I E T U V A B U S L A I S V A .

Lietuvos Šaulių Sąjungos Vadas

Gediminas JANKUS

Lietuvos Šaulių Sąjungos atsakingasis sekretorius

Stasys IGNATAVIČIUS



Š. S. sekr. Stasys Ignatavičius

## T E N A I

Karolis Milkovaitis

*Tenai — šaly piliakalnių, sodybų ir smūtkelių,  
Kur rytas sėja žemę spindulių srovėm,  
Kapus našlaičiai laisto ašarom karčiom ant kelių,  
Ten nukryžiuoja priešas Viešpatį kasdien.*

*Tamsu ir liūdna ten — aušros širdis nemato.  
Krūtinę drasko vėjai, liūtys ir šalna.  
Žmogus, įkopęs nuo liūtis į Araratą,  
Randi, kad arkos išsigelbėti nėra.*

*Siunti saulutę ten, prie Nemuno migloto,  
Prašai: spindėk stebuklo spinduliu šviesiu  
Ir pasmerktuosius laisvinki nuo ešafoto.  
Apjuoski poaudrio vaivorykštės raiščiu.*

*Bet vietoj ryto — durtuvai krauju pražydę,  
Ateivio vėliavos — raudoni debesiai.  
Ir nemarios kančios tyloj — prieš smūgį didį —  
Sprendimą prieš pražūtis širdy rašai.*



## “TRIMITO” PUSLAPIUOSE PRIEŠ 60 METŲ

IŠKARPOS  
L. Dovydenas

Tarp saulėtekio ir saulėlydžio pamėčiau laiko trupinį — sekundą. Ji buvo auksinė, perlais išmarginta. Jos kainos nežinau — nemokėjau įvertinti. Aš jums pranešu ne tam, kad ieškotumėt, bet bijau, kad ir jūs nepamestumėt laiko trupinio, nežinodami jo kainos.

\* \* \*

Jūs sakot: laikas — pinigai. Neniekinkit to, ko negalima įvertinti, nelyginkit brangiausia su brangiu. Pinigais žaidžia bankai, už pinigus perka ir parduoda viską. Ir bokštų laikrodžiai, skaitą laiką, pinigą verti, bet kas iš jūsų nusipirko prabėgusią sekundą, nors pernai pasirašytus vekselius po dešimties metų išpirksim.

\* \* \*

Kažin kas pasakė: “Žmogui reikia trijų dalykų: pinigų, pinigų, pinigų”. Tų trijų užtenką ataudams.

Vienas milijonierius mirė palikdamas milijonus tų niekniekių, kuriuos mes palaiminom pinigų krikštu. Tada jis visus milijonus atidavė už sekundą, tik nieks nepardavė, nors visi vieškeliai vedė į visas krautuves, vaisines ir urmo sandėlius. Ir šimtai žmonių turėjo labai daug laiko.

Kartą mirė filosofas. Jo veikalas laukė paskutinio žodžio, kuris būtų apvainikavęs 75 metų minties darbo vaisius, vardą ir darbą būtų iškėlęs iki melsvai žėrinčios aukštumos, bet jam trūko mažos smulkmenėlės — sekundos.

Jis mirė prie savo darbo ir garbės rūmų slenksčio. Jam trūko vienos sekundos.

\* \* \*

Mylimojo dingo mylimoji. Išėjo į dykumą. Gal smiltyse ilgėsi iškloti, ar po palmės šakomis, prie oazos, troškulį užlieti.

Išklydo mylimasis ieškoti. Ilgai klaidžiojo, ieškojo ir surado ramiai bemiegančią palmės pavėsyje. Pribėgęs norėjo apkabinti, bet tuo metu nuodingos gyvatės dantys įsiurbė į mylimosios smilkinį.

— Nors vieną akimirksnį būčiau pasiskubinęs — sušuko jaunuolis, nepagydomai užnuodytą mylimąją prikeldamas.

\* \* \*

Yra labai gražių pasakų apie įvairius žemės ir dangaus daiktus, daug vertingos išminties paberta gyvenimo takuose, bet aš pavydžiu tam, ku-

ris žino gražiausią pasaką apie laiko tekėjimą ir žino išmintį, kuri moko, kaip surišti valandas, išausti metus, ištiesti nuostabiai vertingo gyvenimo kilimą.

Jei neišmokai įvertinti sekundos, nelauk geros valandos, užmiršk vaisingus ir brangius metus.

Gatvėj, bažnyčioj ir namuos, jūs girdit tokius posakius: “Jis produktingas”, “Kaip daug padirbo”, “Milžiniški darbai iš jo rankų klojasi” ir t.t., aš norėčiau pridurti tokią pastabą: jis žino laiko kainą.

\* \* \*

Valstybės vairo valdytojams, išmintiems, dvasios galiūnams, dirvos purentojams, piemenims, raumenų prakaito spaudėjams, norėčiau pasakyti: *branginkit laiką!*

Nors tai gal smulkmena, mes į kainoraščius neįrašėm laiko kainos, bet ar neverta žinoti jo kainą, kad jam prabėgus nesigailėtum to turto, kuris niekad os nebegrįš...

*Niekados nebegrįš*, tie du žodžiai mane perlieja pasakos siaubu, ilgesiu ir rūpesčiu, kviečia branginti laiką. Kiekvieną sekundą apvainikuoti nauju, vaisingu laimėjimu.

(Iš 1931 m. “Trimito”, Nr. 33)

### VYTAUTUI DIDŽIAJAM PAMINKLAS PERLOJOJ

Liepos mėn. 19 d. Perlojoj buvo atidarytas, vietos šaulių pastangomis pastatytas, paminklas Vytautui Didžiajam. Pažymėtina, kad pernai perlojiečiai savo sumestais litais pastatė gražią mūro bažnyčią, nors jie patys gyvena palyginti daug neturtinčiau, kaip kitų Lietuvos vietų žmonės. Pats paminklas Vytautui Didžiajam yra vienas didžiausias iš iki šiol statytų šiam didvyriui paminklų Lietuvoje. Paminklo šventinimo

iškilmės buvo pradėtos pamaldomis naujoje Perlojos bažnyčioje. Pašventino kun. Kiškis. Vidaus reikalų ministerijos gen. sekretorius plk. Štencelis pasveikino perlojiečius vyriausybės vardu ir atidengė paminklą. Paminklui statyti komiteto vardu kalbėjo mok. p. Aravičius. Krašto apsaugos ministerijos atstovas plk. Braziulevičius sveikino savo ir p. krašto apsaugos ministerio vardu. Taip pat kalbėjo ir iš Alytaus atvykęs į iškilmės

šaulys dr. Janavičius. Po paminklo atidengimo buvo įteikti “Šaulių žvaigždės” ordinarai aštuoniems pasižymėjusiems vietos šauliams. Apdovanotųjų vardu labai gražią kalbą pasakė kun. Petkelis. Jis padėkojo vyriausybei už suteiktą garbę ir sušuko Respublikos Prezidentui valio.

Po šių iškilmių komitetas surengė pietus, kuriuose dalyvavo ir aukštieji svečiai iš Kauno.

(Iš 1931 m. “Trimito”, Nr. 31)

## PRISIMINKIME ŠAULĮ KPT. DIONIZĄ MEIŽĮ

1968 m. gruodžio paskutiniąją dieną, apie 6 val. po pietų neatsargaus vairuotojo partrenktas, smarkiai sužalotas, neatgavęs sąmonės ligininėj mirė veiklus šaulys, visuomenės veikėjas, Brocktono lietuvis kpt. Dionizas Meižys. Šis skaudus smūgis palietė ne tik jo šeimą, bet ir plačiąją visuomenę, nes tai buvo tauri asmenybė, geras mylintis vyras ir tėvas, patriotas lietuvis.

Gimė 1905 m. spalio 11 d. Tirkšliuose, prekybininko šeimoje. Baigęs to miestelio pradinę mokyklą, įstojo į netoli esančią Mažeikių gimnaziją. 1923 m. palikęs gimnazijos suolą, savanoriu išvyko klaipėdiškių sukilėlių paremti.

Sukilimui sėkmingai pasibaigus, Dionizas nebegrišo į gimnaziją, bet įstojo į Dotnuvos Žemės ūkio akademiją. Bet ir čia nerimo, troško kitaip tarnauti kraštui. Tad po dviejų metų paliko akademiją ir 1926 m. įstojo į Lietuvos karo mokyklą. 1928 m. baigęs dešimtąją laidą, buvo pakeltas į jaun. leitenanto laipsnį ir paskirtas į šarvuočių dalinį Fredon. Vėliau su savo daliniu buvo perkeltas į Radviškį.

1936 m. su Brone Kaselyte sukūrė šeimą. Susilaukė sūnaus Almanto.

Prasidėjo neramūs 1938 ir 1939 metai. 1940 m. Lietuvą užliejo raudonasis tvanas. Kpt. D. Meižys buvo atleistas iš kariuomenės ir visą bolševikmetį turėjo slapstytis, pradžioje netoli tėviškės Žemaitijoje, o vėliau, pavojui didėjant — Kaune.

JAV kariuomenei ir sąjungininkams užėmus vakarinę Vokietiją, su šeima apsigyveno Wuerzburgo lietuvių stovykloje. Tuo sunkiu laikotarpiu susilaukė antrojo sūnaus — Juliaus.



Iš k. į d. sėdi Strikaitis Bronius, Stankūnaitė Adelė ir Genys Bronius. Stovi Meižys Dionizas ir Kęstavičius Antanas

Čia Dionizas įsteigė automobilių vairavimo ir remonto mokyklą, suieškojo tinkamus lektorius ir iki emigracijos išleido per 70 gerai paruoštų vyrų, kurie buvo geri vairuotojai ir, reikalui esant, galėjo sutaisyti automobilį.

1949 m. kpt. D. Meižys su šeima atvyko į JAV ir pastoviai įsikūrė Brockton, Mass. Būdamas geras organizatorius, jis tuoj įsijungė į įvairias organizacijas, pirmiausia tapdamas

šv. Kazimiero parapijos ir šv. Vardo d-jos aktyviu nariu. Jį matėme BALF'o ir Bendruomenės eilėse, vadovavo Brocktono Martyno Jankaus šaulių būriui. Buvo pakviestas stoti į sustiprėjusį lietuvių karių "Ramovės" Bostono skyrių. 1964-65 m. buvo to skyriaus pirmininku.

Tokia tragiška ir ankstyva Dionizo Meižio mirtis buvo skaudus smūgis šeimai, artimiesiems ir lietuviškoms organizacijoms.

**Skaitydamas "Tremties trimitą", jausk pareigą paremti "Kario" leidimą**

## SLIBINŲ MIŠKE

1990 m. Kauno "Spindulio" spaustuvė išleido buvusio ilgamečio Lietuvos Šaulių Sąjungos pirmininko Karolio Milkovaičio romaną "Slibinų miške". Redagavo A. Dabulskis ir R. Keturakis. Apipavidalino A. Jurėnas, viršelio nuotrauka R. Penkausko.

Karolis Milkovaitis jau seniai reiškėsi kaip poetas, išleidęs porą eilėraščių knygų. "Slibinų miške" — pirmas jo romanas. Romano tema — vokiečių — rusų karo pradžia, sovietinės Rusijos ir ją pakeitusios hitlerinės okupacijos žiaurumai, bėgimas nuo antrą kartą Lietuvą užliejančio raudonojo tvano, pavojai, sunkumai ir atskirų asmenų tragedijos.

Pagrindinis "Slibinų miške" veikėjas — Kajetonas Saigūnas. Jis, slapstydamasis nuo NKVD, išgirdo pirmųjų vokiečių mestų bombų sprogmus savo tėvo namuose, Kazlų Rūdoje. Kajetonas, atsisveikinęs su tėvu, išskubėjo į Kauną, kur jo laukė sužadėtinė, tarnyba ir įsipareigojimai.

Autorius vaizdžiai nupasakoja naujųjų okupantų elgesį, tylų lietuvių pasipriešinimą, bandymus padėti savo tautiečiams, prošvaistes Kajetono ir jo žmonos Vidos namuose, jų meilę ir pagarbą vienas kitam. Artėjant vokiečių — rusų karo krizei, vokiečių pralaimėjimui Rytų fronte, — klausimas ką daryti, kaip gelbėti šeimą — žmoną ir mažąją dukrytę, nutarimas trauktis į Vakarus, traukimasis, vyrų atskyrimas nuo šeimų. Tai kulminacinis šio romano taškas.

Kajetono pastangos susirasti žmoną ir dukrelę, jo ilgėjimasis, nepritekliai, ieškojimas šeimos per Raudonąjį Kryžių, įvairias globos organizacijas ir lietuvišką spaudą. Pėsčiomis išvaikščioti svetimi keliai, nusivylimas, bet neprarastas tikėjimas surasti žmoną ir dukrą gyvas.

Vidos, likusios su dukrele, ieškojimas Kajetono, bėgimas nuo lipančių ant kulnų rusų tankų, dukrelės susirgimas diferitu ir mirtis kapinių sargo namely... Sargo ir Vidos sušalusioj žemėj iškapota duobė, vietoj karste-

lio — rogutės... Ir Vidos ir Kajetono brangiausias turtas — dukrelė Audrutė paliekama amžinam poilsui...

Kajetonas ieško žmonos ir dukrelės, Vida ieško Kajetono ir nė vienas nežino, kad nebesusitiks šiame gyvenime...

Kajetonas apsigyvena lietuvių tremtinių stovykloj viengungių kambary. Stovyklinis gyvenimas demoralizuojantis: per daug laisvo laiko, nepritekliai, dažnas alkis ir stovyklas globojančių alijantų nenoras suprasti pabaltijiečių padėties veikia visus. Užsimaskavę komunistėliai varo savo drumsčiamąjį darbą. Rusų komisijos ragina grįžti, žada rojų... Bet patyrę pirmąją bolševikų okupaciją pabėgėliai nekimba ant šios meškerės. Prasideda anoniminiai skundai.

"Kažkas padavė skundą", — nerimo Pareigio žodžiai Gavėnienės galvoje. Skundas — tas baisusis žodis, kuris bolševikmetyje varydavęs žmones į miškus, prie savižudybės, dabar netilpo jos pasaulyje (psl. 118).

Uniformuotas anglų saugumo valdininkas atskleidė geltoną segtuvą ir paskaitęs paklausė: "Kokia tamstos pavardė?" "Jurgis Gavėnas". "Aš klausiu, kokia tamstos tikra pavardė!" "Jurgis Gavėnas" (psl. 119).

Seka saugumiečio kaltinimai Gavėnui, kad jis esąs repatriantas, šaudęs žydus. Gavėno drąsūs atsakymai, nurodymas kelių liudininkų, kurie pažinojo jį Lietuvoje, pagaliau priverė saugumietį apklausinėjimą nutraukti. Prieš tai įspėjo Gavėną, kad dar galys būti šaukiamas tolimesniam apklausinėjimui. Skundas sudrumstė Gavėno ramybę, įnešė kartėlio dėl jam daromos skriaudos.

Kajetonas nenustoja ieškojęs šeimos. Važiuoja į didelę našlaičių prieglaudą, kur sužino, kad jo žmona Vida žuvo bombardavimo metu. Našlaityne randa mergaitę, panašią į jo dukrelę. Mergaitė kalba tik vokiškai. Kajetonas pasiima mergaitę ir vežasi į stovyklą. Jo meilė ir globa ištirpina mergaitės abuojumą. Kajetonas gedi

žuvusios žmonos, bet rūpestis dukrele ir globotiniu Vincuku pamažu leidžia pradėti normalesnį gyvenimą. Dar Kazlų Rūdoje susipažinęs su mokytoja Agute Svirbutaite, stovykloj artimiau su ja susidraugauja, abipusė meilė nuveda prie altoriaus. Vincuką paima globoti Raguckas, o Saigūnų šeima džiaugiasi abipusiu sugyvenimu.

Nesant vilčių Lietuvai greitai atgauti laisvę, Kajetonas ieško galimybių pradėti naują produktyvų gyvenimą. Išvyksta į Angliją, kad užsidirbęs ir atsiėmęs žmoną ir dukrytę, galėtų sekti tolimesnius įvykius ir planuoti ateitį.

Kajetonui išvykus, jam ateina laiškas iš Vidos, kuri pabėgusi iš komunistinės zonos, sužinojusi Kajetono stovyklos adresą, keliauja pas jį. Agutė, perskaiciusi Vidos laišką, supratusi kokį žiaurų pokštą iškūrė likimas, jaučia, kad viena iš jų turės pasitraukti. Aišku ji, antroji. Atėjusi į jų kambarėlį Vida, išvargusi, ligota, pamato ant stalelio savo Kajučio nuotrauką. Ji išpasakoja Agutei savo kryžiaus kelius, vokiečiams atskyrus juodvi nuo Kajetono. Agutė vaišina ją kava ir vos girdėdama Vidos pasakojimą rauda savyje. Baigusi pasakojimą, pasėdėjusi, Vida išeina... Agutė supranta ir įvertina Vidos nepaprastą auką...

Išeidama Vida apkabina Agutę ir taria: "Tesaugoja gerasis Angelas ju dviejų būsimą kūdikį. Būkite laimingi. Bet reikalauju, kad niekada neišduotumėt Kajetonui apie mano atsidradimą. Niekada! Taip bus geriau".

Po penkių mėnesių Detmoldo "Lietuvių Žodyje" pasirodė žinutė, kad Geeshachto plaučių ligų sanatorijoje greitąja džiaova mirė Vida Saigūnienė...

Šio pirmojo Karolio Milkovaičio romano kalba graži, mintys aiškios, intriga įdomi, knyga lengvai skaitoma. Tai vertingas įnašas į išėivijos lietuvių literatūrą.

S.K.

## VAIZDAI IŠ ŠAULIŲ GYVENIMO



A. a. š. Stasės Šimoliūnienės šiaudinių paveikslas, dovanotas Švč. Mergelės Marijos šventovei



Kairėje nuo viršaus:

Lietuvos šauliai Aukščiausios Tarybos rūmų gynėjai 1991 metais

Detroito Jūrų šaulių Švyturio kp. gražioji Pilėnų stovykla 1991 m. sezoną pradėdant. Liepos 13 - 14 dienomis čia Detroito ir kitų kp. šauliai šventė Jūros dieną. Balio Telyčėno nuotr.

Pilėnuose Švyturio Jūrų šaulių kp. ruošia vaišes svečiams. Iš k.: Moterų vadovė, vyriausia šeimininkė Onutė Selenienė, LŠS CV p-kas Mykolas Abarius, Vacys Slušnys, Albinas Grigaitis, Salomėja Grigaitienė, Stefanija Telyčėnienė ir Elena Bražiūnienė. Balio Telyčėno nuotr.



## ŠAULĮ A.A. KAZIMIERĄ BAČAUSKĄ PRISIMINUS

Šių metų gegužės 23 suėjo metai, kaip New York'e mirė Kazimieras Bačauskas, vienas iš populiariausių žmonių, uolus visuomenininkas, talkininkas, šaulys. 1990 m. gegužės 7 d. dėl širdies sutrikimo buvo patekęs į ligoninę. Jam įdėjo širdies pastiprintoją, ir jis pamažu taisėsi. Gegužės 23, trečiądienio rytą, gydytojai pasakė, kad jis gegužės 25 bus išleistas iš ligoninės, bet štai tos pačios dienos rytą — 11:30 širdis sustojo plakusi.

### Atsiveikinimas

Buvo pašarvotas M. Shalins laidojimo namuose Woodhaven'e, N.Y., kur jis gyveno. Karstas buvo pridengtas lietuviška vėliava, padėta šaulio kepurė. Per atsiveikinimo ceremonijas stovėjo ir šaulių sargyba. Atsiveikinimas buvo gegužės 25 d., penktadienio vakare. Rožančių sukalbėjo tėv. Leonardas Andriekus, OFM, šaulių būrio kapelionas, o klebonas kun. Vytautas Palubinskas atkalbėjo kitas maldas.

Toliau atsiveikinimui vadovavo šaulių kuopos pirmininkas Kęstutis Miklas. Jis nusakė velionio jnašą į jų kuopos gyvenimą ir veiklą. Kalbas dar pasakė Lietuvos gen. konsulas Anicetas Simutis, Aleksandras Vakselis — ramovėnų vardu, dr. Bronius Nemickas — Tautinės sąjungos vardu, Vincas Padvarietis — Balfio skyriaus vardu. Taip pat atsiveikino ir kaimynų vardu, nes abu yra kilę iš to paties kaimo. Atsiveikinimas užbaigtas Lietuvos himnu.

### Laidotuvės

Gegužės 26, šeštadienį, velionis buvo perkeltas į Apreiškimo parapijos bažnyčią, kur buvo aukojamos mišias. Po mišių nuvežtas į šv. Karolio kapines ir palaidotas šalia žmonos, kuri mirė anksčiau. Ten jau buvo pastatytas ir Bačauskų paminklas.

Laidotuviniai pietūs buvo Baltijos restorane. Dalyvavo apie 30 žmonių.

Tuo galėtų ir baigtis kronikos žinėlės apie velionį, bet jis šioje apylinkėje buvo visų mylimas ir laukiamas žmogus dėl savo švelnaus būdo, dėl visuomeninio jautrumo.

Jis buvo didelis patriotas, turėjo ir savo ypatingą istoriją.



K. Bačauskas šaulių suvažiavime

### Keturių brolių istorija

Kazimieras Bačauskas buvo kilęs iš gausios šeimos, kur buvo keturi broliai ir dvi seserys. Kazimieras gimė 1906 metų kovo 1 d. Augmėnų kaime, Baisiogalos valsčiuje. Dabar jau visi yra mirę. Seserys mirė Lietuvoje: Ona — 1967, Agnieška — 1985.

Su broliais buvo kitaip. 1944 metų rudenį, artėjant raudonajai armijai į Žemaitiją, iš Kvėdarnos Kazimieras su žmona Ona pasitraukė į Vokietiją. Iš ten 1949 m. atvyko į Ameriką ir apsigyveno New York'e.

Lietuvoje liko trys broliai: Stanislovas, Antanas ir Martynas. Du iš jų sunaikino okupacinis režimas. Pirmas žuvo Martynas. Jį 1945 metų sausio 21 d. enkavedistai iš namų išsivežė į Baisiogalą ir ten visą dieną tardė. Vakare paleido namo, bet istribiteliai jį pasivijo ir nušovė. Istribiteliai buvo okupantų talkininkai.

Jo sūnus Anzelmas tada buvo penkerių metų. Dabar Anzelmas yra Kauno Politechnikos universiteto profesorius, elektros mokslų katedros vedėjas. Su žmona Marija, matematike, jau senokai turėjo vizą aplankyti savo dėdę Amerikoje, bet vis negaudavo vietų lėktuve. Kai dėdė Kazimieras susirgo, kaimynas Petras Juknys pasiuntė telegramą apie dėdės ligą. Tada Anzelmas su žmona gavo vietas lėktuve. Į New York'ą atskrido gegužės 23 d. popiet ir rado dėdę jau mirusį prieš keturias valandas.

Kitas brolis Antanas 1944 metų rudenį išėjo partizanauti. Visą laiką slapstėsi miškuose. Kartais užeidavo į namus pavalgyti, pasiimti maisto ir vėl iškeliavė į girią. Jis išsislapstė iki 1951 metų. Tada kovo mėnesį jį pagavo ir sušaudė.

Trečias brolis Stanislovas mirė savo mirtimi.

### Pasirenka pienininko profesiją

Kazimieras baigė Baisiogalos pradžios mokyklą. Ramygaloje baigė 4 klases. Pasirinko pienininko profesiją, nes jų tuo metu labai trūko. Jų mokykla buvo Belvederyje, netoli Kauno. Pienininkystės mokyklą baigė apie 1927 metus. Pienininku ilgai dirbo Gižuose. Iš ten prieš II pasaulinį karą buvo perkeltas į Kvėdarną. Ten buvo Pieno centro instruktorius, lankė apylinkės pienines.

Lietuvoje jis vedė. Žmona Ona Maciulaitis buvo gimusi Amerikoje, Brooklyn'e, 1901 m. gegužės 24 d., krikštyta Angelų karalienės bažnyčioje. Jiedu susilaukė dviejų vaikų, bet jie mirė Kvėdarnoje. Prieš porą metų giminės Kazimierui atsiuntė vaikų kapų nuotraukas. Žmona Ona mirė 1976 sausio 26 d.

### Visuomeninėje veikloje

Kazimieras buvo veiklus lietuvis. Kai čia pradėjo organizuoti Lietuvos Bendruomenės apylinkė, buvo jos pirmininku. Dabar toji apylinkė jau nebeveikia, nes žmonės išsikėlė kitur. Įsijungė į kitų apylinkių veiklą, talkino apygardos darbuose, ypač rengiant dailės parodas. Priklausė Tautinės Sąjungos vienam skyriui ir N. Y. šaulių kuopai. Visą laiką buvo šaulių kuopos sekretorius. Jo bute nuolat buvo šaukiami kuopos valdybos posėdžiai. Jis platino ir kuopos leidinius. Kuopa buvo išleidusi Elenos Juciūtės "Pėdos mirties zonoje". Išėjo net trys laidos. Jis atliko visą platinimo darbą. Platino ir kitas kuopos išleistas knygas.



Broliai šauliai Bačauskai prieš daugelį metų: Kazys stovi, jo brolis, žuvęs kaip partizanas, sėdi

Velionis buvo vaišingas. Pavaišindavo kuopos valdybą, svečius, užėjusius pasižmonėti. Gyveno gražiai, tvarkingai. Prenumeravo daug laikraščių ir atsidėjęs juos skaitė. Turėjo gražų lietuviškų knygų rinkinį.

Velionis buvo šaulių vėliavos palydovas, jos nešėjas. Lydėjo ją į bažnyčią, į Židinio sceną, stovėjo prie jos sargyboje. Lankė visus renginius ir kitiems padėjo juos rengti. Todėl ir dabar visi pasigenda mielojo Kazimiero.

O buvo gera paš jį užėti. Atrandi lyg kokį lietuvišką kampilį, lyg Žemaitiją, kur bičiuliška, jauku.

Kazimieras gražiai įprasmino savo gyvenimą, palikdamas mums visiems tauraus lietuvio, patrioto ir broliškos lietuviškos meilės pavyzdį.

Paulius Jurkus



## MŪSŲ MIRUSIEJI

RAMOVĖNAI - KARIAI, ŠAULIAI, BIRUTIETĖS . . .

**A. A. DR. KAZIMIERUI PAUTIENIUI,**

**savonoriui - kūrėjui, Šaulių Sąjungos veikėjui ir garbės nariui bei gydytojui - visuomenininkui  
GYVENIMO KELIĄ UŽBAIGUS**



Dr. K. Pautienis gimė 1901 metų rugsėjo 21 dieną Mūriniškių kaime, Marijampolės apskrityje. Mokėsi Marijampolės gimnazijoje, kur iš penktos klasės įstojo savonoriu į Lietuvos kariuomenę.

Atsimenu, kai 1919 m. į Vilkaviškio gimnaziją atvyko savonorių verbavimo komisija, trečios klasės mokinukai V. Bulvičius, S. Kriaučiūnas, J. Virškevičius ir V. Tupčiauskas—Tauras pasiteiravo, ar jie būtų priimti į kariuomenę. Komisijos narys atidžiai peržvelgė visų dar vaikiškas figūras ir patarė daugiau valgyti, paūgėti ir sustiprėti, tada tikrai būsią priimti į kariuomenę. Ir ką gi, po keleto ar keliolikos metų mjr. V. Bulvičius — gen. štabe, kpt. S. Kriaučiūnas — ar-

tilerijoje, kpt. J. Virškevičius — inžinerijoje ir kpt. V. Tupčiauskas — karo aviacijos vyr. san. gydytojas. Kas žino, kiek anų dienų patarimai turėjo įtakos, tačiau iš vyresnių klasių išėjo daugiau savonorių, bet aš atsimenu tik Antanaitį ir Damijonaitį (vėliau gydytoją).

Įstojęs kariuomenėn, K. Pautienis buvo paskirtas į Karo mokyklą, kurią sėkmingai baigė su IV kariūnų laida. Pradžioje buvo paskirtas į 1-mąjį pėstininkų pulką kuopos vado pareigoms. Kiek vėliau buvo perkeltas į 10-jį pulką, kuris buvo užėmęs platų kovos frontą Suvalkų — Punsko rajone.

Praeitais metais, Miami Šaulių "Aušros" kuopai minint kariuomenės įkūrimo sukaktį, dr. K. Pautienis papasakojo, kaip jo kuopa kovojo prieš visą lenkų pulką (išspausdinta 1991 m. "Karyje" Nr. 1, 16 psl.).

Pasibaigus Nepriklausomybės kovoms, K. Pautienis išstojo iš kariuomenės ir Kaune baigė gimnaziją. 1925 metais įstojo į Lietuvos Universiteto medicinos fakultetą. Tais pačiais metais ir aš pradėjau studijuoti mediciną, todėl teko gerai pažinti Kazimierą ir jo norą palaikyti draugiškus santykius kolegų tarpe.

Studijuojant jis vedė Amerikoje gimusią lietuvaite Narijauskaite, kuri Lietuvoje jau suskubo pasireikšti Šaulių Sąjungos veikloje. Vedybos, atrodo, studijom, nepakenkė, nes kolega Kazimieras laikėsi studijuojančių

avangarde ir perėjo į trečią kursą kartu su šiais lietuviais: A. Alekna, V. Avižoniu, V. Girdzijausku, J. Mikužiu, J. Kaunu, P. Kazlausku, Z. Petrukyte, J. Petukausku—Vydu, L. Plechavičium, A. Štarkiu, A. Sirutyte, S. Stonkum, B. Talevičium, S. Tuminu, V. Tupčiausku, gal dar daugiau nelietuvių, kurių pavardžių jau nebeprisimenu. Visi jie baigė medicinos studijas 1930, Vytauto Didžiojo metais ir išlaikę valstybinius egzaminus, gavo gydytojų diplomus su Vytauto Didžiojo Universiteto antspaudais.

Jauni gydytojai, gavę diplomus, išsiskirstė po įvairias Lietuvos vietas. Tačiau šiandieną jų dauguma jau iškeliavę į anapus negrįžtamai. Dar gyvena dr. V. Avižonis (Delavare valst.), dr. Z. Petrukytė—Kazlauskienė, dr. Sirutyte—Mikužienė (Australijoje), dr. V. Tupčiauskas (Čikagoj). Nebuvo girdėti, kad dr. A. Šarkys būtų grįžęs iš Gulago salyno. Buvo gandas, kad dr. S. Tuminas grįžo iš Sibiro į Lietuvą.

Dr. K. Pautienis, gavęs diplomą, dirbo Ukmergės apskr. ligoninėje. 1932 m. gavo paskyrimą eiti Vabalninko ligoninės vedėjo pareigas.

1934 m. jis buvo priimtas į Vytauto Didžiojo Universiteto chirurginės klinikos asistentu prie prof. Hagentorno ir prof. V. Kuzmos. 1938 m. įgijęs chirurgo specialybę, buvo paskirtas į Utenos ligoninę chirurgo pareigoms. Neužilgo jam buvo paves-

ta eiti ligoninės vedėjo pareigas. Dr. K. Pautienius, dirbdamas chirurgijoje, domėjosi ir medicinos pažanga. Jis skaitė chirurgijos paskaitas gydytojų susirinkimuose. Dauguma tų paskaitų buvo atspausdinta "Medicinos" žurnale. Taip pat jis, dirbdamas apskrities ligoninėj, ir mieste skaitė paskaitas lietuviams apie užkrečiamas ligas ir apie higienos reikalavimus.

Sovietams okupavus Lietuvą, jam su šeima teko skubiai per žaliąją sieną perbėgti Vokietijon. Dirbdamas Karaliaučiaus Universitete, jis parašė disertaciją apie panaritium'o gydymą chirurginiu būdu. Vėliau jis paruošė ir habilitacijos darbą vokiečių kalba apie atvirą žaizdų gydymą. Šis darbas buvo įvertintas teigiamai. Po to jis gavo paskyrimą į Rostenburgo ligoninę chirurgo ir vedėjo pareigoms. Vėliau jis dirbo Tilžės ligoninėj chirurgu.

1943 m. jis, kaip politinis pabėgėlis, sugrįžo į Lietuvą ir su Sveikatos Tarėjo Germanto raštiška rekomendacija buvo priimtas į Vytauto Didžiojo Universiteto chirurgines klinikas adjunktui. Gana trumpą laiką jis skaitė bendrosios chirurgijos paskaitas studentams odontologams.

Kai 1944 m. sovietai antrą kartą okupavo Lietuvą, dr. K. Pautieniui su šeima teko apeisti Tėvynę ir atsikurti Austrijoj. Linzo miesto ligoninėj jis dirbo chirurgu. 1945-1947 m. jis dirbo ligoninėj Roth b. Nuernberg.

1947 m. dr. K. Pautienio šeima galėjo emigruoti į JAV be kvotos, nes dr. K. Pautienio žmona buvo gimusi Amerikoje. Atvykę į Čikagą, turėjo pakelti daug vargo, nes dr. K. Pautienis pradėjo internatūrą tik su 100 dol. mėnesiniu atlyginimu. Žmona turėjo sunkiai dirbti siuvelykloj, vyresnysis sūnus Algimantas — spaustuvėj.

Materialinė padėtis pagerėjo, kai dr. K. Pautienis Ohio valstijoje išlaikė egzaminus ir gavo leidimą atidaryti savo kabinetą Klivlendo mieste. Sąžiningai dirbdamas, įgijo ne tik lietuvių, bet ir amerikiečių pasitikėjimą. Žmona jau galėjo rūpintis vaikų auklėjimu bei padėti jiems mokytis.

Dr. K. Pautienius, dirbdamas profesinį gydytojo darbą, prasmingai reikšėsi ir visuomeninėj veikloj. Jis buvo vienas iš organizatorių įkuriant Klivlende Vyčių kuopą. Taip pat organizavo Šaulių kuopas Klivlende ir Floridoj: St. Petersburge, Miami ir Juno Beach skaitė paskaitas šaulių ideologijos temomis, puoselėjo šauliškas idėjas lietuvių tarpe. Ragino lietuvaite jungtis prie Šaulių Sąjungos, nes Amerikoj moterų Šaulių veikla yra ne mažiau svarbi, negu vyrų. Jis primindavo ir suomių moterų Šaulių atliktus darbus suomių-sovietų kare.

1973 m. jis buvo apdovanotas Šaulių Sąjungos žvaigždės ordinu. Taip pat buvo išrinktas Šaulių Sąjungos garbės nariu, buvo Klivlendo ir Miami Šaulių kuopų garbės nariu.

Kaip žurnalistas jis laimėjo Klivlendo Šaulių laikraštinių konkursų pirmąją premiją, kuri jam buvo įteikta Vytauto Didžiojo Rinktinės 20 metų sukakties šventėje.

Dr. K. Pautienius, daug dirbdamas profesiniai ir visuomeniniai, pradėjo nuvargti, todėl prieš dešimt metų jis išėjo pensijon ir apsigyveno su žmona savo nuosavoj rezidencijoj Pompano Beach, Floridoj.

Vaikai — dr. Birutė, inž. Algimantas ir dr. Mindaugas jau gyveno atskirai. Buvo laikinai laimingi, kol žmona pradėjo sirgti ir 1984 m. birželio 24 d. mirė. Dr. Kazimieras likęs vienas kurį laiką buvo depresijoj. Vėliau pats pradėjo negaluoti, tačiau uoliai lankydavosi Šaulių kuopų susirinkimuose ir gegužinėse.

Po daugelio metų nesimatymo mudu susitikome Floridoj. Buvo tikrai malonu pasikalbėti apie studijų laikus ir Lietuvos nepriklausomybės metus. Ne kartą jis pareiškė viltį ir norą vėl matyti Lietuvą laisvą ir nepriklausomą, dėl kurios jis būdamas savanoriu kovojo. Šį pavasarį paskutinį kartą pasimatėm Miami Šaulių "Aušros" kuopos susirinkime, kur jis jautėsi pavargęs, todėl ir nepasiliko pietauti.

Neužilgo buvo gauta žinia, kad dr. K. Pautienius paguldytas Ft. Lau-

derdale Šv. Kryžiaus ligoninėje. Aš su J. Gruzdu aplankėme jį intensyvaus gydymo palatoj, kur radome jį dar sąmoningą, bet dėl viršutinių kvėpavimo takų intubacijos negalintį kalbėti. Ir taip, po ilgoko gydymo ligoninėje, gegužės 3 d. jis mirė.

Buvo pašarvotas Pampano Beach šermeninėje. Gegužės 6 d. įvyko atsiveikinimas, kuriam vadovavo Mykolas Vitkus, buvęs Miami Šaulių "Aušros" kuopos pirmininkas. J. Gruzdas, atsiveikindamas ALT'o, BALF'o, Lietuvių Tautinio Fondo ir VLIK'o vardu, minėjo kai kuriuos velionio biografijos bruožus, jo profesinę ir visuomeninę veiklą bei pasišventimą Šaulių Sąjungos darbui. Baigiant atsiveikinimą, prelegentas pareiškė užuojautą velionio dukrai dr. prof. Birutei, sūnams inž. Algimantui ir dr. Mindaugui bei seseriai Zuzanai Juškevičienei ir jų šeimos nariams bei kitiems giminėms.

Sūnus Algimantas padėjojo prelegentams už kalbas ir užuojautą, o atsiveikinimo dalyviams priminė ir prašė atvykti kitą dieną palydėjimui į bažnyčią ir kapines.

Gegužės 7 d. baptistų katalikų bažnyčioj kun. Čepanis atlaikė gedulingas pamaldas už velionio sielą. Po pamaldų velionio palaikai buvo nulydėti į Pompano Beach kapines, kur buvo palaidota velionio Kazimiero Pautienio žmona.

Dr. K. Pautienio raštai, daugiausia atspausdinti "Medicinos" žurnale:

1. Panaritium'o konservatyvus ir chirurginis gydymas, 1936.
2. Eritrocitų nusėdimas ūminių apendicitų ir kitų susirgimų atveju, 1936.
3. Kraujo grupės ir jų sąryšis su kitomis ligomis, 1936.
4. Stabo gydymas spinalinėm injekcijom su priešstabinium serumu, 1936.
5. Tuberkuliozinio kojos čiurnos sąnario gydymas, 1936.
6. Umbilikalinės fistulos gydymas, 1938.
7. Inkstų cistiniai susirgimai, 1938.



8. Cystitis fibrosa su kaulo atrofija, 1938.

9. Pleuros empyemos gydymas nerezekavus šonkaulių, 1939.

10. Chirurginis ir medikamentinis gydymas prie III laipsnio nudegimų, 1939.

11. Atviras žaizdų gydymas, 1940.

12. Panaritium'o chirurginis gydymas (disertacija vokiečių kalba), 1941.

13. Atviras žaizdų gydymas (habilitacijos darbas vokiečių kalba), 1941.

Dr. V. Tauras

## A. A. GEN. ŠT. PLK. LTN. VIKTORAS SUTKUS

### ATSIGULĖ AMŽINAJAM POILSIUI

(Nekrologas, rašytas J. Lukošiaus, buvo išspausdintas š.m. "Kario" Nr. 2, bet pagerbdami didįjį "Kario" rėmėją a. a. plk. V. Sutkų, spausdiname jo artimo bendradarbio Lietuvos Kariuomenės Štabe gen. št. kpt. Juozo Bulikos žodžius, skirtus mirusiojo pagerbimui. — "Kario" red.)

1990 metų gruodžio 22 d. pasibaigė Viktoro gyvenimas, pilnas meilės, gėrio, rūpesčių ir darbų. Velionis gimė 1902.09.22.

Palaidotas 1991 m. sausio 3 d. Huettenfeldo kapinėse prie Vasario 16-os gimnazijos.

Mokyklinio amžiaus būdamas savanoriu įstojo į besikuriančias Lietuvos ginkluotas pajėgas. 1921 m. gruodžio mėn., baigęs Karo mokyklos IV laidą, karininko tarnybą pradėjo 3 pėst. V. D. pulke. Vėliau, tą pulką išformuojant, tolimesnei tarnybai buvo paskirtas į 7 pėst. Ž. K. B. pulką Klaipėdos įguloje. Po kelių metų tarnybos labui buvo perkeltas į Karo mokyklą, kurios etatuose būdamas baigė Aukštosios karo mokyklos II-ją laidą. Savo karinę karjerą užbaigė Kariuomenės Štabe.

1944 m. organizuojant Vietinę Rinktinę, Viktoras Sutkus įstojo į jos eiles ir vykdė tarnybą Rinktinės Štabe. Atsisakius priimti okupanto reikalavimus, 1944 m. gegužės 15 d. vokiečiai, likviduodami Vietinę Rinktinę, suėmė Rinktinės štabo karininkus ir išvežė į Salaspilio konclagerį. Jų tarpe buvo ir Viktoras Sutkus. Raudonajam srautui vėl užplūstant Lietuvą, Viktoras atsидūrė Vokietijos

vakariniėje dalyje, Bad Kreuznach mieste. Čia būdamas įstojo į taip vadinamą sargybų tarnybą. Baigęs tą tarnybą, šioje gražioje vietovėje liko ir toliau gyventi. Čia įsigijo nuosavą pastogę ir su žmonele iki žemiškosios kelionės pabaigos ramiai gyveno. Velionis buvo vedęs Veroniką Jasinauskaitę.

Velionis Viktoras buvo uolus lietuviškos veiklos rėmėjas ir talkininkas. Kadangi šeimos prieauglio neturėjo, tai iš savo santaupų ypač dosniai rėmė lietuvišką spaudą (žurnalas "Karys" jo, kaip dosnaus rėmėjo, nuotrauka pasipuošė 1989 metų Nr. 9 viršelį).

Velionis buvo labai glaudžiai susigyvenęs su Vasario 16-os gimnazija. Jos pašonėje ir amžinajam poilsiui atsigulė.

Velionis Viktoras buvo gerų savybių žmogus, talentingas ir daug žadantis karininkas. Jis mokėjo gražiai sugyventi su visais žmonėmis. Net ir kitataučiai (jam esant Klaipėdos įguloje) jį mėgo ir gerbė. Viktoras nevengė polemikos ir buvo talentingas polemizuotojas. Žodinę dvikovą su juo buvo sunku laimėti. Jo polemika visad buvo korektiška, nieko neužgaunanti, be piktumo, tik su šypsena lūpose, kaip gerai išauklėto ir intelektualaus žmogaus.

A. a. Viktoro Sutkaus nueitas gyvenimo kelias ne visada buvo švelniai grįstas — kartais jam teko ir aštria skalda eiti. Tačiau Visagalio jam buvo skirta netrumpą amžėlį išgyventi. Ir atėjo diena, kai velionis Viktoras, kaip pageltęs ir rudens šalnos pakąstas klevo lapas, atitrūkęs nuo savo ša-

kos, tykiaiu oru nuslydo ir atsigulė ant žemės, ir daugiau jau nebeprisikels. Lietuviškoji išėivija su Viktoro mirtimi neteko aktyvaus ir veiklaus nario.

Kaip gaila, kad tie Lietuvos sūnūs, kurie savo Tėvynę taip mylėjo, aukojosi dėl jos valstybingumo atkūrimo ir visą savo gyvenimą su pasišventimu jai dirbo, užbaigė savo žemiškąją kelionę, amžinajam poilsiui negalėjo atsigulti savo gimtinės žemėje.

Visagalys Kūrėjau, Tu pasišaukei Viktorą amžinajam gyvenimui. Leisk, kad Tavo dangiškųjų sodų gėlynuose jis dabar galėtų ilsėtis ramybėje ir džiaugtis tikrąja ir amžinąja laime.

Juozas Bulika

## A. A. JONAS AVIŽIENIS

1991 m. gegužės 15 d. Glendales Adventistų Centrinėje ligoninėje mirė Jonas Avižienis. Jis gimė 1904 m. balandžio 11 d. Narto — Naujienos kaime, Marijampolės apskrityje. Pradžios mokslą pradėjo Tursučių pradžios mokykloje. Sulaukęs 21 metų, tarnavo aviacijos dalinyje Aleksote. Atlikęs karinę tarnybą, įstojo Kaune į Suaugusių gimnaziją ir įsigijęs keturių klasių baigimo pažymėjimą, gavo policininko darbą Kazlų Rūdoje. Ten su Albina Grincevičiūte sukūrė šeimą. Vėliau buvo perkeltas tai pačiai tarnybai į Liudvinavą. Iš ten vasaros metu būdavo komandiruojamas į Palangą. Karo metu Jonas Avižienis buvo išsiųstas į Lietuvos rytus, kur siautė raudonosios armijos desantai. Ten jis susirgo ir buvo sugrąžintas į seną vietą. Pagaliau, perkeltas į Šiluvoto valsčių policininku. Tarnyboje buvo desantininku iš pasalų sužeistas — peršauta koja ir ranka. Gydėsi Marijampolės ligoninėje.

1944 m. vasarą su žmona Albina pasitraukė į Vokietiją, ir prie Karaliaučiaus miesto vokiečių kariuomenė jį paėmė į darbus — saugoti jų aerodromus. Žmona, likusi viena kaime, sugrįžo į okupuotą Lietuvą. Jam pavyko susirasti seserį Magdaleną Ba-

rauskieneį, su šeima jau gyvenančią Hanau pabėgėlių stovykloje, kur Jonas gavo policininko tarnybą.

1948 m. Jonas Avižienis emigravo į Ameriką ir apsigyveno New Jersey. Čia suorganizavo Lietuvių Bendruomenės skyrių, kuriam vadovavo vienuolika metų. Rinko BALF'ui aukas, ruošdavo Lietuvos valstybines šventes ir t. t.

Po kiek laiko Jonas su Barauskais persikėlė į Kaliforniją ir apsigyveno Pamonėje, bet po kelių metų persikėlė gyventi į Los Angeles.

Priklausė šioms organizacijoms: Lietuvių Bendruomenei, LKV Ramovės skyriui, Susivienijimui, Lietuvių Amerikos Piliečių klubui ir kt.

Dar Jonas Avižienis man kelis kartus priminė, kad jis čia gyvendamas susirašinėjo su savo kaimynu, Lietuvos partizanų vadu mokytoju Juozu Lukša — Daumantu. Iš jo gavo kelis laiškus ir žuvusių partizanų sąrašus, kuriuos man rodė ir kuriuos dabar turi jo sesuo p. Magdalena Barauskienė.

Jonas buvo labai gero būdo, tylus, ramus, bet darbingas Šaulių organizacijos veikloje.

Prieš kelis metus Jonas Avižienis pradėjo sirgti, jį ilgai vargino cukrinė liga. Daktarai jam turėjo amputuoti kojas.

Buvo pašarvotas Forest Lown laidotuvių namuose. Gegužės 20 d. 7,30 val. vakare buvo atvežtas į lietuvių šv. Kazimiero parapijos bažnyčią. Prel. dr. Vincentas Bartuška pasakė pamokslą ir sukalbėjo rožinį už mirusio sielą. Prie karsto budėjo uniformuoti šauliai ir šaulės bei ramovėnai. Gegužės 21 d. 9,30 val. ryto prel. dr. V. Bartuška atnašavo šv. Mišias ir palaidėjo velionį į Forest Lown kapines. Atsisveikinimo žodį tarė LKV Ramovės skyriaus pirm. inž. Juozas Ruokis, Birutiečių vardu — Verutė Andrušiūnienė, Susivienijimo vardu — Stela Žukauskienė ir Juozo Daumanto Šaulių kuopos vardu — pirm. Juozas Pažėra. Po to buvo sugiedota "Marija, Marija" ir Lietuvos Himnas. Šauliai ir ramovėnai nuėmė nuo karsto Lietuvos trispalvę ir įteikė ją velio-



nio seseriai p. Magdalenai Barauskieni. Po to J. Pažėra šeimos vardu pakvietė visus dalyvavusius laidotuvėse pietums į švedišką restoraną.

Liko giliame liūdesy okupuotoje Lietuvoje žmona Albina Avižienienė, giminės, o čia — sesuo Magdalena, jos vyras Mykolas Barauskas, jų vaikai Rymantė ir Stasys su šeimomis.

Mielas Jonai, ilsėkis Viešpaties ramybėje svetimoje žemėje prie Ramiojo vandenyno.

Kazys Karuža

### SYDNĖJUJE (AUSTRALIJA) MIRĖ RAMOVĖNAI

Amžiaus našta ir ligos paskutiniu metu pašaukė amžinybėn šiuos Sydnėjaus skyriaus narius: *Mykolas Petronis*, kilimo iš Vyžuonų, mirė gegužės 7 d.; gegužės 15 d. mirė *Antanas Statkus*, kilęs nuo Eržvilko; birželio 14 d. mirė *Bronius Šidlauskas*, kilęs iš Kudirkos Naumiesčio; birželio 24 d. mirė *Vladas Šablevičius*, kilęs iš Ukmergės apskrities. Visi ramovėnai buvo palydimi su narių garbės sargyba. Atsisveikinimo žodžius pasakė pirm. A. Vinevičius. Amnžino atsilio mirusiems Sydnėjaus skyriaus nariams!

A. Kramilius

### A. A. JONUI RŪTENIUI,

buvusiam KARIO Štabo nariui — redaktoriaus pavaduotojui, visuomenininkui ir mielam bičiuliui, iškeliavus amžinybėn, nuoširdžiai užjaučiame Jo žmoną Veroniką, dukrą Margaritą, sūnų Grožvydą, seserį Oną Osmolskienę ir visus artimuosius, dalindamiesi jų skausmu.

*Zigmas ir Marina Raulinaičiai*

Mūsų Tauta turėjo, turi ir turės Didvyrių.

### A. A. BENEDIKTAS TRUMPIS — desantas.

Tu prašei, kad Tavęs neužmirščiau. Prižadėjau. Tebūna gyva Tavo meilė Lietuvai, nes už ją Tu žuvai, savo Tėviškės miškuose 1951 metais.

*S. Darginavičius, Oak Lawn, IL.*

LŠST Jono Vanagaičio kuopos Bostone

### šauliui VLADUI BAJERČIUI

mirus, reiškiamo nuoširdžią užuojautą žmonai Janei, dukroms, žentams, anūkams ir kt. artimiesiems.

*JONO VANAGAIČIO KUOPA*

# ADMINISTRATORIAUS PRANEŠIMAS

## KARIUI AUKOJO:

\$ 410.79

Čikagoje ramovėnai, birutininkės, VD Šaulių r-nė, j. š. kp. gen. T. Daukanto, j. š. kp. Klaipėda ir svečiai kavutės renginyje

\$ 205.00

U. Skinderis, IL a. a. Vacio Skinderio atminimui

\$ 100.00

Juzė Aidukienė, FL a. a. Adolfui Aidukui atminti jo mirties 5-siose metinėse  
Danutė Mitkienė-Mitkus, CA

\$ 60.00

J. Gradinskas, IL

\$ 30.00

A. Bulota, CA

\$ 25.00

Ern. Bliudnikas, MA a. a. ltn. Jono Rūtenio atminimui

\$ 24.00

L. Leveckis, ONT  
P. Petrušaitis, MI

\$ 20.00

A. Mironas, FL  
B. Savickas, ONT  
V. Šalkūnas, Australia

\$ 15.00

B. Dunda, IL

\$ 14.00

R. Markevičius, NY  
V. Misiūnas, NJ

\$ 10.00

A. Aidukas, FL  
A. Balčytis, IL  
P. Babickas, MA  
Alg. Budreckas, IL  
A. Mažeika, CA  
B. Mudėnas, MA  
B. Paulionis, OH  
Ed. Shilling, WI

\$ 9.00

VI. Vilčinas, WI

\$ 8.00

St. Paulauskas, IL

\$ 6.00

J. Kazakevičius, CA

\$ 5.00

U. Apanavičius, ONT  
F. Juras, OH  
Kr. Daugvydas, MI

\$ 4.00

K. Gasperaitis, FL  
J. Jurkuvėnas, NJ  
A. Kairaitis, MI  
V. Prižgintas, CA  
V. Valkavickas, IL  
J. Vyšniauskas, ONT

VISIEMS AČIŪ!



### Pataisymai:

KARIO Nr. 3-91 aukotojų sąrašė (viršelio užbaigoje): J. Saliokas — turi būti J. Seliokas; J. ir O. Venckus — J. Venckus, Petras Venckus.  
Atsiprašome už neapdairumą.

### Primename atsilikusiems su prenumeratos mokesčiais —

KARYS išsilaiko tik dosniųjų pagalba.

Jei šiais metais KARIO administracijoje šiek tiek atliktų pinigų, būtų mūsų pareiga paremti Lietuvoje leidžiamus karinės minčių žurnalus KARI, TRIMITĄ ir KARDĄ.

Administratorius

A. a. LEONAS PABRĖŽA, miręs 1988 m. vasario 19 d. Čikagoje, prie savo gėlėmis apsupto namo su žmona Adele, kuri, pagerbdama savo vyro atminimą bei laimingai gyventus su juo metus, ir šiemet "Kariui" paaukoko 1000 dol.




---

**"KARIO" PLATINTOJAI**

---

**AUSTRALIJOJE**

Albertas Žvirblis, 65 Walscott St.,  
North Geelong, Vic. 3215

S. Pačėsa, 7/31 Valentine Street,  
NSW, 2199

**KANADOJE**

TORONTO, ONT. —  
V. A. Aušrotas, St. Prakapas.

**JUNGTINĖSE AMERIKOS VALST.**

BROCKTON, MA —  
A. Šeduikis, 990 N. Main St.

**CHICAGO, IL —**

"Gifts International", "Parama", "Patria"  
Gifts & Electr.

**DETROIT, MI —**

V. Čižauskas (Šv. Antano parapijos  
Spaudos kioskas).

**WATERBURY, CT —**

"Spauda"

**ANGLIJOJE**

S. Kasparas, 32 Puteaux House, Roman  
Road, London E 2. ORF, England

**V. VOKIETIJOJE**

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-  
Miesau 2 Raiffeisenstr. 4.

Spausdina:

FRANCISCAN PRESS  
341 Highland Blvd,  
Brooklyn, N.Y. 11207

92. 364.284